

Genel Yayın Sıra No: 160

2010/2

Cep Kitaplığı: LII

ISBN No: 978-605-5614-19-5

Yayına Hazırlayan

Av. Celal Ülgen - Av. Coşkun Ongun

Kapak

Can Eren

Tasarım / Uygulama

Referans Ajans

Tel: +90.212 347 32 47

e-mail: info@referansajans.com

Baskı

Sanat Matbaacılık

Medya ve Reklam Hizm. San. Tic. Ltd. Şti.

Hattat Halim Sokak No:13

Balmumcu - Beşiktaş / İstanbul

Tel: +90.212 267 04 23

e-mail: as@sanatmatbaacilik.com

Birinci Basım: Ocak 2010

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararıyla 1.000 adet basılmıştır.

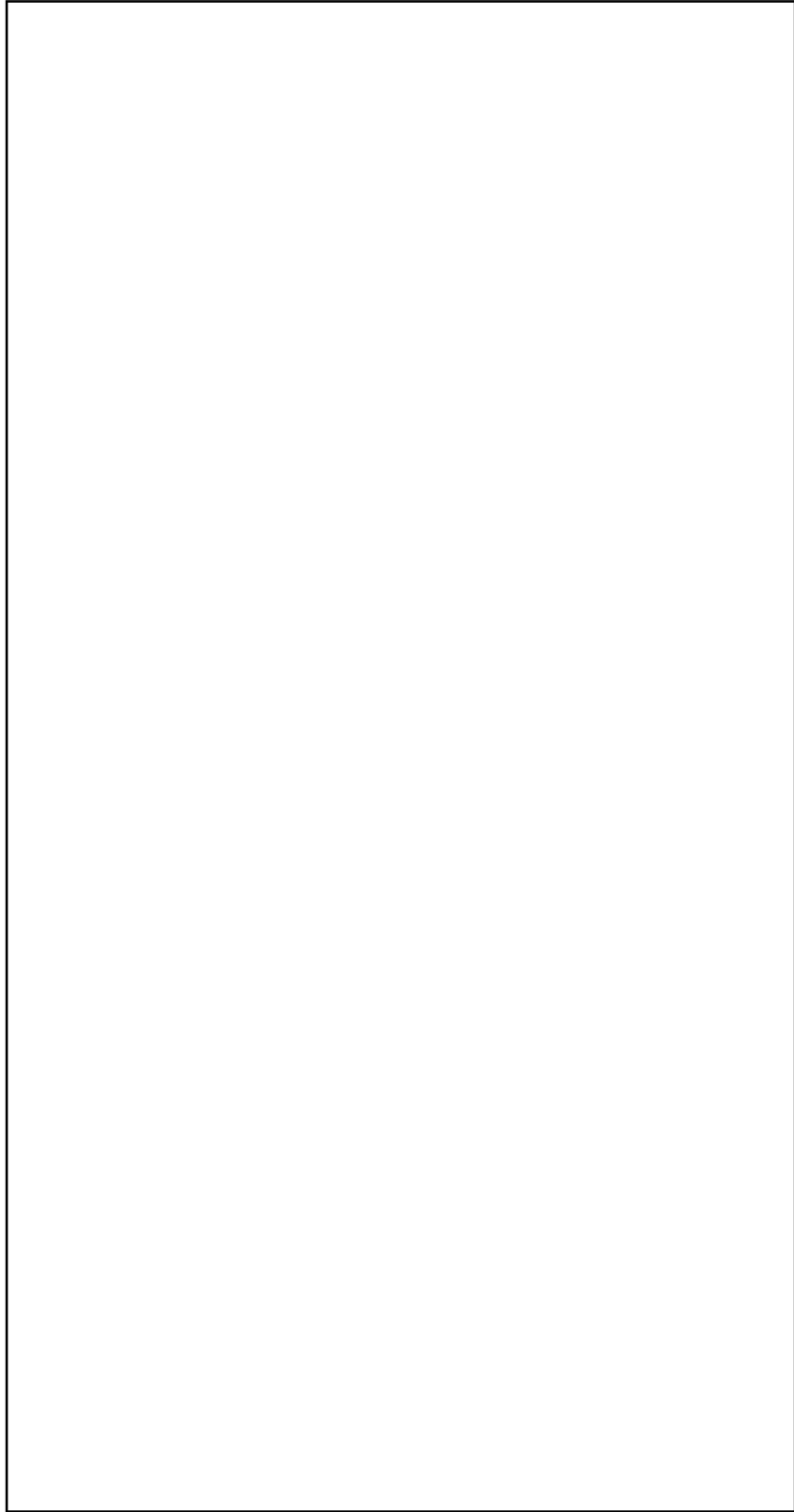
İstanbul Barosu
Kadın Hakları Merkezi

TÖRE, ŞİDDET ve KADIN

Panel Notları

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI
İstiklal Caddesi Orhan Adli Apaydın Sokak
Baro Han Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0212) 251 63 25 (pbx)
Faks: (0212) 293 89 60
dergi@istanbulbarosu.org.tr

İÇİNDEKİLER

Yayın Kurulu'ndan	7
TÖRE ve KADIN	8
Açılış	9
Av. Aydeniz Alisbah TUSKAN	9
Av. Muammer AYDIN	11
Av. Özden GÖNENLİ	15
Av. Vildan YİRMİBEŞOĞLU	17
İnci BEŞPINAR	30
Prof. Dr. Nilüfer NARLI	46
Soru - Yanıt	55
AİHM KARARI ve ŞİDDET	85
Açılış	86
Av. Birgül SÖNMEZ	86
Av. Muammer AYDIN	88
Av. Özden GÖNENLİ	93
Av. Aydeniz Alisbah TUSKAN	94
Prof. Dr. Süheyl BATUM	104
Av. Celal ÜLGEN	116
Dr. Burak GEMALMAZ	120
Soru - Yanıt	131

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi

Baro Başkanı	Av. Muammer	AYDIN
Koordinatör	Av. ÖZDEN	GÖNENLİ
Koordinatör	Av. HANDAN	DOĞAN
Merkez Başkanı	Av. AYDENİZ ALİSBAH	TUSKAN
Başkan Yardımcısı	Av. BİRGÜL	SÖNMEZ
Sekreter	Av. MERYEM	KAVAK
Sekreter	Av. AFET GÜLEN	KÖSE
	Av. İNCİ	GÖKTEPE
	Av. GÜLCAN	KARTAL
	Av. RUKEN	SÜPHANDAĞ ÜNÜVAR
	Av. HATİCE GÜLÜMSER	UĞURLU
	Av. SERAP	AKKILIÇ
	Av. NESLİHAN	MEMİŞOĞLU
	Av. ŞÜKRAN	YILDIZ

ŞİDDET SARMALINDAKİ KADINLARIMIZ

Kadın sözcüğü Anadolu'da emek, özveri, annelik, çile, üzüntü, şiddet ve gözyaşı sözcükleriyle yanyana kullanılır neredeyse.

Genç kadınlar evde baba ya da kardeş baskısıyla yetişirler, evlenip kurtulmak isterler ancak bu kez de koca dayacağı olur baskının adı. Yani şiddet aynı kalır, şiddeti uygulayan değişir, değişmeyen bir diğer şey de kadınların kaderidir.

Kadınlarımıza reva görülen bu uygulamalar artık son bulmalı, kadının toplumdaki saygın konumu büyük kentlerden tutun da Anadolu'nun en ücra köşesine dek korunmalıdır.

Kadınlar töre belasından arındırılmalı ve artık canlarını yitirmemelidirler.

Şiddet mağduru kadınlar için kurulacak sığınma evlerinin sayısı artırılmalı, her belediyeye bu konuda zorunluluk getirilmelidir. Böylece kadınlarımız "aile meclisi" kararlarının insafına terk edilmekten kurtarılmalıdırlar.

Baromuzun Kadın Hakları Merkezi tarafından gerçekleştirilen Töre ve Kadın ile AİHM Kararı ve Şiddet panellerini bu kitapta okuma olanağını bulacaksınız.

Kitabın sayfalarını çevirirken zaman zaman isyan etmekten kendinizi alıkoyamayacaksınız.

Kadının şiddet görmediği toplumda yaşamak ve yeni bir yayında buluşmak umuduyla...

Av. Celal ÜLGEN
Yayın Kurulu Başkanı

**İSTANBUL BAROSU
8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ
ETKİNLİĞİ**

**Panel
“TÖRE ve KADIN”**

7 Mart 2009

Orhan Adli Apaydın Konferans Salonu

Giriş

Av. AYDENİZ ALİSBAH TUSKAN

*(İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi
Başkanı)*

Sayın Baro Başkanım, değerli yönetim kurulu üyeleri, sivil toplum kuruluşlarının değerli temsilcileri ve değerli meslektaşlarım; özgürlük mücadelesinin sembolü olan bu günde hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Ülke çapında yapılan araştırmalar gösteriyor ki, kadın başta silahlı şiddet olmak üzere her tür şiddetin en çok zarar gören kesimi durumunda. Alenen uygulanan cinsiyet ayrımcılığıyla birlikte feodal değer yargılarının faturası daima kadınlarımıza kesilmektedir.

Bunun sonucu olarak da kadınlarımız her yerde korunması gereken en önemli yer olan aile içinde bile şiddet görmekte. Namus kavramı kadın bedeniyle ilişkilendirilmekte, böylece kadının kimlik oluşturabilmesi engellenmekte, hatta bu amaçla uygulanan baskı ve şiddetin boyutları kadının aile içinde sürekli ölüm tehdidi altında yaşamasına kadar vardırılabilmektedir. Ölümcül şiddet aile mahremiyeti deyimiyle kılıflanarak olayın en trajik boyutunu ortaya koymaktadır. Kural dışına çıkan kadınlar toplumda kendilerine biçilmiş rollerin dışına çıkan kadınlar bugün ülkemizde de öldürülmektedir. Bunları yapanlar ailenin “şerefini kurtarmış, namus temizleyen” kişiler olarak görülmektedir.

Şiddete maruz kalan kadınların devlet

tarafından korunabilmesi de artık zorunluluk arz eden bir duruma gelmiştir. Bu nedenle konuyla ilgili çok önemli bir devlet politikası da olması gerekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinde tartışılarak konuşulan ve Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu kurulmasıyla ilgili yasa tasarısı yine Türkiye Büyük Millet Meclisinde erozyona uğramış ve kadın-erkek eşitliği değil de Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna dönüştürülmüştür. İşte biz bu anlayışın değiştirilmesi gerektiğini düşünerek barolarda da, sivil toplum kuruluşlarında da mücadele vermekteyiz. Bu 08 Martta bu duyguları dile getirmek istedim. Açış konuşmasını Sayın Baro Başkanımız **Av. Muammer Aydın** yapacak. Ben hepinizi bu günde saygı ve sevgiyle selamlarken, kendisini açış konuşması için kürsüye davet ediyorum.

Av. MUAMMER AYDIN

(İstanbul Barosu Başkanı)

Değerli katılımcılar, sevgili meslektaşlarım, sayın misafirler; hepiniz İstanbul Barosunun 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle düzenlediği ve içeriğini de İstanbul Barosu, Kadın Hakları Merkezinin hazırladığı bugünkü toplantımıza hoş geldiniz. Konu çok önemli, hep de önemli kalacak. Düşlediğimiz ve çağdaşlaşma ülküsünde beklediklerimizin gerçekleşmesi dileğiyle sözlerime başlamak istiyorum.

08 Mart 1857 yılında New York'ta işçi kadınların özellikle "eşit işe eşit ücret" ve 12 saatlik işgünü için 8 Mart 1908 yılındaysa Manhattan'da işçi kadınların "8 saatlik işgünü, eşit işe eşit ücret ve oy hakkı" için başlattıkları mücadele Birleşmiş Milletler tarafından 16 Aralık 1977 tarihinde Dünya Kadınlar Günü olarak kabul edilerek, bugün bütün dünyada kadınların özgürlük mücadelesinin sembolü olarak, ülkemizde ise 1984 yılından itibaren kutlanmaya başlamıştır.

2009 yılı 08 Mart'ına Türkiye'de kadına yönelik insan hakları ihlallerinin had safhaya ulaştığını gösteren istatistiklerin vahim sonuçları eşliğinde girilmektedir. Ülke çapında yapılan araştırmalar göstermektedir ki, kadın başta silahlı şiddet olmak üzere her tür şiddetten en çok zarar gören kesimi oluşturmaktadır. Alenen uygulanan cinsiyet ayrımcılığıyla birlikte feodal değer yargılarının faturası daima kadına kesilmekte ve bunun sonucu olarak kadın yoğun bir şekilde aile içi şiddete maruz kalmaktadır. Namus kavramı kadın bedenine ilişkilendirilmekte, böylece

kadının kimlik oluşturabilmesi engellenmekte, hatta bu amaçla uygulanan baskı ve şiddetin boyutları kadının aile içinde sürekli ölüm tehdidi altında yaşamasına kadar vardırılabilmektedir. Bu ölümcül şiddeti aile mahremiyeti deyimiyile kılıflamaksa, gerçekte olayın en trajik yönüdür. Kadınları katleden erkeklerin yargılama aşamasında söyledikleri “*töre ve namus için öldürdüm*” şeklindeki ifadelerinden yola çıkılarak verilen cezada tahrik indirimi yasalarımızdan kaldırıldığı halde infazla ilgili aile mahkemelerinin, aile meclis kararlarının aranması ve istenilmesi anlayışın değişmediğinin de bir başka göstergesini oluşturmakta, ayrıca cezaların caydırıcılığı prensibini de ortadan kaldırarak her geçen gün öldürülen ve şiddet gören kadın sayısını artırmaktadır.

8 Mart'ta Buruk Kutlama

Kadına karşı fiziksel şiddetin yanında ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet de uygulanmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınların devlet tarafından korunabilmesi amacıyla bulunması artık zorunluluk arz eden kadın sığınma evlerinin sayısının da yok denilecek kadar az olması soruna gösterilen duyarsızlığın bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Başta çalışma hayatı olmak üzere kadınlar cinsel ayrımcılığa tabi tutulmakta, bu nedenle uygulamada kadın-erkek eşitliği sağlanamamakta, eşit fırsat ilkesi daima ihlal edilmektedir. Medeni Kanununun kabulünden 83 yıl sonra Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu Anayasa Komisyonunda oybirliğiyle genel kurula havale edilerek kanunla ilgili teklif sunulmuştur. Ancak genel kurulda bu komisyon fırsat eşitliğine indirgenmiştir.

Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu kurulmasına ilişkin kanun teklifinin görüşmeleri sırasında umuyoruz ki, kadın-erkek eşitliğinin gerçek demokrasi anlayışı gözönünde tutularak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gerçek eşitliğin yansıtılarak teklifin genel kuruldan geçirilmesini de ayrıca bekliyor ve diliyoruz, ama bu eşitlik hiçbir zaman göstermelik bir eşitlik değil, devletin bu konudaki kararlılığını gösteren bir eşitlik ve konuya gerçekten önem veren anlayışla gösterilmesi gereken bir eşitlik anlayışı olmalıdır. Elbette laik cumhuriyetin ilanı kadınları tecrit edildikleri kafeslerin arkasından çıkararak dünyaya karışmalarını sağlamış ve kendilerine sunulan haklar bakımından öncesiyle kıyas kabul edilemeyecek duruma gelmiştir. Ancak Cumhuriyet'in ilkeleriyle şekillenen yasaların uygulama aşamasında son 10 yılda ayrımcılığa tabi hükümlerle ilgili yasal düzenlemeler yapılsa bile kadının insan haklarını korumak açısından çoğunlukla işlevsiz kaldığı ortadadır.

Kadına karşı şiddetin ve her türlü hak ihlallerinin engellenmesi öncelikle yasaların adil olarak uygulanması konusunda güdülecek etkin devlet politikasıyla mümkündür. Adli makamların hukuk kurallarından ziyade ahlaki normları referans göstererek hüküm tesis etmeleri ihlallerin sonlanması yerine mevcut olumsuzluğun artarak devam etmesine hatırı sayılır oranda katkı vermektedir. 08 Mart 1857 yılında fabrika önünde kurulan barikati aşamadığı için yanarak can veren kadın işçilerin, töre cinayeti adı altında katledilen tüm kadınların buruk hatırına atfen Dünya Kadınlar Gününü kutluyorum.

08 Mart 2009 yılında kadın-erkek eşitliği-

nin toplumun her yaşamına geçirilmesini, eğitimde, çalışma yaşamında, siyasette bu eşitliğin yasalara dayandırılarak uygulamasının sağlanmasını ve şiddete son verilmesini yasaların hayata geçirilmesini umuyor, bekliyor ve katkı vermek için elimizden gelen çabayı göstereceğimizi de belirtiyorum. Çünkü biliyoruz ki, çağdaşlaşma eşitlik olmadan ve kadınlarımız olmadan olmaz. Bu vesileyle tekrar hepimizin Dünya Kadınlar Günü'nü bir kez daha kutluyorum ve geleceğe umutla aydınlık günleri bekleyerek, ona katkı vererek ulaşacağımızı temenni ediyorum.

Av. AYDENİZ ALİSBAH TUSKAN

Şimdi ben toplantıyı yönetmek üzere İstanbul Barosu Genel Sekreterimiz Av. Özden Gönenli'yi davet etmek istiyorum. Kendisi Kadın Hakları Merkezinden sorumlu arkadaşımız, yönetim kurulu üyemiz. Buyurun Özden Hanım.

Konuşmacılarımız; **Av. Vildan Yirmibeşoğlu**, Vildan arkadaşımız da İstanbul Valiliği İnsan Hakları İl Masası Başkanı kendileri. Buyurun Vildan Yirmibeşoğlu. İkinci konuşmacımız değerli arkadaşım **İnci Beşpınar**, kendisi Kadıköy Belediye Başkan Yardımcısı ve sivil toplumda bir kahraman olarak çalışan, sığınma evi projesini hayata geçirip onun işlemlerini sağlayan çok değerli bir arkadaşımız. Buyurun İnci Hanım ve son olarak da sosyolog **Prof. Dr. Nilüfer Narlı**, kendisi Bahçeşehir Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi. Kendisiyle İstanbul Üniversitesindeki çalışmalarından beri birlikteyiz. Kendilerine teşekkür ediyor, toplantının güzel geçmesini diliyorum.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

(İstanbul Barosu Genel Sekreteri)

Sayın Baro Başkanım, Sayın meslektaşlarım, değerli dostlar,

Hepimiz, insanın insanca yaşadığı bir dünyayı özlüyoruz.

Konu başlığımız neden sadece “İnsan Hakları” değil de, “Kadın Hakları”, “Töre ve Kadın?” Biz bu ifadelerle peşinen kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığı kabul mü ediyoruz? Toplumsal gelişimi hedef almış, hak ve özgürlüklere saygılı bir dünyada, kadın ile erkek arasındaki farkı niçin, nasıl yaratıyoruz? Onlar sadece insan. İnsan olmanın tabii sonucu olarak, haklar da eşit olmalı. Biz de sadece insan haklarından, canlıların haklarından, doğanın korunmasından söz etmeliyiz. Olması gereken bu. Ama ya gerçek...

Birleşmiş Milletler tarafından yapılan araştırmaya göre; dünyadaki işlerin % 60'ı kadınlar tarafından görülüyor. Buna karşın kadınlar dünyadaki toplam gelirin % 10'una sahipler, mal varlığının ise sadece % 1'ine,

Başka bir deyişle; dünyadaki işlerin % 34'ünü gören erkekler, toplam gelirin % 90'ına ve toplam mal varlığının % 99'una sahipler.

Tabiatıyla bu ekonomik alandaki büyük farklılığı göstermekte, ancak bunun yanında idarede ve de ülke yönetimindeki eşitsizlik çok daha büyük.

Arkadaşlar, kadına baktığımızda, kadının sevgisinden, kadının zayıflığından, kadının çaresizliğinden faydalanan erkekler, onları daima maddi ve manevi baskı altına almakta-

lar ve de içgüdüsel egoları için onları hakarete uğratmaktalar. Dahası da var; cebir ve şiddet, günümüzde özellikle kırsal kesimdeki kadınların maruz kaldığı olaylar, bir de erkeklerin yanlış namus anlayışlarıyla yaratmış oldukları töreler, adetler ve de bunların sonucunda kadın üzerine uygulanan çok acı gelişmeler tehlike boyutundaki olaylardır.

Evet değerli dostlar, yarın Dünya Emekçi Kadınlar Günü. Kadınlarımızın gününü kutluyoruz, ama diliyoruz ki ve istiyoruz ki, bütün günler kadınlarımızın olsun, biz erkeklerimizle eşit haklara sahip olalım.

Şimdi, en acımasız boyutuyla kadın-erkek ayrımında gözlemlediğimiz “Kadın ve Töre” konusunda çok değerli konuşmacılarımız kendi alanlarında sizlere 20’şer dakikalık bilgiler sunacaklar. Tabiatıyla daha sonra da sizlerden soru-cevap alarak katkılarınızı sağlayacağız.

İlk konuşmacımız çok değerli Vildan arkadaşımız. Az önce Kadın Hakları Merkezi Başkanımız kendilerini takdim ettiler ve de ben tekraren kendilerinin İstanbul Valiliği İnsan Hakları İl Masası Başkanı olduklarını ifade etmek isti-yorum ve kendilerinin bu konuda, töre konusunda bir eserleri, kitapları olduğunu söylüyorum ve de o konuda gerçekten kadın ve töreyi, töre uğruna işlenen cinayetleri Sayın Vildan Yirmibeşoğlu incelemişler. Neden töre Sayın Vildan Yirmibeşoğlu? Buyurun, söz sizin.

Av. VILDAN YİRMİBEŞOĞLU

(İstanbul Valiliği İnsan Hakkı İl Masası
Başkanı)

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım, sivil toplum kuruluşunun değerli temsilcileri, aslında 08 Mart biraz önce açılış konuşmalarında Sayın Başkanın ve Av. Aydeniz Tuskan'ın belirttikleri gibi çok önemli bir gün. Şöyle; aslında bugünün tarihi anlamda çok büyük bir önemi var, ama bizim ne yapmamız lazım? Geçmiş bir tarih var, nasıl bir mücadele yapıldı? Yani hiçbir iyi şey, güzel şey mücadelesiz olmuyor. Bunu anlamak lazım, bir de bu günün durum tespitini yapmak lazım. Tabii ki, aynı zamanda durum tespitinin yanında geleceğe yönelik neler yapacağız? Planlama günü, bütün bunları yaparken de dayanışma içerisinde olmamız gerektiğinden bir dayanışma günü, yani bir durum tespiti, sorunlar ve geleceğe yönelik planlar yapıp dayanışma için bir aradayız. Çeşitli yerlerde toplantılar yapılıyor bu anlamda, İstanbul Barosunun da gösterdiği dayanışma için, sizlerin katılımı için çok teşekkür ediyorum.

Erkeklerin kurdukları düzeni toplumsal onayla yaşanması, olarak tanımladıklarını gördüm. “*Namusumu, şerefimi temizlemek için ben de adam öldürdüm*” diyen, “*cinayet işlerdim*” diyen üniversitedeki öğrencilerin, birlikte çalıştığım bazı erkek avukatlar, hukukçular, eğitim verirken sohbet ettiğimiz silahı belinde güvenlikçiler, namus cinayeti dosyalarında karşıma sanık olarak çıkan köy korucuları konunun vahametini büyütüyor. Çünkü toplumsal meşruiyetini artırıyor.

Sorun yalnızca erkeğin kadını “mal” olarak gördüğü ataerkil toplum yapısı değil, sorunun ekonomik ve bununla bağlantılı olarak maddi göç, namus ardında gizlenen böyle bir üçgen söz konusu ki, bu üçgenin feodal yapının devamını amaçlayan bir boyutu vardır. Bunların hepsi birbirini etkileyerek olumsuz anlamda tetikleyip besleyebiliyor.

Örnekleri hatırlayabilecek olduğumuzda töre ve namus gerekçesiyle işlenen cinayet dosyalarında kızların çocuk yaşta evlendirildiğini görüyoruz. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre ülkemizde yasal olmayan yaştaki evliliklerde kadınların oranı yüzde 37, evliliklerin 1/5'i akraba arasında yapılıyor. Hem akraba evliliği, hem de yasal olmayan yaşta evlilikte bölgelere göre baktığımızda her ikisinin de güneydoğudan başlayarak batıya doğru giderek azaldığını görüyoruz. Töresel gerekçeli namus cinayetleri batıda azalmakla birlikte çok fazla göçle birlikte bunun gene devam ettiğini, namus kaynaklı şiddetin İstanbul'da iyi eğitim almış, ekonomik sıkıntısı olmayan bir kadın için 21. Yüzyılda da bu şiddetin hâlâ devam ettiğini görebiliyoruz. Ben nasıl karşılaştım böyle bir konuyla çok yakından ilgilendiğim için nasıl farkına vardım ondan çok kısaca bahsetmek istiyorum.

Yerel Kültürün Yasalara Meydan Okuması

Şiddetin en uç noktasıydı namus cinayetleri ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesinde çalışırken kadın sorunları bağlamında halk günleri düzenlemeye başladığımda karşılaştım. Günlük yaşantımız içerisinde bir kadın olarak namus ve iffet kavramları hiçbirimize

yabancı değil elbette, bu kavramlar kadınların davranışlarında ve ilişkilerinde göstermesi gereken hassas nitelikleri işaret etmekteydi; ama namus gerekçesiyle işlenen suçların ve yine namus gerekçesiyle işlenen cinayetlerde “*seni kimseye yar etmem*” gibisinden bir sahiplik, bir tahakküm de söz konusuymuştu. Kızına, karısına veya kendisine tecavüz edene karşı işlenen cinayetler biraz daha farklıydı. Bunlar da istatistiklere namus cinayeti diye geçiyordu. Bu nedenle aşk, tutku, tepki, nefsi müdafaa gibi cinayetlerle namus adına işlenen cinayetlerin bir arada değerlendirilmeyeceğini düşünerek ben özellikle bu töresel gerekçelerle işlenen cinayetler üzerinde çalıştım. Yerel gazetelerdeki haberlere baktım, onları takip ettim ve izlemeye başladım. Çeşitli nedenlerle kız çocukları veya kadınlar namusları kirlendi denilerek öldürülüyordu. Öldürenler kişisel adalet uygulayıcıları çoğu zaman aile meclisi tarafından özenle seçiliyor, infaz gerçekleşikten sonra da toplumda adeta bir kahraman gibi kabul ediliyordu. Bu toplumsal hoşgörü bir anlamda yerel kültürün ve geleneksel otoritenin devlete, Cumhuriyet yasalarına meydan okumasıydı. Öncelikle yaptığım anket ve derinlemesine mülakatlar aracılığıyla cinsiyet ayrımcılığına dayalı çıkar ve iktidar çatışmalarında çözümünü şiddette arayan bu insanları, anlamaya çalıştım. İstanbullu olmakla birlikte yaşamımın 13 yılını bölgede geçirmiş -Güneydoğu bölgesini seçmiştim- kadın sorunları üzerine hiçbir kurum ya da kimseden maddi destek almadan araştırmalar yapan bir kadın avukattım. Bu özellik bana bölgesel kültürü gözleyebilme ve konuya yansız bakabilme

olanağını sağlıyordu. Neden bunu belirtiyorum? Özellikle benim önüme bir proje koyulup “çok büyük paralar var bu projede, bu danışmanlık ücretini de alacaksınız, şunu imzalayın” dediklerinde, ben bu projeye baktığımda önceden yönlendirilmiş bir proje olduğunu gördüğümde kabul etmemiştim.

Pazar Yerinde Boğazlanan Kadın

Bu çeşit projelerin, benim kabul etmediğim bazı projelerin başkaları tarafından kabul edildiğini, yurtdışındaki bazı dergilere de kapak olarak çıktıklarını daha sonra gördüm ve izledim, ama tabii bir yandan da şunu söylemem lazım; bahsettiğim Urfalı Sevda Gök'e de bir tanıklık borcum vardı. Varsın cinayet davasına müdahil olma talebim kabul edilmesin, Sevda Gök pek çok kişinin, en az 500 kişinin bulunduğu bir pazar yerinde diz çöktürülmüştü ve boğazı koyun boğazlar gibi kesilmişti. Bütün bunların yanında bir tanık olmamıştı, tanık bulunamamıştı. Ona tanıklık borcum vardı, ama Kilisli Şenel Habeş'e de tanıklık borcum vardı. Eski kocasının ölüm tehditleri üzerine yanıma gelip yardım istediğinde hukuksal işlemlerini yapmıştım, ama bir kadın sığınma evi olmadığı için Gaziantep'te onu bir yere yerleştirememiştim. Yani aşağı-yukarı bir hafta, 10 gün sonra Gaziantep dışında bir yere yerleştirme imkanım vardı. Kendisine bunu belirttim, bazı yazılı dilekçeleri eline verdim, bazı telefon numaraları iletişim için gene bilgi olarak yanına koydum. Taksi parasını verdim, herhangi bir şeyde koşup gelecek diye, kaçma imkanı olsun diye, ama maalesef onun da bir haberini aldım. Evet, o da aynı şekilde bıçki-dikiş makinesini yanına

alarak kocasının evinden ayrılmıştı, bir komşusuna sığınmıştı. Kendi hayatını idame ettirmeye çalışıyordu dikiş dikerek, ama bu kadın gene kızıyla, babasının evinde kalan kızıyla hem gece buluşmak, hem de kızının sevdiği bir diziyi komşuda izlemek için gittiğinde ve yanında annesi varken, dönüşte annesiyle birlikte saldırıya uğradı. Kocasını *“bu saatte gece 11.00’de sokakta olan bir kadın namussuzdur, sen namusunu, benim namusumu lekeledin”* diyerek annesinin yanında bu kadını gene aynı şekilde boğazını keserek öldürdü. Ben bunun yas evine gittiğimde erkek kardeşinin, abisinin şöyle bir ifadesine tanık oldum. Dedi ki *“kendim sahip çıkıp da evime alamadım, çok üzgünüm, ama dedikodu yaparlardı”* Dikkat edin, altını çiziyorum, dedikodu yaparlardı, yani dedikodu nedeniyle inandığı bir şeye bile sahip çıkamayan insanlar var.

Böyle bir olaydan sonra bunun arkası gelmek zorundaydı, bir şeyler yapılmak zorundaydı, ama hemen belki hepinizin bildiği, gazetelerde okuduğu Viranşehir’de Gönül Aslan davası vardı. Zalim Fırat bile onun gırtlakını sıkkan cellâtlarla işbirliği yapmamıştı, onu öldürmemişti, boğazı sıkılıp nehre atıldığında daha sonra kurtulmayı becerebilmişti. Kendine gelmişti soğuk suyla ve bu kız mahkemede yargıçlar tarafından suçlanmıştı. Niçin kendisi ahlaki bazı kurallara uymamış, güya kardeşi demiş ki ifadesinde *“aslunda severek evlendi”* sanki ailedeki insanlar tanıklık yaparken samimi tanıklık yapabiliyorlar ve tehditsiz, sıkıntısız tanıklık yapabiliyorlar gibi bu duruşmaya gelmemesini güvenlik olarak kabul edilmeme-

liymiş. Aslında bu insanlara eziyet etmek için, onları bu mahkemelerde süründürmek için bunu yapıyormuş. Mahkeme kararına bunlar geçti arkadaşlar, inanabiliyor musunuz? Bunlar da eğitilmiş insanlar.

“Bu Kız da Haketmiş!”

Adliye arşivlerinde dosya incelerken boğazıma düğümlenen birer hıçkırık olarak kalan nice kadının yaşamına tanıklık borcum vardı. Evet, bunlardan biri de Rabia, Gaziantep'in bir ilçesinde nikahsız, bir şekilde gizleyerek dünyaya getirdiği çocuğu bırakıyor tarlada, daha sonra jandarma bütün doğum yapabilecek kadınları topluyor. Olabilecek bir şey mi? Sizin isteğiniz dışında size jinekolojik muayene yaptırılıyor ve yeni doğum yapmış olduğu anlaşılınca hemen tutuklanıyor. Rabia tutuklanıyor, ama mahalleli kefaletini topluyor ve onun çıkmasını sağlıyor. Çıktığı gün hemen kaçmak istiyor, otobüse yaklaşıyor. Otobüse yaklaştığı sırada erkek kardeşi zaten onu tüfekle bekliyor, ateşli silahla vuruyor. Daha can vermemişken hemen çırpınan, can çekişen bedeni üzerine mahalleli taşlar atmaya başlıyor. Aslında tam anlamıyla bir recim olayı bu. Tabii ben bunu duyar duymaz, haberi bana gelir gelmez o sırada Gaziantep dışındayım, yöneticilerden birisini arıyorum, tanıdığım bir vali yardımcısını arıyorum. O hemen ilçedeki kaymakamı arıyor. Daha sonra vali yardımcısının bana söylediği şey şu; kaymakam diyor ki “Sayın Valim, bu yarayı kaşımayalım, bu kız da hak etmiş.” Bu da ortada yöneticilerimizle yaşadığımız sorunun bir örneği.

Bu kadınlara tanıklık borcu, olduğu kadar tabii Türkiye Cumhuriyetinin adalet mekanizmasına da bir isyanım vardı. O bölgelerde kadın olarak doğmaktan başka suçları bulunmayan ve bunun için yaşama hakları ellerinden alınan kadınlar Türkiye Cumhuriyetinin yasalarından yeterince yararlanamıyorlardı. Çok parçalandım, kâbuslar gördüğüm günler oldu. Bu tür bir şiddete tanıklık etmek başlı başına bir travma. Bu kitabı yazarken içimde aşağı-yukarı 200 sayfalık bir bölümü eksikti, çıkmamıştı, hakikaten geceleri kabuslar gördüğümü söyleyebilirim. Fakat gün olmuyor ki, namus adına namusuzca cinayetler işlenmesin, bunların hepsine sizler de tanıksınız.

1996 Martında geniş çaplı bir kamuoyu oluşturmak amacıyla Şanlıurfa Adliyesinde ben bir eylem yaptım ve bunun özellikle Türkiye’de ilk defa belki çok sayıda gazetede, dergide haberleri çıktı, ulusal gazetelerde zaten ilk sayfasından çıktı bu haberler, verisinde. Daha sonra kamuoyunda oluşan bir duyarlılıkta 98 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora öğrencilerine sözde namus cinayetleri konulu ilk semineri verdim. Bunun arkasından akademik çevrelerde de konuyla ilgilenmeye başladılar ve makaleler yazılmaya başlandı, yüksek lisans tezleri hazırlandı. O günden bugüne önemli gelişmeler kaydedildi, yasalar bazında çok önemli gelişmeler kaydedildi, ama uygulamaya baktığımız zaman çok büyük sıkıntılar yaşıyoruz hâlâ.

“Abi, Asamadım Kendimi Beni Affet”

Ben bu anlamda size yargılama esnasında

yaşadığımız sıkıntılarla birkaç konuya değinmek istiyorum. Bir kere dosyalara baktığımda şunu gördüm; töre veya namus adı altında işlenen cinayetlerde ceza indiriminden yararlanmak için çeşitli yöntemlere başvuruluyor. Bunlardan ilk akla geleni cinayet hangi nedenle işlenmiş olursa olsun bazen bakıyorsunuz bir kadının mirası oluyor, bazen kolundaki bilezikler oluyor, mutlaka namus lekelendi iddiası var. Başka gerekçeler de oluyor ya da kan davası oluyor, aslında bir namus davası deniliyor. Çünkü kan davası nitelikli bir suç, o ağırlaştırılmış bir suç, ama namusa bir indirim söz konusu. Bunun yanında gene meselâ, özellikle intihara azmettirme vakaları çok fazla. Ortaya çıkan bir vakada annesi özellikle oğluna söylüyor, “*sen halledeceksin bu işi*” diyor. Çok teferruatlı bir anlatma hadisesi var çocuğun, diyor ki “*odaya girdim, kız kardeşime dedim ki, senin artık adın çıktı, senin ölmen lazım, sen ölmezsen bizim başımız belaya girecek. Bak bu kadar insan var aile içerisinde, ben hapse girersem olmaz, onlara ne olacak? Senin kendini asman lazım*” İpi getiriyor, veriyor. O da içerisinde tavana ipi kızın asmasını sağlıyor, üzerinde parmak izi olmayacak. Kıza bir sandalye veriyorlar. Kız da sandalyeyi koyuyor, ama boyu yetişmiyor. Üzerine yatak, yastık koyuyor, onun üzerine çıkıyor, ama dengesizmiş, düşüyor yere, sadece kendi küçük çapta yaralanıyor. Aynen böyle söylüyor, “*abi kendimi bir türlü asamıyorum, kusura bakma*” Annesi geliyor “*hâlâ asmadı mı kendisini?*” diyor. Bakın, bu senaryo gibi bir şey, fakat bu gerçekten mahkeme dosyalarında var olan bir şey. Bu kız 13 yaşında, 13 yaşındaki kız daha

temyiz kudretine sahip olmamış, daha çocuk, ama hem evlendiriliyor, hem çocuk anne oluyor ve her şeyden kadınlar sorumlu.

Ben bu intihara zorlama, intihar süsü verme olayları var, çok ilgisiz gerekçeler var, bir de çok fazla şu sözü görüyoruz: “*Sanığın aksi kanıtlanmayan iddialarına göre*” Aksini nasıl kanıtlasın insanlar? Zaten maktul ölmüş ya da mağdur pozisyonunda olan, bir şekilde ölmemiş olanlar da kendisini öldürmek isteyen insanların gözüne baka baka kaç kişi mahkemeye gidiyor, ifade verebiliyor? Çok fazla örnekler var, bunları bu şekilde vermek istemiyorum, ama ben savcının soruna bakış açısına değinmek istiyorum. Meselâ, diyelim ki, onların anlayışı açısından bir kadın kocası il dışında yaşıyor ya da yabancı bir ülkeye gitmiş, çocuklarıyla birlikte ailesinden, kocasının ailesinden ayrı bir ev tutması bile haksız tahrik sebebi. Haksız tahrik nedeniyle namus cinayetinde ceza indirimi isteyebiliyor savcı, ama son zamanlarda çok farklı kararlar var. Hakikaten önemli bir olumlu gidişat var, ama bununla beraber bu savcılarının da iddianameyi hazırlarken yasaların uygulanmasında yargı mensuplarının bölgedeki örf ve adet ve geleneklerin etkisi altında kaldığına çok tanık oldum. Kadınların kendi yaşamlarıyla ilgili kararlarında, evlenme, boşanma, nikahsız yaşama tercihi gibi cinayet işleyene cezada haksız tahrik indirimi sağlayan kararlar var. Önemli olan bu olumlu kararların ve yargıçların, savcılarının çoğaltılması diye düşünüyorum.

Hukukun “Töreyle” İmtihanı

Yargıçların kararlarına da baktığımız

zaman gene töreden etkilenen yargıçlarımız çok fazla. Öyle ki, kendisine çizilen sınırları aştığında kadınlar şiddeti hak eder zihniyetine sahip olduğunu kararlarında rahatlıkla görebiliyoruz. O zaman diyoruz ki, sokakta namus için cinayet işleyen o ilkel adamlarla bunların arasında ne fark var? Bu arada tabii aramızda çok kıymetli bir yargıcımız var, onlar gibisinin çoğalmasını diliyorum, ama maalesef bu dosyaları incelerken çok ciddi ayrımcılık yapan yargıçlar olduğunu görüyoruz. Kimi mahkeme kararlarında müşteki mağdurenin yargılama aşaması boyunca ifadesinin alınmamasının salt can güvenliği bulunmaması kavramıyla açıklanamayacağı, yargılama sürecini sanıklar üzerinde bir intikam aracı olarak kullanmasının adalet ilkeleriyle bağdaşmadığı eleştirileri yapılmıştır. Bir karardaysa *“zorla evlendirildiği için kocasının evinden kaçan kadının kız kardeşinin baskı altında verdiği ifadeye dayanarak mağdurenin sanıkla sevmeyen evlenmesi veya zorla evlendirilmesi gibi bir durum söz konusu olmayıp, mağdurenin gerek medeni yasa, gerek toplumca benimsenmiş ahlak kurallarına göre aile içinde dürüstlük ve sadakat ilkesine uymadığı, eşi ve ailesinin bu tür davranışları aşılayarak sürekli bir kışkırtmanın içerisine soktuğu açıkça ortadayken gayrimeşru bir ahlak ilişkileri normal bir olaymış gibi gösteren ve değerlendiren anlayışa hukukun itibar etmesi mümkün değildir”* ifadeleriyle mahkeme ahlak dersi de vermiştir. Yani istediği gibi eş seçim hakkı yok, ben orada bir protesto olayında konuşma yaptığımda küçük bir kız geldi yanıma ve dedi ki, bugün gene birisinin infazına karar verildi. Bir isim söyledi. Sonra

bu kızın ve çevresindeki arkadaşlarının yanına gittim. “Sizin beklentiniz ne hayatta?” dedim. “Birincisi, okumak istiyoruz, ikincisi eşimizi kendimiz seçmek istiyoruz, zorla evlendirilmek istemiyoruz” dediler. Bir nevi köle düzenindesiniz. Kadının birisi kocası vefat etmiş, birisiyle daha sonra sevmiş, anlaşmış, ama mümkün değil, kayınbabasının evinin dışına çıkamaz, evlenemez. Kalkıyor, gidiyor evleniyor. İnanın evlendiği kişi jandarma marifetiyle tekrar o köye dönüyor. Diyor ki, arsamı satayım, sulh tazminatı yapayım. Bazen bakıyorsunuz, kanla değil para vererek de temizleniyor, ama çok para istiyorlar, az buz değil, çünkü o namusun, şerefin temizlenmesi çok ciddi bir sorun, çok para istiyorlar. Bütün bunları sanki mahkeme bilmiyor, o bölgelerde yaşayan insanlar, hakimler nasıl bunları bilmezler, bu şekilde buna çanak tutarlar anlamıyorum.

Bir de aile meclisi kararı aranması konusu var. Daha önce Sayın Başkan ve Aydeniz Hanım da bahsetti. Yargıtayın geçtiğimiz yıl yaptığı bir yorumdu bu gerçekten, töre saikiyle işlenen cinayetlerin bir kısmının aile meclisi kararıyla işlendiği doğru, ama aile meclisi kararı olmadan bu içselleştirilerek bireyin kendi başına bu kararı verdiği olaylar söz konusu. Somut olayda haksız tahrik koşullarının bulunmaması dışında mahkemede hâkim eğer kanaati varsa bunu uygulaması gerekirken aile meclisi kararını araması aslında olayı çözümsüz hale getirmesidir, ama şöyle bir gerçek var; biraz da bakış açıları. Çok yakında geçtiğimiz günlerde bir Yargıtay kararı daha çıktı. Bunda da farklı bir yorum yapıp bundan geriye dönüldü, ama

bu ikidebir değişecekse işimiz gerçekten zor. Mdahillik sorunu var, yıllarca müdahil olarak kabul edilmedim. İstanbul Barosu'nun özellikle böyle bir Güldünya davasında yine talebinin kabul edilmediğini biliyordum. Bunu zorlayarak sürekli değiştirmeye çalışmaya gayret etmek lazım. Bu bir boşluk bu anlamda, eğer siz suçtan zarar gördüğünüz varsayılmıyorsa sizin mdahilliğiniz kabul edilmiyor, ama peki onun hakkını kim koruyacak, kim savunacak? Eğer savcı da temyiz etmezse Yargıtay da onun cezasız bir Şekilde bu insanlar ellerini-kollarını sallayarak geziyorlardı. Hani diyelim ki, çok küçük yaşı, bir sosyal hizmetler kurumunun müdahalesi kabul edilebiliyor, ama son zmez davasında bir farklılık söz konusu, ama böyle size bahsettiğim örnekler içerisinde mahkemeler buna sıcak bakmıyor.

Can güvenliği sorunu ve kadın koruma programı ve telefon dinlemesi üzerine son birkaç Şey söylemek istiyorum. Duruşmalarda tanıklar ve mağdurlar için gerçekten bir can güvenliği sorunu var. Zaman zaman mağdur tanık durumundaki kadınları duruşmaya taşırken güvenliklerini sağlamak için emniyetten korumayla adliyeye geniş güvenlik isteyerek ve kadının tipini tanınmaz hale getirerek giriyoruz. Başbakanlık kadına Şiddete karşı genelgesine rağmen bu girişimlerin kesinlikle bu çabaların kurumsallaşamamış, kişisel gayretlerle yürüdüğünü, yani aramızda bu işleri yapan, koşturan avukatlar var biliyorum. İstanbul Valiliğinde ben yapıyorum, ama kaç kişi aynı Şekilde alışır? Kişilere bağlı olmamak durumunda. Bununla beraber sevindirici bir gelişme olarak korumamızda

olan bir vaka için yargılamadan sonra başvurduğumuz tanık koruma programı işletilmekte olup, yasal olarak kimlik değişimi yapılma sürecini yaşamaktayız. Bir başka sorun telefonla ölüm tehditleri alan bir ailenin şikayeti ve suç duyurusuna savcı takipsizlik kararı verdi. Cumhuriyet savcısı telefon dinlemelerinin Ceza Muhakemesi Kanunu 135. maddesinde yer alan suçlarla ilgili bir durum söz konusu olduğunda ancak yapılabileceğini söyledi. Benzer bir ailenin de kızlarını teslim etmedikleri için oğulları öldürülmüştü. Bir yıldır telefonla aldıkları tehditler için teknik takip yapılabilseydi askerden yeni gelen 23 yaşındaki genç öldürülmeyecekti.

Evet, söylenebilecek çok şey var, sormak istediğinizde onlara yanıt vereyim.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

Evet değerli dostlar, törenin acımasızlığını Sayın Vildan Yirmibeşoğlu'nun anlatımıyla bir kez daha dinledik ve de hepimiz, çok üzüldük. Bir şekilde törenin bu acımasız ve sıcak nefesini omzunda hemen yanı başında hisseden yaşam hakkı bir şekilde elinden alınmaya çalışılan kadınlar acaba neler yapabilirler? Hangi kurum ve kuruluş onlara destek verebilir, yardımcı olabilir? Bu konuda da Kadıköy Belediye Başkan Yardımcımız **İnci Beşpınar**'a sözü veriyorum. Buyurunuz efendim, söz sizin.

İNCİ BEŞPINAR

(Kadıköy Belediyesi Başkan Yardımcısı)

Sayın Başkan, çok değerli konuklar; öncelikle sözlerime İstanbul Barosu'na yerel yönetimlerde ve kadına yönelik şiddete karşı vermiş olduğu desteğe teşekkür ederek başlamak istiyorum. Çünkü yapılan çalışmaların yerel yönetimin mutlaka toplumsal aktörlerin işbirliğiyle başarılı olacağına yüreктen inanıyorum. Bu konuda hemen yanı başımda oturan sevgili hocama, yani üniversitelere işbirliği konusunda çok şey düşünüyorum. İstanbul Valiliğine biraz önce nefesimizi tutarak dinlediğimiz değerli arkadaşım Vildan Yirmibeş-oğlu'na da çok iş düştüğü ve işbirliği yaptığımız için kendisine, teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Ben kendime düşen kısımla ilgili hemen bilgilerimi aktarmak isterim. 15 yıl Kadıköy Belediyesinde başkan yardımcılığı yaptım ve de 20 yıllık yerel yöneticiyim. Önümüzdeki seçimlerden sonra da Ataşehir'de görev alacağım, meclis üyesi kimliğiyle görev alacağım. O bir başka gündemin konusu, siyasette kadının başarıları veya başarısızlığı veya mücadelesi o bugünün konusu olmadığı için onu bir başka platformda görüşmek üzere erteleyelim, ama mücadeleye de devam etmek gerektiğine yüreктen inanıyorum. Çünkü siyasetin içindeki erkin de çok belirleyici olduğunu ve kadının hem yönetimde, hem de temsilde olmasının bu tip sorunları çözmekte çok önemli olacağına inandığım için de kısacık da olsa ondan da söz etmek istedim.

Kadınlar ve Yerel Yönetim

Böylece Kadıköy'de neler yapıldı ve nasıl

bu işin içinde oldum? Ben 68 kuşağının öğrencilerindendim ve de bizim dönemimizde 1968'de üniversitede ben iktisatçuyım, o dönemde kadın-erkek eşitsizliği konusunda tepkilerimiz vardı, bütün dünyanın tepkileri vardı, bizim de tepkilerimiz vardı. Biz öyle bir dönemden geliyoruz. Ancak 1989'da yerel yönetimlerde göreve başladığımda aynen Vildan Hanımın güneydoğuda karşılaşmış olduğu farkındalıkla karşılaştım. Diyeceksiniz ki, İstanbul'da yaşadığımız bir ilçedeyim ve İstanbul'da sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan üst düzey kabul edilebilir bir bölge, ancak karşıma gelen sorunlar tamamen güneydoğuda karşılaşılan sorunlardı. Burada bir formül geliştirmek istedik. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğünün hatta Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı şeklinde araştırma kısmını attılar baştakini, o şekilde aile danışma merkezlerini böylece gündemlerine aldılar ve hızlı şekilde farklılaştırmaktalar aile danışma merkezlerini. O da önemli bir konu.

Biz 1994 yılında Kadıköy'de bu Kadıköy'ün iç göçle gelen bölgelerinde, yani Güneydoğudan, Doğudan, İç Anadolu bölgelerinden gelerek yaşayan kişilerin sorunlarını çözmek için ve ağırlıklı olarak da toplumun yarısı kadın olduğu için kadınların sorunlarını çözümlenerek aileye ulaşmak üzere eğitim konusunda, sağlık konusunda, istihdam konusunda çalışmalar yürüttük ve bunları yaparken psikologlardan, avukatlardan destekler aldık, öğretmenlerden destekler aldık. 1994 yılından itibaren yapılan bu çalışmalarda ve olay ilerlerken meslek eğitimleri gereğini hissettirdi. Fakat çok daha önemli bir şeyi, tabii ki ekonomik boyutu nedeniyle

meslek edindirme, meslek eğitimleri kısmı ağırlıklı önümüze çıktığında bir o kadar da önemli kadının şiddetle ne kadar karşı karşıya geldiğini, aile içindeki şiddetten ne kadar mağdur olduğunu gördük. Psikoloğun çözüm üretemediği bize gelen örnek vardı. Ben canınızı sıkmayacak şekilde minik minik örnekler vermek istiyorum. Kadınların ona kedi kadın adını taktıkları bir kadınla karşılaştım. Bir kadın olarak çok rahatsız oldum. Bir kadına kedi kadın denilmesi, niçin kedi kadın? Çünkü kedi gibi büzülüyor. O kadar ezilmiş, o kadar rahatsız, kocası içkiyi içiyor, kadını dövüyor, kapının önüne koyuyor. Gidecek hiçbir yeri yok, büzülüyor kapının önünde bekliyor o soğukta, o nedenle de bahçeye devamlı kalın giysiler, battaniyeler, hatta onun tabiriyle döşek koymuş. Onu bulurlarsa onu da alıyorlar içeri, yani orada en azından soğuktan korunmasına bile tahammül edilemiyor. Kadın büzüle büzüle küskün küskün yaşamaktan ve onu kader olarak kabul etmekten gerçekten kendisinin "kedi kadın" sıfatına tepkisiz. O kadar bir kadın olarak rahatsız oldum ki bundan, ne yaparız, nasıl bir çare üretiriz? Bütün İstanbul Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğüne bağlı biliyorsunuz İstanbul Valiliği tek o zaman sığınma evi, aradım 20 kişi kapasiteli, her zaman dolu, hiç mümkün değil, sonuç alamadık. Kadının erkek çocukları var yetişkin, çok acıdır erkek çocukları babayla işbirliği yapıyorlar. Kadının yöresel giysilerle gezmiş olması onları rahatsız ediyor, çünkü onlar blucinlerle geziyorlar. Kapıcılık yapan koca altın kolyeler takıyor ve başka kadınlarla yaşıyor, ama evdeki kadının biran evvel ya

ölmesini, ya gitmesini istiyor. Böyle birini yaşamlarında istemiyorlar. O üç çocuğun annesi ve o adamın karısı olarak o kadının artık o evde kalmaması gerekir, ama bizim onu koyacağımız bir başka mekan yok. Alıp evime götürmeyeceğime göre o kadar yönetici olarak erkin bana vermiş olduğu güç var, ama çare yok. O çaresizlik çok acıydı. Onu tekrar evine gönderdik, fakat buradan kulaklarını çınlatmak isterim Belediye Başkanıyla da olayı paylaştım. Eğer öldürürlerse veya donmuş bulursak -çok koyu kıştı çünkü- çok vicdan azabı yaşarız, çok rahatsızlık, yani dayanamayız, bir çözüm üretelim. Gerçekten 15 yıl benim bütün bu heyecanlarıma hep kapıları açık bırakmıştır kendisi. O zaman bizim belediyemizin gecekondu önleme bölgesinde minik evlerimiz vardı, “onlardan birini boşalt ve bir şekilde oraya yerleştir, çözüm üret” dedi ve ben hakikaten orada onun bizim belediye evlerimizden bir ev boşaltarak kadını koruma altına aldım. Fakat bu bir tek örnek değil, arkası geliyor ve bizim öyle herkese birer ev boşaltabilme olanağımız da yok.

Esmâ'nın Öyküsü

Bu arada “kentsel uyum projeleri” adı altında İstanbul’u ve diğer kurumları görmeleri ve iletişim kurabilmeleri için kadınlarımızı gezdiriyoruz, çok da mutlu oluyorlar. Biri, Esmâ onu hep anlatırım. Hani 08 Mart’ın nasıl mücadeleciler kadınlara, 129 kadının canıyla ödenen bir öyküsü var, bu kadın sığınma evimizin de bizim böyle bir ölümle dönen bir öyküsü var. Esmâ geldi bir gün “bak, bacaklarımdaki platinleri görüyor musun?” dedi. Hakikaten iki bacakta kesik, dikilmiş, ama çok kötü dikilmiş böyle. “Öyle

dövüyor, öyle dövüyor ki, kemikler kaynamadığı için içine platin konuluyor, iki bacağımda da platin var. Bir kez daha beni bu şekilde dövmeye kalkarsa ya ben onu öldürürüm, ya o beni öldürür, beni kurtar dedi. Hemen ben tekrar bir ev bulalım, bir şey yapalım derken hemen onu psikologa gönderdik biraz daha sabırlı olması için kurum psikologumuzla görüştü, fakat 3 gün, inanılmazca 3 gün sonra bugün şiddetle mücadele etmeye çalışan bir gazetenin, çünkü ona da danışmanlık yaptığımız için öyle bir gazetenin üçüncü sayfasında kocaman bir haber *"Baltayla Kocası Tarafından Doğrandı"* ve o mavi gözler hiç gözümün önünden gitmiyor, masmavi bakıyor bana *"yardım et"* diyen gözler, gerçekten çok etkilendim. Önce belediye başkanımın, sonra o dönemin kaymakamıyla şimdi Polatlı Kaymakamı olan çok iyi bir devlet adamı, iyi bir yönetici olarak ikisinden de destek istedim. O tarih, verdiğim tarih 2001 yılı, 2001 yılında *"sığınma evleri yerel yönetimler tarafından açılır"* maddesi daha yasada yok. Biliyorsunuz 5393 Sayılı Yasa 2005'te kabul edildi. O nedenle o dönemin Yerel Yönetimleri Yasasında böyle bir görevlendirme yok. O nedenle Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün konusu ve tamamen onlardan izin alınması gerekiyor, ama hakikaten burada bütün aktörlere teşekkür etmek istiyorum, İstanbul Valiliği ve özellikle o gün bizimle birlikte çalışan kaymakamın duruşu çok önemliydi. Özel onay verdi ve izinle kadın sığınma evi açmak için seferberlik ilan ettik. Eski bir karakolu bize boşaltarak verdi, zaten kullanılmayan bir karakoldu. Biz onu hemen belediye olarak

tadilatını yaptık. Çok da güzel oldu, şık biblio gibi bir yer. Küçük, birinci adım olarak da başladık. İlk gelen konuğumuz kocası tarafından evden çıkartılmış ve de parkta yatarak namussuna tecavüz edilmiş olan, tecavüz görmüş olan bir kadındı. Titreyerek gelmişti, defalarca parkta tecavüz görmüştü. “Artık bu akşam kapalı bir yerde mi yatacağım?” sorusunun cevabına inanamadı. “Gerçekten kapalı bir yerde mi yatacağım ben bu akşam?” derken dayanamadım, ben de ellerini ellerime aldım böyle birlikte ağlaştık, kesinlikle bu akşam, artık bundan sonra hiç parkta yatmayacaksın, ama bunlar öylesine minik örnekler geliyordu ki bana, biz kaç kişiye ulaşıyoruz, ne yapıyoruz? O arada bütün bunların çok anlatılması, bu işin çok farkındalık yaratılması gerektiğini ve İstanbul’daki bütün ilçelerde bunun yapılması gerektiğine inanıyorum ve her fırsatta da bütün benimle aynı duyarlılıkta olan arkadaşlarımla da bu konuyu hep paylaşıyoruz. Bir de yine bölgede, Kadıköy Bölgesinde bu söylemiş olduğum göç alan ve şu anda Ataşehir ilçesinin mahalleleri haline gelen yedi mahallede ağırlıklı olarak göç olduğu için o bölgelerde yaptığımız çalışmalarda kişilerin şiddet görmesi konusunda daha fazla olduğunu ve daha çaresiz olduğunu, bakın; burada belirtmek istediğim hangi ekonomik koşulda olursak olalım kadınlar olarak çok çeşitli şiddetle karşılaştığımız gerçeği tabii ki var, ama çare üretmede donanımlı olmamız da bir avantaj oluyor, ama bu söylediğim kesimde çare üretebilecek olanaklar da yok.

Bir eğitim programı geliştirdik. Avrupa Birliğinden onaylandı, geldi, çok başarılı oldu.

Bütün sivil toplum örgütlerinin yöneticileri ve üyeleri bu eğitimleri alarak o bölge insanlarına kadın hakları konusunda nasıl bilgilendirecekler, nasıl eğitim götürecekler, önce kendileri o eğitimi alıp o bölgeye seferberlik ilan ettiler. Böylece orada bir farkındalık yarattık. O çok önemli bir olaydı. 36 ay sürdü, 3 yıl sürdü. Bu arada o kültürel düzeyi yüksek olan kesimle yeterli olmayan kesim arasında çok güzel köprüler kuruldu, bilgi akışı sağlandı. Tabii burada 4320 Sayılı Yasanın hakkını vermek lazım, o çok faydalı olduğu için çok güzel örnekler aldık. O eğitimi alan kişiler onlara o bilgileri aktarıırken aynı zamanda onlara yol gösterip, hatta adliyeye, aile mahkemesine kadar birlikte giden gönüllülerimiz oldu. Çok önemli bir sosyal dayanışma örneği yaşandı. O nedenle de burasının altını çizmek istedim. Bu Esmâ olayından sonra kadın sığınma evimizin birinci istasyonu açıldıktan sonra sayımız o kadar yüksek oldu ki, yararlananların sayısı arttı. 2005 yılında Kadıköy'de ikinci büyük, 60 kişi kapasiteli, kadın sığınma evini açtık. O yıllarda başta kadın konuk evi deyişimizin sebebi yasal yetkimizin olmayışındandı sığınma evi, ama 2005'te artık yetkimiz vardı, çünkü yasal olarak kadın sığınma evi açabiliyorduk, ikincisine kadın sığınma evi diyebildik rahatlıkla.

Yaşanan Kadın Dramları

Benim bu arada size vermek istediğim minik minik örnekler var. Şiddet, töre, ensest, hepsi görmezden gelemeyeceğimiz konular. Biri beni çok etkilediği için hemen paylaşmak isterim. Batman'dan çok akıllı, çok çalışkan bir kız liseyi bitiriyor, fizik bölümünü de kazanıyor, fakat o arada hep babası tarafın-

dan ensest ilişkiden dolayı çok da rahatsız, en sonunda artık dayanamıyor, gidiyor karakola başvuruda bulunuyor. Başvuruda bulunduğu tespit de yapılıyor, baba gözaltına alınıyor, jandarma kanalıyla da kız bize gönderildi. Beni buldular ve ben havaalanında jandarmadan aldım. Hakikaten ismini değiştirdik, mümkün olduğu kadar koruma altına aldık ve de sığınma evimize aldık. Ancak üzerinden 2 ay geçti ve “benim kızım sizdeymiş” diye bir kadın geldi. Annesiymiş ve nasıl babayı savunuyor, “mümkün değil, hepsi yalan” diyor. Hâlbuki biz psikologa kızı hemen çıkarttığımız için zaten özel psikolog için terapiye ihtiyacı var, sağlıklı bir psikolojide değil artık çocuk, o nedenle dondurulduğu için okul kaydını da yaptıramıyoruz, adres çıkacak meydana. Biliyorsunuz üniversite giriş sınavlarında adres problemi yaşadığımız için kaydını da yaptıramıyoruz, fakat yalnızca korumada tutuyoruz çocuğu ve psikolojik destek veriyoruz. Pırıl pırıl bir genç kız. “Mümkün değil, benim 7 çocuğumla hepimizi açlığa mahkum etti, bu kız uyduruyor, yalan söylüyor” diyor. Olayların temelini araştırdığınızda birincisi kültürel olarak kabul etmemek tercih konusu, ikincisi ekonomik olarak da kabul etmemek yine ailenin diğer bireyleri ve kendisinin ekonomik koşulları açısından tercih konusu. Böylece bir tek çocuğunu gözden çıkartarak düzenini ve diğerlerini korumayı öncelleştiriyor. Böylesine değişik bir psikolojiyle öncelikle de anneler bu konuda çocukların yanında hiçbir olayında olmamışlardır. Bunu bir örnek olarak hemen aktarmak istedim. Buradaki anneler de kadın, ama hep sorgulanması gereken konular olduğu için de

dile getirmek istiyorum. Koruduk, içiniz rahat etsin. Bir süre sonra babası geldi. Serbest bırakılmış 6 ay gibi bir süre sonra, dedi ki “tamamı yalan, sizdeymiş benim kızım” “Hayır, sizin kızınız bizde değil, nerede olduğunu da bilmiyoruz” dedik. Gerçekten artık bizde olması gerekiyordu, ama hep koruma altında ve takip altında şu anda haber alıyoruz, o açıdan merak etmiyorum, zaman zaman bilgi alıyorum. Ancak babasının da geldiğindeki tavrı aynen annesi gibi inkardı, retti. Eğer alsalardı onu öldürebilirlerdi, olay biterdi. Herkes namusunu kurtarırdı. Çok az verdiler, çünkü bütün bölge halkı, o ailenin diğer bireyleri baba lehine ifade veriyorlar, o nedenle çok azdı ve de serbestti adam bana geldiğinde.

İkinci bir örnek şiddetle ilgili vermek istiyorum; benim 2002’den beri yaşadığım, yani 7 yılda yaşadığım, ama hiç unutamayacağım, ölürken bile şiddet dediklerinde gözümün önüne gelen birkaç öyküden biri. İçiyor sürekli eşi ve gece kadını alıyor top gibi oradan oraya atıyor. Neden bu kadar çok dövdüğünü kadın da anlayamıyor, ne yapsa dayak. Böyle çok da güzel, yeşil gözlü güzel de bir kadın. En sonunda dayanamıyor, üçüncü kattan pencereden atıyor. Bize geldiğinde her yeri kırık ve komadaydı. Hemen gönüllü arkadaşlarla Numune Hastanesinde 6 ay bunun tedavisine destek verildi. Gerçekten 6 ay süreyle gönüllüler tarafından desteklendi. Sağlığına kavuştu, sığınma evimize aldık. Fakat bir süre sonra çocuğunu özledi haklı olarak, çocukları var çünkü, sağlığına kavuşunca, psikolojisi de rahatlayınca özlemleri de yüzeye çıktı. “Ben gideyim, çocuklarımı

göreyim” dedi. Anne, çok haklı. “*Peki, yeniden başına böyle bir şey gelirse?*” “*yok, sanmıyorum, ben onun olmadığı saatlerde gideceğim, çocuklarımı alacağım, geleceğim kurtaracağım*” dedi. Gitti çocuklarını almak için, bir hafta yok. Nasıl panik içindeyiz, acaba ne zaman gelecek, ne olacak? Gerçekten bir gazete haberiyle karşımıza bir başka sürprizle karşılaşır mıyız? Bir hafta on gün sonra nasıl inleye inleye dayak yemiş, bir taksinin içinde 15 yaşında delikanlı çocuk “*dayan, sabret anneciğim*” diye böyle gözyaşlarıyla, bir de 3-4 yaşında bir kız çocuk, 14-15 yaşındaki delikanlı çocuğun o anneye verdiği destek “*sabret anne, sabret anne, niye geldin anne?*” O da böyle inliyor, eliyle işaret ediyor “*senin için*” diyor. Çocuğunu çok özlemiş, çünkü bana gösterdiği şiddeti artık bana gösteremezse sana gösterir diye korkuyorum, çünkü o şiddeti vermeye alışkın, sana da aynı şeyi yapar diye korkumdan geldim diye böyle ifade ediyor. Neyse çok uzatmadan kısaca geçeyim, yine aynı uygulamaları yaparak onun sağlık koşullarını iyileştirdik ve de çocuğu koruma altına aldık. Tabii ki sığınma evine alamıyoruz 14-15 yaşındaki erkek çocuğunu, sokak çocuklarının barındığı yerlere hiç koyamıyoruz. O kadar az -bunların altını çizmek istiyorum- mekanlar var ki bu işler için, o mekanlar Kadıköy’de değillerdi, karşıda bu yakadaydı. Anne çocuğunu görmek istiyor, zaten o yüzden psikolojik olarak çok yaralı, biz ona Kadıköy’deki sosyal hizmet uzmanlarıyla işbirliği yaparak Yeldeğirmeni’nde bir düzen kurduk ve çocuk oradan okuluna gidiyor, okul kaydını aldık. Kadına da sağlıklı koşulları geliştirdik ve

çocuğun buradaki ifadesi 6-7 ay sonra okullar bitti, karnesini aldı, “*bir kez daha ikisinin bir olduğu ortama lütfen beni göndermeyin, çünkü başarının keyfini aldım, başarının mutluluğunu yaşadım. Hep başarısız bir çocuktum*” dedi. Düşünebiliyor musunuz, bir koruma altına alındı, ama çocuk o kadar başarılı ve o kadar verimli bir öğrenci oldu ki ve sevdi tabii ki, başarıyı kim sevmez? Başarıyı sevdi ve bir daha kaybetmemek üzere ikisinin bir arada olduğu ortama beni göndermeyin. Hani çocuklar için uzatılan evlilikler var ya, ne kadar yanlış olduğunun örneğini yaşıyorum sürekli, o nedenle bunların hep altını çizmek istedim konuşmamda.

Hemen çok hızlıca bir tane daha anlatmak istiyorum. Mardin’den gelen aşık olmuş. Çok genç, çok da güzel bir kız ve de radyoya çocuk için türkü istemiş, böylece aşkı deşifre olmuş. Aşkı deşifre olunca bütün o bölge namusumuz elden gitti diye kızın peşinden onu yakalamak üzere harekete geçiyorlar. Öldürüleceğini anlıyor, biniyor otobüse, kaçıyor geliyor İstanbul’a. Harem’de iniyor, Numune Hastanesine gidiyor. “*Numune Hastanesinde ben refakatçi olarak hasta bakarım*” diyor. Hastane polisi yakalıyor aykırı durum olduğunu fark ettiği için, bize intikal etti olay, bize olay böylece geldi. Hemen aldık, adını gene değiştirdik ve de koruma altına aldık. Fakat dedi ki, gelirler bulurlar bunlar, cin gibidirler, mümkün değil, bulurlar. Nasıl korkuyor ve çok haklı, hakikaten bütün aile tek tek gelmeye başladı, biz yok, yok, yok. Ben dedim adresi değiştirmek zorundayız, anlaşıldı. Bu arada bir muhtar geldi, o bölgenin muhtarı. Dedi ki “*bana güvenin*”

Güvenemem, korkuyorum, çok korkuyorum. Bir dosya çıkarttı, daha önce bu şekilde genç kız olup da aşık olup evlenebilecek koşullarda olan kişiler hep evlendirilmiş. Uygun olan sevdalar, bunların sonuçta mutlu sonla çözümlenmeleri gerekiyor ve her iki tarafın ailesini de ikna etmiş, kendine böyle bir muhtar olarak bir dosya da oluşturmuş. Hepsi de hayatta, hepsi de mutlu, nasıl anlatıyor, yalvarıyor bana. Ben yerini bilmiyorum, ben de direniyorum, ama *“bulmaya yardımcı olun”* diyor. Artık inandı benim bilmediğime de, *“ben gideyim -uçakla gelmiş- tekrar uçakla gideceğim, siz bulduğunuz zaman bana haber verin, ben atlar gelir alırım”* dedi. O zaman erkeğin ailesi de gelsin beraber, kızın ailesi de gelsin bir dahaki sefere, ben bu defa ne kadar inandırıcı olduklarını görmek istiyorum. Nikahlarını da kıymak üzere vereyim, teslim edeyim, alsınlar, götürsünler. Her iki taraf da da istekli olduğunu dile getirsin, ama çok büyük bir sorumluluk, inanın bir hafta uykum kaçtı. Acaba bir bu işe evet deriz de, sonunda ailelerden biri ya kızın ailesi, ya erkeğin ailesi kıza zarar verirse, ne büyük bir sorumluluk, ne büyük bir iş yapıyorsun. Kıza soruyorum, muhtara çok güveniyor, *“evet, o muhtar sever beni, o korur beni”* diyor. Kız devamlı muhtar konusunda *“herkes bilir onu”* diyor, gerçekten de telefonlarıma mesaj hâlâ gelir yıllarca ondan, teşekkür, haberleşme. Bütün aileyi taşıdı bana uçakla, hem erkeğin ailesini, hem kızın ailesinden yetkin olan kişileri getirdi. Aldım onları Kalkedonda çay içirdim, yemek yedim, mecburen, konuklarım oldular. Kızı bulmaya söz verdim, baktım çok samimiler ve böyle bir mutlu sonumuz var.

Gerçekten bu öykülerin içinde oradaki bir muhtarın bu konudaki duyarlılığı tamamen bireysel olarak burada bulunan hepimizin aslında bu konulara olan, bireysel olan takıntılarımız var. Yaşadığımız olaylar bizi bu konulara takıntılı hale getiriyor. O nedenle daha duyarlı, daha çok neler yapabiliriz sorusunu irdelemeye başlıyoruz. Bir yerden bir yerlere doğru ilerlemek durumunda kalıyoruz.

Nitekim şiddete yönelik sorunları çözmek üzere geçen sene bir yıl boyunca bir proje uyguladık. Burada Baroyla işbirliği yapmıştık ve Aydeniz Tuskan'ın çok büyük şahsen bireysel katkılarıyla birlikte Baronun çok büyük desteğini aldık. Hepinize çok teşekkür ediyorum. Çok önemli projelerdi. Orada halkın şiddete karşı kadınların psikolojik destek almasını ve çocukların da çocuk psikoloğu tarafından desteklenmesini fark ettik. Bakın, kaç yıldır bu işleri yapıyoruz, ama çocuk psikoloğu konusunda ne bir bütçe ayırabilmiştik belediye olarak, ne de bu kadar gerekliliği konusunda ikna edeceğim kadar farkındalığı kendim de yaşamamıştım, ama o proje de bana onu öğretti. Her yaptığımız uygulamada çok şey öğreniyoruz aslında ve şu anda Kadıköy Belediyesinin bir çocuk psikoloğu var o bölgelerde, çok büyük bir avantaj.

Ben size biraz da rakamlardan vermek isterim kısacık, hemen sözlerimi ondan sonra toparlamak istiyorum. Bu sığınma evinde bu kadar yılda 1220 kadın kalmış. 2002-2009 arasında 1220 kadın kalmış. Bunların içinden 269 kişi işe yerleştirilmiş, bu tam 2008 Aralık sonu itibariyle aldığım sayılardır. 353 kişiye ev tutularak yardımcı olunmuş, 7 kişi de

evlenerek, nikahlanarak, gelinlik giyerek evden çıktı, böylece mutlu sonlar. 12 adet de istenmeyen gebelikten doğan bebeğin evlat edindirme olayı yaşandı. Bebeklerin hepsi çok mutlu, çok güzel bebekler ve onların fotoğrafları her değişimlerinde, yaş günlerinde cep telefonuma geliyor. Kimine kurdeleler takılmış, çok güzel şeyler, görseniz hayran kalırsınız, odalarının oyuncakları yurtdışından geliyor. O istenmeyen bebekler şu anda en istenen bebekler olarak yaşamlarını sürdürüyorlar.

Belirtmek istediğim çok önemli bir konu var; hem o kaldıkları süre içinde 3 ay içerisinde eğitimler yapılıyor, hem de istihdam için yönlendiriliyor. 3 ay içinde yapılan işlerin içinde manikür, pedikür gibi, kuaförlük gibi bilgiler olabiliyor, bilgisayar gibi 3 aya yettiği için eğitimler oluyor lise mezunları için ve oradan çıktıktan sonra kadın kooperatifleri olarak onların desteklenmeleri devam ettiriliyor. Altın Kepçe -onların koyduğu arabesk isimler olduğu için çok hoşuma gidiyor- ve Altın Makas en revaçta olan isimler, en çok onlar, eğer kuaförse Altın Makas, lokanta açılacaksa, kadın lokantası, kooperatif, Altın Kepçe, böyle bir altına takıntımız var. 2007'de 472 kadın kalmış, 243 çocuk kalmış, 2008'de de 261 kadın, 157 çocuk kalmış, bu yıl şu anda 41 kadın ve 21 çocukla kadın sığınma evi devam ediyor, ama burada altını çizmek istediğim bir başka şey var; biraz önce 2002'de açıldı dediğim birinci adım istasyon olarak kullandığımız yer çok önemliydi. Maalesef bir sene önce emniyet müdürlüğü tarafından elimizden alındı ve yeniden karakol haline dönüştürüldü. Hâlbuki karakol olacak

çok yer olabilirdi, ama kadın sığınma evinin ilk adım istasyonu olacak yer her zaman olmuyor. Kurulmuş olan o düzenin yıkılması beni çok yaraladı ve mücadeleme Vali Beyin eşi dahil olmak üzere herkesi dahil ettim, ama netice alamadım. Maalesef alamadım. Orada o istasyondaki avantajlarımız neydi dersiniz, birincisi; bit gibi sokakta kaldıkları sürede edindikleri parazitler oradayken ayıklanıyor, temizleniyordu. O böylece sığınma evine taşınmıyordu. İkincisi akciğer filmleri oradayken çekiliyordu, HIV virüsü gibi, sarılık, hepatit B gibi konularda oradayken laboratuvar tetkikleri yapılıyordu. Böylece orada birinci sağlık testlerinden geçtikten sonra sığınma evine geçerken orada çocuklar ve kadınlar beraber kalıyorlar, sağlıkları açısından da güvence açısından da çok doğru oluyordu. Kendileri de bir rehabilitasyon gibi orada yeni gelenler kendi içinde o şoku atıyorlardı, öyle alışarak geçiyorlardı. Bireysel terapiler konusunda birinci adımda çok daha yoğun psikolojik destek alıyorlardı. Bütün bu açıdan da iki aşamalı olması çok olaya yarar getiriyordu. Maalesef belirttiğim gibi artık Kadıköy'de de yalnızca bir adet var. Oysa bu örnek için de pilot uygulamaydı, iki aşamalı uygulamanın bir örneğiydi. Daha çok genç hissediyorum kendimi. İleriki günlerde Ataşehir'de uygulayabilirsek eğer ikisini bir arada mutlaka uygulayacağız. Birgün Viyana'da gördüğüm ve rüyalarımın giren sığınma evini İstanbul'da gerçekleştireceğim.

Ben minik bir şey eklemek istiyorum; burada eksiklerimizi hep dile getirmek istiyorum, çünkü her zaman bu kadar duyarlı insanlarla paylaşamıyoruz dertlerimizi. Biri

18 yaşına kadar sosyal hizmetlerde kalan çocuklarımızın 18 yaşından sonra barınacakları ortamlar çok sınırlı, bu konuda elbirliğiyle, toplumsal aktörlerin işbirliğiyle hep beraber hemen bir proje yapmamız gerekiyor, böyle bir sorunumuz var. Bir ikincisi de, yine çok isteyip de başaramadığım bir proje bugüne kadar; zihinsel engelli veya psikolojik engelli olan kadınların diğerleriyle, sağlıklılarla birlikte kalması da sorun yaratıyor. Çünkü onlar şu anda gidecek başka yerleri olmadığı için, ama şizofren olan var, saldırgan, paranoyak içinde olan, ama hiç kimse kabul etmiyor. Hastaneler kabul etmiyor, evler, aileler kabul etmiyor, bir pilot uygulama olarak İstanbul gibi bir metropol 10 milyar dolar yıllık geliri olan ve de çok şey yaptığını iddia eden İstanbul yönetiminde bu eksikliğin altını çok çizmek istiyorum, heyecanla hayal kuruyorum.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

İnci Beşpınar'a çok teşekkür ediyoruz. Dileriz ki, duyarlı insanlarımız ifadelerindeki gibi daha da artsın ve de acılarımız, kadınlarımızın acıları sona ersin.

Değerli dostlar, şimdi de Bahçeşehir Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı Bölüm Başkanı Sayın **Prof. Dr. Nilüfer Narlı** "*Toplumsal Boyutuyla Töre*"den bize bahsedecekler. Buyurun hocam, söz sizin.

Prof. Dr. NİLÜFER NARLI

*(Bahçeşehir Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim
Dalı Başkanı)*

Sayın Başkan, çok teşekkür ederim. Değerli arkadaşlar, aslında değerli yol arkadaşlarım demeliyim, çünkü gerçekten bu töre cinayetleri konusunda 1995'ten bu yana çok uzun bir yol gelindi, mücadele verildi. Ben de bu mücadelelerde arada sırada arkadaşlarıma destek oldum. Ben yapılan sunumlardan şöyle bir sonuç çıkardım; tabii üzülerek, yalnız kadınlar değil, kadın sığınma evleri de neredeyse tehdit altında, o yüzden şu anda belki çok daha fazla mücadele etmemiz gerekiyor. İki konuşmacıya da çok teşekkür ederim, son derece bizleri aydınlatan hikayeler bize sundular. Zaten o hikayelerin bir bölümünü ben Vildan arkadaşım ile yakın çalışma ortamı içinde olduğum için biliyorum. Ben de konuya şöyle küçük bir deneyimle girmek istiyorum, kendi yaşadığım olayla; 1994 yılıydı. Kadın haklarıyla ilgili bir tebliğ yazıyorum. Bir anda aklıma o sıralarda bakın; 1994 yılında henüz bu töre, namus cinayetleri konuşulmuyor, gündemde yok, onunla ilgili bir istatistik eklemek istediğim tebliğe ve o sırada bir avukat arkadaşım vardı. Vildan değil tabii ki bu, bir avukat arkadaşla tesadüf karşılaşıyorum, kendisi erkek belirteyim. Dedim ki, "*acaba ben istatistiklere baksam töre cinayetleriyle ilgili bir istatistik bulabilir miyim?*" "*Yok öyle bir istatistik*" dedi. "*A, cinayetler tasnif edilmez mi?*" dedim. Ben hukukçu olmadığım için bilgilerim sınırlı, "*yok öyle bir şey, sen niye bu konuyla ilgileniyorsun?*" dedi. Bir tebliğ yazıyorum, bunun da

önemli bir konu olduğunu düşünüyorum, bir-iki paragraf koymak istiyorum, ama bana bilgi lazım. “Boş ver, bu konulara girme, Türkiye’yi küçük düşürme” dedi. Çok ilginç, neyse ben bir şeyler bulmaya çalıştım, bir-iki not bir yerlerden, gazetelerden ekledim.

1995 yılı, Vildan Hanım da bahsetti Çin’de Kadın Konferansındayız. Oradan döndükten sonra Ceylan Orhun, Canan Arın, daha ismini sayamayacağım birçok arkadaş kadın konferansında bir araya gelmiştik. Döndük, dedik ki, bir şey yapmalıyız, bu kadın konferansından edindiğimiz bilgiler ışığında Türkiye’de yeni bir şey yapmalıyız ve o zaman töre cinayetlerinin ele alınması gündeme geldi. Arkadaşlarımız, ben onlara katılmadım, doğu, güneydoğuya gittiler. O sırada Vildan’ın Gaziantep’te olması bizim için gerçekten çok önemliydi. Oraya giden arkadaşlarımız artık bu konuyla ilgilenmeye, sonra mahkemelerde müdahil olma, Canan Arın’ın zaman zaman gittiği mahkemeler, fakat çok ilginç orada şöyle bir tepkiyle karşılandılar. “Buradaki gündem farklıdır, yani bizim Kürt sorunumuz var, lütfen gündemi değiştirmeyin” Birçok tepkiler oldu, fakat arkadaşlarımız yılmadılar. Bakın, bugün Türkiye’de kanunlarda birtakım değişiklikler olduysa gerçekten 1995 yılında başlayan bu mücadelenin sonucunda oldu ve ben de bunları bir sosyolog olarak gözlemleyebildim. Ne zaman bana ihtiyaçları olsa bu konu benim uzmanlık alanım değil, ama elimden geldiğince kendilerine destek oldum. Tabii kadın çalışmalarıyla uzun yıllardır ilgiliyim, bu konuda İstanbul Üniversitesi’ndeki Kadın Araştırmaları Enstitüsünde de dersler verdim.

Kendi yazdığım makaleler genelde kadının siyasi katılımı konusunda.

Töre, Namus, Kadın

Böyle bir giriş yaptıktan sonra söyleyeceklerimin çoğu söylendi, fakat ben biraz töre, kadın, namus bu nasıl bir araya geliyor bütün bunlar? Törenin anlamına baktığımız zaman, törenin kanun, yazılı olmayan kanun, kurallar olarak sözlüklerde yer aldığını görüyoruz. Namus kelimesi sık sık bahsettik, namus Arapçada, Farsçada da “*namus*”, ama Yunancada “*nomos*”tan geldiğini ileri sürüyor bu konuda araştırma yapanlar, hemen bir Yunanlı arkadaşına sordum. Dedim ki “*nomos ne demektir?*” Dedi ki, Yunancada kanun, nizam anlamına gelir. Hatta Osmanlıca sözlüğe baktı sağolsun kendisi, ondan sonra Osmanlıca sözlükte yine kanun, nizam, ama ırs kelimesinin de karşımıza çıktığını gördük. Türk Dil Kurumunda namusun tanımına baktığımız zaman “*bir toplumun içinde ahlâk kurallarına karşı beslenen bağlılık*” olarak tanımlıyor. Tabii burada bağlılık kelimesinin kullanılması çok enteresant. Namus ve töre dediğimiz zaman bugün birçok kadın için bu ne anlam ifade ediyor? Dehşet, korku, otorite, yani artık bakın, bu kelimeler çok farklı kökenlerden gelmiş kanun, nizam, yazılı olmayan kanun anlamında bir anda bugün bize dehşet ve korku çağırıyor.

Kadının kuralları temsil etmesi ve tüm bu yazılı ve yazılı olmayan kuralları koruması, muhafaza etmesi gibi de bir misyonu var. Yani bu töre çerçevesinde baktığımızda, yoksa böyle bir misyonu ben yüklemiyorum ona. Tabii yine namus ve töre konusunda

araştırma yapanlar insanlara soruyor: “*Namus sizin için ne ifade ediyor?*” “*Kadın, anam, bacım, kızım*” Namusla kadının da bu kadar özdeşleştirilmesinden sonra benim çıkardığım sonuç evet, kadın yazılı olmayan tüm kanunları, kuralları, gelenekleri, inançları taşıyan bir varlık. Bir insan olarak da görülüyor, bunları taşıyan bir varlık hani ontolojik olarak baktığımız zaman. Peki, bu kadın bunları taşımak için ne yapmalı? Cinsellikle ilgili, bedeniyle ilgili hiçbir kuralı bozmayacak şekilde kendi vücudunun denetimini topluma teslim etmek zorunda. Eğer bunu yapamıyorsa “*namusuna helal düşmüştür, gölge düşmüştür ve ölüme mahkum edilmiştir*”, yani kadın bu kadar büyük zorluklarla karşı karşıyadır. Ben zaman zaman şunu söylüyorum; Türkiye’de hâlâ kadın insan değil, yani insan kadın yok karşınızda, ya töreleri taşıyan bir kadın ya da hayvanla insan arasında sıkışmış bir varlık olarak kadın karşınızda, çünkü kedi kadın örneği de sanki o kadın insanlıktan çıkarılarak bir kedi, büzülen bir kedi. Kedi de güzel, kendine güvenli bir varlıktır, tırmıklayan kedi değil, büzülmüş bir kedi, çok dramatik bir hikayeydi.

Buradan namus nedir sorusuna bir cevap verebilmek için toplumsal açıdan 2005 yılında açıklanan bir rapor var. Bu rapor Türkiye’de namus cinayetleri dinamikli bir çalışma sonucunda ortaya çıkarılmış bir rapor. Bakın, burada yine insanlara namusun tanımı sorulduğunda “*kadının kendisini kontrol etmesidir*” denilmiş. Yine yüzde 70 denekler namus=kadın ve ayrıca bir de yanlış yapan kadının cezalandırılması olarak tanımlamışlar. Dolayısıyla

onlara namus dediğimizde cezalandırılan kadın, yanlış yapma, yani törenin dışına çıkma çağrışımları yapıyor.

Kız Çocuklarına Ters Bakış

Bu konuda çalışmaların sayısı artıyor. Bir çalışma buldum. **Doç. Dr. Mazhar Banu**'nun yaptığı bir çalışma, Dicle Üniversitesi'nde kendisi görevli. 200 adet töre cinayetinden mahkum olmuş kişiyle görüşüyorlar ve onların toplumsal yargılarını anlamaya çalışıyorlar, onların sosyoekonomik konumları, eğitimleri, hayat hikayeleri dinlenmiş, 250 soru sorarak her bir deneye bir çalışma raporu ortaya çıkmış. Bu rapor bize birçok konuda ipucu veriyor. Ben raporda bir-iki önyargı buldum, sizlerle onları da paylaşacağım. Bu önyargılar acaba bir erkeğin çalışma yapmasından dolayı mı kaynaklanıyor? Bu rapordaki sonuçları sizinle paylaşmak istiyorum, önyargılardan bahsedeceğim. Çünkü gerçekten tespitleri sırasında şaşırdım, evet o raporu belki siz de okudunuz. Töre cinayetlerinden mahkum olan 200 kişiyle konuşuluyor. 44 alanda çalışma yürütülmüş, sadece doğu ve güneydoğudaki cezaevleri değil, batıdaki cezaevlerinde de namus veya töre cinayetinden mahkumlarla görüşülmüş. Raporun şöyle bir iddiası var yalnız; bu cinayetler sadece doğu ve güneydoğuya özgü cinayetler değildir, Türkiye'nin bütün yörelerinde bulunmaktadır. Tabii, burada şöyle bir şey bence göz ardı ediliyor: Doğu ve güneydoğudan sadece insanlar göç etmedi, töre de göç etti. Zaman zaman ben bunu söylüyorum ki, Vildan'ın elinde çok daha fazla dosya var, dediğim gibi belli bir böl-

geye böyle bir damga vurmak gibi değil, fakat Batıdaki hapishanelerde olanlar yine bunlar doğu ve güneydoğudan göç etmişler, büyük ölçüde oradaki feodal yapıdan ortaya çıkmış. Sonra raporu sosyologlar ve antropologlar yapmasına rağmen raporda çok değerli bilgiler var, onları da paylaşacağım, şöyle bir şey söylüyorlar: Töreye feminizm cephesinden bakmak yanlış, kadının cinselliği üzerinden meseleye bakmak sağlam bir sonuç vermez. Aksine biz bu olaya kadının cinselliğini kontrol etme mekanizması olduğu için kadın cinselliği ve kadının insan hakları açısından bakmalıyız. Tabii ki sadece cinsellik açısından bakmıyoruz, ama eğer siz bir kız çocuğunu insan olarak görmez, onu ailenin bir malı olarak görüp, sonra da namusuna helal düştü, yani mal defolu hale geldi, bu malı yok edelim diye bakarsanız biz burada nasıl kadının insan hakları açısından bakmayız? Mümkün değil, o yüzden rapordaki bu tespit beni de biraz şaşırttı.

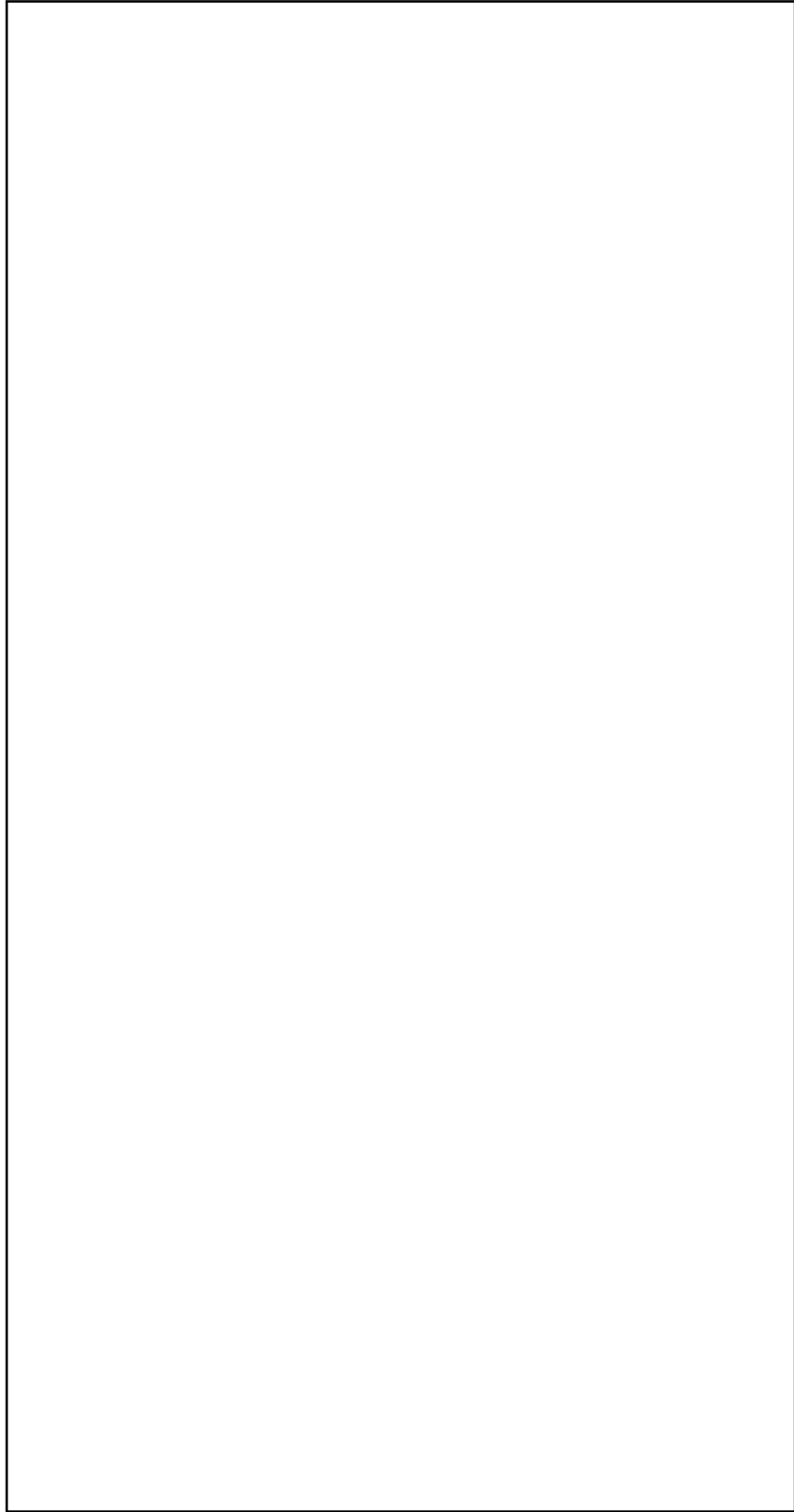
Diğer bir tespiti raporun, cinayetlerin dedikodu sonucu işlendiği anlayışı yanlış, sağlam kanıtlar bulunarak harekete geçiriliyor. Yani düşünebiliyor musunuz, bir insanı öldürmek için sağlam kanıtlar, nedir bu sağlam kanıtlar? Bu da beni biraz şaşırttı. Arkadaşlar gerçekte hani meslektaşlarımı eleştirmek istemem, yaptıkları araştırmaya çok büyük saygı duydum. Fakat belki de yine erkek bakış açısı diyerek salonda bizi dinlemeye gelen erkeklere çok teşekkür ediyorum, kesinlikle böyle bir şey söylemek istemiyorum, ben burada da bir savunma gördüm. Çok ilginç, arkadaşlarımızın anlattığı hikayelerden biz şunu öğrendik; bazen anne çocuk, yani

düşünün, sizi doğuran anneye ihanet ediyorsunuz, kardeşler babayla veya o cinayeti işleyenlerle işbirliğine giriyor. Ben burada bir meslektaşımın da belli bir bölgeyi savunmak veya töre cinayetlerini neredeyse savunur bir halde savunmaya girdiğini görüyorum. Bu da beni şaşırttı, o yüzden bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç var ve bu çalışmalara eleştirel bir yönden değerlendirme yapacak avukatlarla, insan hakları uzmanlarıyla birlikte çalışmamız gerektiğini düşünüyorum.

Vicdan Nerede?

Burada toplumsal değer yargıları, yalnız bu araştırmadan çıkan önemli bir sonuç var, onu sizinle paylaşmak istiyorum; tabii kadınlar da çok masum değil, azmettirenlerin arasında kadınlar var ve kadınların azmettirmede hiç de küçümsenmeyecek bir rolü var. Çünkü yine bazı cinayetleri biliyoruz, anne tutmuştur, baba boğazını kesmiştir bu tür olaylarda, o yüzden kadınların bir kere çok daha bilinçli davranarak azmettirici olmaktan sıyrılması gerekiyor. İşbirlikçi olduğu gibi ensest olayların da o sizin verdiğiniz anne örneği azmettirmede de sadece töre cinayetlerinde değil, aynı şekilde kan davalarında da birçok kadının azmettirmede rol oynadığını görüyoruz. Raporun çarpıcı sonuçlarından birisi ki, ben burada onu düşündüm, vicdan nerede diye sordum. Evet, töre cinayeti işleyenler vicdan azabı çekmiyorlar. Bakın, cinayetleri anlatırken son derece soğukkanlı bir şekilde anlatmışlar, bunu sadece mahkemede anlatmadılar, araştırma yapan sosyologlara da anlatıyorlar. Meselâ, bir hükümlü iki akrabası kadını ktır ktır kesip torbalara nasıl yerleştirdiğini

sıradan bir olay gibi anlatmış. Bir diğeri ablasının cep telefonuna gelen mesaj üzerine öldürdüğünü söylemiş. Hani kanıt arıyorlar demişlerdi, cep telefonuna gelen mesaj, bu en ciddi kanıt, daha çünkü sadece dedikodular üzerine öldürülenleri biliyordum ve diyorlar ki, töre ve namus cinayetini işleyerek çok ağır bir yükten kurtulduk. Yani bu cinayetin muhakkak işlenmesi gerekiyor ve alacakları cezayı hiçbir şekilde umursamıyorlar, cezaevine girdikleri zaman da itibarla karşılanıyorlar. Bana Irak'ta cezaevinde yatan biri şöyle bir hikâye anlatmıştı: Töre cinayeti işleyip de hapse gelen birisini herkes kapıda karşılar, onu tebrik eder, sarılır, öper. Yani aynı bölgede biliyorsunuz yine Ortadoğu ülkelerinde de bu töre cinayetleri çok yaygın, ama Türkiye'de biz bu konuda önemli bir yol aldık, konuyu konuşabiliyoruz. Birleşmiş Milletler'deki birçok konferansta bu töre cinayetlerinin tartışılması için de inanın Türk heyetleri öncülük ediyor. Ben de zaman zaman o heyetler içinde bulundum. Ben burada sözlerimi bitirmek istiyorum, sorularla cevaplayabiliriz.

SORU - YANIT

Av. RUKİYE VARDARLI

Nilüfer Hanımın son söyledikleriyle çok bağlantılı birebir yaşadığım bir örneği çok kısa söylemek istiyorum. Gerçi Vildan Hanımın da bu konuda mutlaka görüşleri vardır, ama ben buradaki ikiyüzlülüğün altını çizmek bakımından söylüyorum; bana göre bir avukat olarak ve bir kadın olarak adı töreyle anılan bu olguda birçoğunda olduğu gibi kapağını kaldırdığınızda altında büyük bir ikiyüzlülük olduğuna inanıyorum. Ben Manisalıyım, İzmir'in Urla ilçesinde geçici bir süre için bulunuyordum 2.5 sene kadar önce. Bakın, Urfalı bir koca ve Diyarbakırlı bir kadın üç çocukları var. En büyük oğlu 14 yaşında, kadın evlere temizliğe giderek evin geçimini temin ediyor, adam hiçbir şekilde çalışmıyor ve kadın, adamın çocukları hırsızlık amacıyla yetiştirdiğini öğrenince, artık fiilen hırsızlık yapmasını da istediğini öğrendikten sonra evi terk etti. Kadının ailesi de Urla'da yaşıyor, adamın ailesi Urfa'da yaşıyor. Ben gözlerime inanmadım, gerçekten benim gözümün önünde cereyan eden bir olay olduğu için ikiyüzlülüğün tekrar altını çiziyorum; kadının eşi eve birkaç hayat kadını getirdikten sonra bunun üzerine kadın ailesinin yanına gidiyor. Ailesi diyor ki, "*tamam onu terk et, biz sana bakacağız, boşanma davası açarsın.*" Ben boşanma dilekçesini yazdım, konuk olarak bulduğum büroda, geçici bir süre orada duruyordum. Boşanma dilekçesini yazdım, davayı açtık ve 15 gün sürmeden adam çocuklarını alarak Urfa'ya gitti. En büyük 14 yaşındaki oğlunun eline silahı verdi, "*annen ahlaksız olmuş.*" Söylemiyorum ne dediğini şu anda. Burada en garip olay da şu: En

acımasızca bana gelen, kadının ailesi kadını evden kovduğu için kadın sokakta kaldı ve bütün bunlar o kadar seri bir halde organize oluyor ki, adam Urfa'ya gidip kadının oradaki akrabalarına ve kendi yakınlarına "sizin kızınız, gelininiz kötü yola düştü" dediği an 14 yaşındaki büyük oğlu silahı eline alıyor ve Urla'da kadının peşine düşüyor. Bütün bunlar 10 günde oluyor.

Ben derhal kaymakam beye ricada bulundum o kadın için, benimle karşılaşma şansı olabilir, bilemiyorum, onu başka bir ildeki sığınma evine gönderdi. Sağ olsun, kaymakam bey çok yardımcı oldu, ama böyle inanılmaz bir ikiyüzlülük, buradaki ekonomik sebeplerin de altını herhalde çizmek gerekiyor. Kadın evi geçindirdiği sürece ve adamın her yaptığına tahammül ettiği sürece töre işlemiyor, ama kadın "hayır, ben artık sömürülmek istemiyorum," diyor.

Son cümlem şu: Kaçan kölenin cezalandırılması olayı, ben buna çok inanıyorum. Nilüfer Hanımın bu anlamda az önce söylediği Urfa'dan, Diyarbakır'dan başka bölgelere göçtüğünde insanlar oraya sadece bedenlerini değil, yaşam tarzlarını da geçiriyorlar ve gittikleri yerin yaşam tarzına uymak yerine geldikleri, yerdeki kültürü yayıyorlar.

Av. AYDENİZ ALİSBAH TUSKAN

Ben de Nilüfer Hanımın söylediği araştırmada önemli olan konu bildiğim bir istatistikte İstanbul, Ankara, İzmir ve Diyarbakır, yani cinayetlerin sayı olarak da sıralanması bu şekilde devam ediyor. Tabii ki, oradan gelen göçün çok önemli bir boyutu var diye düşünüyoruz. Ancak araştırmada yine

erkek egemen anlayış orada söz konusu olmuş, erkek egemen bakış açısıyla bu değerlendirilmiş diye düşünüyorum. O bir değerlendirme çünkü.

Prof. Dr. NİLÜFER NARLI

Tespit diyor pardon, tespit diyebilmek için bizim datalardan hareket ederek bir sonuca varmamız gerekiyor.

Av. AYDENİZ ALİSBAH TUSKAN

4320 Sayılı Yasanın uygulanmasında da biz Diyarbakır'da bu konuyla ilgili çok az şikâyet olduğunu tespit ettik. Türkiye Baroları Kadın Hukuku Komisyonlarının bir toplantısını Diyarbakır'da yaptık ve orada avukat arkadaşlarla ve diğer kişilerle konuştuğumuzda orada kadınların, yani ne çekerlerse çeksinler, neyi yaşarlarsa yaşasınlar güvenlik güçlerine fazla güvenmedikleri için, yani polise güvenmediği için diyor ki, ben eşimi şikâyet ederim, ama beni de alır içeriye, bana da bir şey yapar. Yani bu anlayıştan kaynaklanan bir tedirginlik vardı. Yasanın ilk uygulamaları sırasında biraz o geçti, ama yine de o tedirginlik zannediyorum devam ediyor. Bunun için orada belirli merkezler çok önemli diye düşünüyorum, belirli merkezlerin bulunması ve bu konudaki başvuruların kabul edilmesi.

İnci'ye gelince, İnci'nin tabii sığınma evi projesinde evlat edinme konusunda da sıkıştığımız zaman birbirimizi bu konuda aradığımızı ve bir kadın sokakta kaldığında "aman İnci, ne olur bunu sana gönderiyoruz, sen bu işi hallet" dediğimizde ve onun da hukuki bir konuda bize başvurduğunda yardımlaşıyoruz, benim de unutmadığım bir

olay: Sığınma evini ziyarette kadının cam kesikleri içerisinde olduğu olaydır; genç bir kadındı. Yeni evlenmiş, 7-8 aylık ve dövüp camların üstüne atıyordu kadını ve bütün cam kesikleri içindeydi vücudu. Ben de onu hatırladım. Tabii ki, bu konudaki belediyelere verilen bu görevin çok önemli olduğunu yasaya konulmasının ve bu konuda belediyelerin konuyla ilgili mecburiyet hissedilmesi, aslında o yasaya mecbur olduklarını herhalde koyma, ilave etmek gerekiyor. Çünkü siyasi bakış açısı kadın sığınma evleri konusunda oradaki, o bölgedeki esnafın bile oradaki kadınlara bakış açısı değişik. Yani burada evinden kaçan veya eşinin sözünü dinlemeyen, isyan eden bir kadın tiplmesi bir yerde kötü kadın, gene onun cinselliğiyle üstünlük özelliğini aşağılayan cinselliğiyle onu yargılayan bir anlayış söz konusu diye düşünüyorum.

04 Martta İstanbul Valiliği İnsan Hakları İl Masasında Vildan Hanımla birlikteydik. Orada Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu kurulmasıyla ilgili bir grup çalışması yapıldı. O grup çalışmasında birlikteydik. Eğer valilikte de orada yöneticilerin de daha duyarlı davrandığını gördük. Valilikte de böyle bir durumun, böyle bir kurumun oluşmasıyla insan hakları çerçevesinde Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonunun kurulmasıyla belki bu konularda biraz daha ilerleme kaydedilecek diye düşünüyorum.

Av. MAHMUT TANAL

Belki içgüdüselidir, ama ben Urfalıyım. Sorun Sayın İnci Beşpınar Viyana'daki üç kadın sığınma evine hayran kaldığını söyledi,

ama keşke o binaya hayran kalmasak da bataklığı kurutabilsek. Ben 1969 yılında Akça Kara Yatılı Bölge Okuluna kayıt yaptım. Siverek. Yatılı Bölge Okulu 1972 yılında açıldı. Hilvanlıyım, oradan öğrenci için bizi oraya yatay geçiş olarak yaptılar, ama o dönemdeki devletin politikası şuydu; ben yoksul bir ailenin çocuğuydum, yani biz ailece ağanın yanındaydık. Ağa derdi ki “*çocukları okula göndermeyin*” Devletin politikası şuydu; erkekleri okula alırsınız, bir şartla; bir kız, bir erkek kaydıyla. Biz yatılı bölgede kız arkadaşlarımızın yatakhanelerinin dışında her şeyimiz müşterektir ve sadece erkek çocuğunu gönderen öğrenciler de yatılı bölgeye alınmıyordu. Yani sınıf aşağı-yukarı 20 kişiyse 10’u kızdı, 10’u erkekti. Sorun bu zihniyetten vazgeçildi, şu anda yatılı bölgelerin çoğu erkek öğrenci. Bu tabii ki başta siyasal iktidarların da işine geliyor.

Şu anda İstanbul’da iki gün öncesi yaşanan biz, yani olayları bir bölgeye mal etmek biraz yanlış olur, bizi dar olay çerçevesinde konuyu tartışmaya açmış olacağız ki, Bahçeşehir’de kızcağzın kafasını ayırıyorlar, parça parça haline getiriyor, aile torbanın içerisine koyup Etiler’de atıyor. Aynı mantık, aynı zihniyet, ama hakikaten burada siyasal iktidar örnek vereceğim hiç kimseye dokunmadan, ama mesaj gidilen yere gidecek. Ulaştırma Bakanı bir gezide geliyor hanımını tek başına bir masada oturtuyor, kendisi ayrı masada yemek yiyor. Aynı şekilde değerli meslektaşım Av. Vildan Hanım dedi ki, yaşının dışında küçük yaşta evlendiriliyor. Benim Cumhurbaşkanı’nın eşi yaşı küçükken, liseden alıyor. Benim Başbakanım gelini

liseden alındı, kızın babası yaşı büyüttü, öyle evlendi. Yani olay Çinlilerin çok güzel bir sözü var: *“Eğer bir yıl ürün alacaksanız buğday ekin, on yıl ürün alacaksanız meyve ekin, uzun ürün alacaksanız insan ekin”* Sorun o binalara ayıracağımız paraları biz feodal beyliği kaldırırsak, şıhları o 23’lerde kurulan çıkan yasa sürgün yasası eğer bu şekilde yapılırsa ve rahmetli Mustafa Kemal Atatürk’ün şu sözüyle *“bir toplum eğer çağdaşlaşmak istiyorsa, ilerlemek istiyorsa, organların bir tarafı gelişmiş, bir tarafı sakatla bu toplum gelişmez. Bu toplumun yarısı erkek, yarısı kadındır, ikisinin birlikte gelişmesi lazım”* Ben de çalışmalarınızdan dolayı kutluyorum.

İZZET DOĞAN

Sayın Narlı’nın dediği gibi hanımlar yalnızca işbirlikçi azmettiren değil, zaman zaman da fail durumundalar. Geçen hafta gazetelerde yayınlandı, özet anlatıyorum: Anne kızına diyor ki -kızın yaşı küçük daha- *“babın senin bu durumunu kaldıramaz, sen intihar et”* ve akşam önce kalp ilacı, sonra fare ilacı veriliyor, sabaha karşı kadın kızının odasına giri-yor, ölmediğini görünce yastıkla boğarak öldürüyor. Dolayısıyla kadınların eğitimi de çok önemli. Ben hukuki yönden de yine çok kısa geçeceğim, sözcüklerle bağlamaya çalışacağım; Diyarbakır Çocuk Mahkemesinin bir kararı var. Esasında karar sayılarını getirmediğim yanımda, geçen hafta getirmiştım başka bir etkinlikte, orada mahkeme töre cinayetlerinde üç unsur kabul ediyor. Yargı kararı bu; birincisi aile meclisinin kararı olacak, ikincisi fail aileden biri olacak, üçüncüsü ölenin, öldürülenin eylemi törelere aykırı olacak. Birincisini

alıyorum, eğer aile meclisi karar almamışsa, iki kardeş karar almışsa, babayla ana karar almışsa demek ki töre cinayetinden çıkacak. İkincisini örnek alıyorum; aileden biri öldürmeli unsur olarak saymış, aileden biri öldürmezse, bir başkasına öldürülürse yine töre cinyeti olmayacak. Üçüncüsünü örnek alıyorum; bu törelere aykırı çok geniş bir kavram ve kişiden kişiye değişecek bir kavram; çünkü basında okudum, bu kez hanımların, kadınların iki kez banyo yapmaları da suç belki, o da törelere aykırı. İki kez banyo yaptı diye ve o araştırmacı meslektaşımızın da dediği gibi sağlam bir kanıt, telefon mesajları kadar sağlam, güçlü bir kanıt.

Bunun yanında yargı da çok önemli, yargıdaki zihniyet de çok önemli. Ben kendi baktığım bir davada iri-yarı bir adam menenjit hastalığı geçirmiş, felçli, kedi gibi bile değil. Çünkü kediyi benzetirsek kemikleri çıkmış bir kedi gibi ayakta duramayan, doğrulup yüzüme bakamayan bir kadının karşısındaydım ve ben cezaı bilmediğim için hukuk hakimiyim, duruşmadan sonra Ceza Kanunu aldım, inceledim. Dosyadaki bilgilere göre de kadın hem zihnen, aklen, hem bedenen mağdur durumdaydı. Kanunda da “*zihnen veya bedenen cinsel tecavüze karşı koyamıyacaksa bu cezalandırılır*” diyordu. Cumhuriyet Başsavcılığına ihbar ettim “*sonucunu bana yazıyla bildirin*” dedim. Sonucu takipsizlik olarak geldi, gerekçesi aile edinmek üzere alınmıştır.

Bir başka olayda da beklediğim bir ceza davası vardı. Bu savcılık olayı. Bir ceza davasında da bekletici sorun yapmıştım. Evden şiddet görerek ayrılan kadının eve geri

getirmek için kocasıyla, eşinin babası geri almaya kadının sığındığı kendi baba evine gidiyorlar. Orada kadın çok şiddet görmüş, geri dönmek istemeyince çok ağır tehditlerde bulunuyorlar. Kayınpederi ayrı tehditte bulunuyor “*seni geneleve götürürüm*” diyor, kocası da ayrıca tehditte bulunuyor. Mahkeme beraat vermişti. Çok açık bir tehditti bu, çok büyük bir tehditti. Komşular da orada olduğu için gerçekten güçlü tanıklar vardı. Mahkemenin de “*iyi niyetle gelmiş, kendi eşini evine götürüp evliliğini yaşatmak istiyor*” diye bir gerekçesi var. Sayın Narlı'nın sözünü ettiği güneydoğudan insanların göçmesiyle törelerin göçtüğü, bu bir defa töre sözcüğünü de ben kullanmak istemiyorum, töre ve namus demek gerekir. Çünkü törenin ölçüsü biraz daha başka oluyor. Töre değil de, bireysel olarak namus adına işlendiği zaman bu indirimden faydalanma durumu olmuyor. Dolayısıyla töre ve namus kavramını, yani namus kavramını o ceza maddesinin kapsamında düşünmek çok önemli bir ayırım, insan değil, bu töre de göç etti. Bir gerçeklik var, ama töreyi yalnızca güneydoğuya bağlamamak gerekir düşüncesindeyim, örneğin, yalnızca dine bağlamamak düşüncesindeyim. Etken mi, evet etken, ama yalnız çok unsurlu bir olay, çünkü diyelim ki, bir Yahudi dininden veya toplumunda da böyle olaylar var, eski Roma'da da vardı, Yunanda da vardı, Pakistan'da da var, Irak'ta da var, İran'da da var veya namus adı altında veya kıskançlık adı altında İngiltere'de de var, bir başka ülkede de var, ama yoğunlaşmış şekliyle güneydoğuda görünüyor. Bunu da bu şekilde kabul etmek gerekiyor.

PELİN ASLAN

Merhaba, ben Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2. sınıf öğrencisiyim. Öncelikle vaktin su gibi geçtiği şu zamanlarda bizi bilgilendirdiğiniz için çok teşekkür ediyoruz. Ben 18 yaşındayım ve sonuçta medyadan takip ettiğimiz oranda bazı şeylerin farkındayız ve en çok insanlar sonuçta biz ne yapıyoruz? En fazla eğlence olarak, sosyal olarak televizyon izliyoruz ve televizyonlarda son zamanlarda özellikle 5 yıldır arka fonda muhteşem müziklerin olduğu en ünlü sinema oyuncularının oynadığı dizilerde töre sempati-zanlığı yapılmaktadır. Biz de şöyle bakınca, biz seğmenlere, boranlara aşık oluyoruz, ne kadar güzelmiş. Bu bize sanki çok güzel bir şeymiş gibi lanse edilmektedir. Sayın Nilüfer Narlı hocamıza sorumluyu yöneltmek istiyorum. Olayın sosyolojik açıdan bakıldığında bizlerin en azından gençler olarak etrafa baktığımızda hep hocalarımızın, yani bizim ileride olacağımız insan modelleri burada bulunmaktadır. Öğrenci etrafta çok azdır ve bunun biraz biz sonuçta ilerinin genç kuşakları olarak sizlerin yerinizi alacağımız insanlar olarak bilinç olarak ben etraftaki arkadaşlarımda da bu konuda sıfır bilinç görmekteyim. Ben 18 yaşındayım ve doğuda en azından benim yaşındaki insanlar sırf başlarına bir şey gelmeden başını bağlayalım edasıyla evlendirilmektedir. Olayın sosyolojik açıdan bakıldığında duyarlılık yaratmak açısından medyaya da büyük bir iş düşüp düşmediği konusundaki sizin fikirlerinizi almak istiyorum. Söz verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. NİLÜFER NARLI

Soru için çok teşekkür ederim, hemen bir cümleyle cevap vereceğim. Tabii ki, medyaya çok büyük bir sorumluluk düşüyor ve sizin bu sorunuz çok önemli, arkadaşlarınızı bilinçlendirmeye çalışın. Çok bilinçli öğrencilerimiz var, Marmara Üniversitesinde de çalıştım. Şu anda Bahçeşehir'deyim, fakat televizyon dizileri, operalar, yarışma programları içine çekilen gençler toplumsal sorunlardan uzak kalabiliyor. O yüzden lütfen siz arkadaşlarınızla bu konuyu tartışın, yapılan araştırmaları okuyun. Ben bir hoca olarak bunu söyleyebilirim. O araştırmaları eleştirel bir gözle aranızda tartışın.

VILDAN YIRMİBEŞOĞLU

Ben araştırmalarla ilgili Nilüfer Narlı'nın bahsettiği konuda bir ilave yapmak istiyordum. 15 gün önce gene doğudan geldim, orada 4 günlük bir çalışmam vardı. Bir üniversite hocasıyla profesör kendisi konuştuğumda bana yeni bir araştırmaya başladıklarını söylediler. Yeni bir araştırmayı nasıl yaptıklarını, içinde kaç kadın var diye sordum. Evet, belli disiplinlerden kişiler var. "Peki, bu kadının ne işine yarayacak?" dedim. Sonuçta öyle bir noktaya getiriyorlar ki, daha araştırma başlamadan önce kadın çalışmasın, evde otursun, çalışırsa kadının üzerine daha büyük bir yük biniyor, büyük sıkıntılar yaşıyor, büyük eziyet çekiyor. En iyisi kadın evde otursun noktasına getirilen bir çalışmaydı bu, kendileri de bu eleştiriyi anladıkları için ve biraz böyle kapatmaya çalıştılar, ama Nilüfer Hocamızın da söylediği gibi gerçekten araştırmalara baktığımız

zaman bunun ne kadar bölgesel kültürü destekler amaçla, ne kadar erkek egemen zihniyeti desteklemek amacıyla yapılıp yapılmadığını da bir sorgulamak lazım. O anlamda çok önemli.

Bir de yeni başka bir şeyden bahsedeyim. Meslektaşımız güzel söyledi, tabii ki bataklığı kurutmak lazım, ama bataklık bu zihniyet, bir günden, bir seneden değil, bin yıllık bir sorun aslında bu. Bu kadar çabuk olmayacağına göre mutlaka ve mutlaka bu kadın sığınma evleri olmalı ki, benim, İnci'nin bahsettiği tarzda kadınlar geldiği zaman biz onları kaybetmeyelim, yaşamlar yok olmasın. Onları desteklemek adına bunu yapmak lazım zaten, aslında uluslararası sözleşmeler var yasalarımızın içine girmiş, ama buna rağmen bu yasadaki habersiz belediye başkanları var. Maalesef zihniyet çok önemli, zihniyetin değişmesi için çaba sarf etmek lazım, ama bu bölgeler arasında bahsettiğiniz konuda bir savunma mekanizması içerisine de şu bölge, bu bölge diye girmemek lazım.

Ciddi araştırmalara baktığınız zaman meselâ, Aydeniz hanım ne dedi? İstanbul, Ankara bu çok önde, bu yapılan araştırmanın bizzat dosyalarını ben inceledim, içindeki dosyaları açtım, inceledim ve bu kişilerin cinayet işleyenlerin, yani kültürel açıdan nereden gelmiş, hangi kültüre ait olduğunu anlayabilmek açısından İstanbul hakikaten neredeyse ilk sırada, ama İstanbul'da işlenen cinayetlere baktığınız zaman burada doğmuş bile olsa köken olarak çok garip bir şey, ama istisnalar hariç çok büyük bir çoğunluğu güneydoğudan gelmiş. Bunu da söylemek lazım, ama bunu söylemek derken olayı ötek-

ileştirmek anlamında bir şey değil, şimdi cinayet tiplerine baktığımız zaman aile meclisi kararıyla işlenen cinayetler var, toplum baskısı yüzünden işlenmiş cinayetler var. Bu baskıyla bazen aile meclisi kararıyla, bazen bireysel kararlarla işlenen cinayetlerin içerisine yeni doğan çocuğun öldürülmesi olayları var. Namusu lekelenen kişiye karşı işlenen cinayetler var, faili kadın veya erkek olabiliyor. Kıskançlık ve tutku suçları var, hepsinin temelinde bir sahiplik duygusu olabilir, ama Allah aşkına söyler misiniz? Şunlar bir olabilir mi? Adam öldüremediği için *“kız kardeşimizi öldüremediğimiz için aşiretimizden özür dileriz”* diye bir açıklama yapıyorlar. Bu tarz düşünen bir yapıyla, bu anlayışla, bu baskıyla işlenen cinayetle psikolojik olarak kıskançlıkla işlenen cinayetlerin aynı olduğunu söylemek mümkün mü? Diyelim ki, en çok ben Karadeniz’de karşıma çıktı, kadın kendisine tecavüz etmek isteyen veya taciz eden adamı öldürüyor. Bu başka türlü bir şey, yani onu birazcık ayırmakta inanın şey yok, bir bölgeye atfedilen bir saldırı değil bu, bir şeyi düzeltmek, evet dünyanın başka bölgelerinde de oluyor, ama Amerika’da yakında karşılaştığım bir hadiseydi, gene Amerika’da oldu deniliyor, İngiltere’de oldu deniliyor, bunlar nereden gelmiş, kökenleri nedir diye baktığımız zaman çok kapalı ekonomi içerisinde, dünyayla çok fazla iletişimi olmayan bölgelerden gelmiş, hâlâ o komünler halinde orada yaşayıp o kültürü devam ettiren insanların olduğunu görüyoruz.

Benim kendi araştırmam, yoksa bunun doğrudan doğruya eğitime de çok alakalı

olduğunu söyleyemiyorum. Normal, bildiğimiz eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi bir kenara ayıralım, Milas'ta bir köylü tarlaya gidiyor ve erkenden evine döndüğünde karısını kendi yatağında başka bir adamla buluyor. Başka bir bölgede olsa bu ne olurdu? Ben 13-14 yıl yaşadığım için o bölgeyi biliyorum, dedikodu nedeniyle öldürülenleri biliyorum. Bu kadını bu adam öldürmüyor, ikisini birden evinden kovuyor. Ondan sonra mahkemeye gidiyor, diyor ki, "hâkim bey, beni bu kadından boşayıp, ama biran önce boşayın" O da soruyor, diyor ki "ben seni nasıl boşayayım, hangi gerekçeyle seni boşayayım?" "Ben biran önce boşanmak istiyorum, siz hangisini söylerseniz" diyor. "Hayır, bir gerekçe söylemen lazım bana, ona göre açmam lazım davayı" diyor. "Ben bu vaziyette kadını buldum" diyor. Hakimin söylediği şey şu: "Sen ne biçim adamsın böyle boynuzlarınla dolaşıyorsun, onu ortada mı bıraktın? Hiçbir şey yapmadın mı o kadına?" diyor.

Bakın bunu söyleyen bir hâkim, maalesef bu yaşanmış bir şey, ben size dosyalardan, kararlardan örnekler verdim. Savunma mekanizmasına gidip benim kurumum, benim meslektaşlarım falan demeden araştırmacılar içerisinde de var, bilim adamı olarak bir araştırma yaparken hakikaten böyle çok objektif yapamayıp ister istemez o bölgenin savunması içerisine girenler de var. Bu çerçeveyi çizerken bunu belirtmek istedim. Çünkü geçmişte ben Urfa Adliyesinde bir eylem yaptım. Ondan sonra ne dediysem 15 gün boyunca bütün gazeteler, dergiler yazdı. Tabii Urfa'yla ilgili bunlar bunlar oluyor diye yazıldı. O zaman Urfa Barosu bir açıklama

yaptı. O açıklamada “bize niçin saldırıyor-sunuz? Urfa’yı kötü göstermeye çalışıyor-sunuz” falan gibi bir savunma yaptı. Bunu yapacağına Urfa Barosu olarak avukatlarını bu davalarla ilgilenmesi için bir çalışma yapmaya, yapmış olsalardı itirazım yok, böyle bir çalışma yok. Ben bu savunmayı yapmak için müdahil olarak gittiğimde rica etmeme rağmen bir avukat yanıma gelmedi. Yıl 1996. O zaman siz işkence davalarında gidip müdahil olabiliyorsunuz, ama bir kadın öldürüldüğü zaman, kadın hayatıyla, eziyetle, işkenceyle yaşanan bir şeye müdahil olmu-yorsunuz. Bu bir çifte standart değil mi?

Ben aynı zamanlarda İstanbul’da uğraşılıyordu, İstanbul Barosu bu çalışmalarını devam ettiriyordu. O nedenle şu bölge bu bölge gibi hassasiyeti bir kenara bırakıp gerçekten burada valizleriyle taşınıyor, başka bir bölgede de olmuyor mu? Oluyor, ama çoğunlukla bunun böyle olduğunun da altını çizdiğimiz zaman olaya biraz çok sıkıntı olarak yaklaşmayalım. Çünkü farklı bir temele dayanan bir dayanağı varsa söylenilenlerin karşılığında tabii ki bunlar değerlendirilir, ama bu benim yıllardır neredeyse 93’ten beri bu davalarla ilgileniyorum, benim kanaatim öyle oldu. Kıskançlık, tutku cinayetleri dünyanın her yerinde işleniyor, her yerinde adına farklı namus denilebiliyor, namus ve töre olması gerektiğine inanıyorum, çünkü örnekler “aşiretimden özür dilerim öldüremedim” diyen adam aslında acı çekiyor. Bu konuda bu insanlara yönelik gerçekten özel bir projeler yapmak ve çalışmak lazım.

Prof. Dr. NİLÜFER NARLI

Tabii, töre kelimesini hiç kimse olumsuz bir şekilde söylemek, onu anlamlandırmak istemez. Konuşmamda da zaten kelimenin nasıl evirildiğini anlattım. Yazılı olmayan kanundan kadının bedenini kontrol etme yasası olarak evrilmiş bir kelimeyle karşı karşıyayız. Dolayısıyla o göç eden töre de bu töre ve kadının bedenini kontrol etme yasası da bağnazlıkla yeniden kurgulanmış, yani son derece bağnaz bir yaklaşım var burada ve töre kelimesi, bu anlamdaki töre içinde korkuyu, kontrolü ve cezalandırmayı barındırıyor. Anlamından kopartılmış, ayrıca yine bölgeyle ilgili şunu söylemek istiyorum; ötekileşmeye son derece karşı çıkan bir insanım ve birçok konuşmamda bunu söylemişimdir, sadece bir sorunun en iyi şekilde teşhis edilebilmesi için bu tespitin önemli olduğunu düşünüyorum.

Ben sizin konuşmanıza gerçekten çok teşekkür ederim sayın avukat arkadaşım ve sizin orada söylediğiniz bir anahtar kelime var; feodal düzen. Zaten sorun o, o bölgedeki insan bu şekilde yaratılmamış. Feodal düzenin yıllarca yoğurduğu ruhlar, bu sorun, ama orada eğitim keşke çok daha sayıda genç kıza ulaşabilseydi. Bugün yine bakın, kadın okur-yazarlığında baktığımız zaman neredeyse yüzde 40 kadın okur-yazar değil, okula gitmeyen kızların önemli bir oranı yine buradan geliyor. Dolayısıyla bir kalkınma projesi çerçevesinde sorunların çözüleceğini düşünüyorum. İstanbul'a göç edenler yine gettolarda, mekansal getto değil, ama kültürel gettolarda yaşıyorlar, kültürden kopamıyorlar. O bağnaz töre onların içinden çıkamıyor, bağnazlıkla örülmüş töre, yoksa töre yazılı olmayan bir

kanun olarak muhakkak çok olumlu kuralları da içeriyor olabilir.

İNCİ BEŞPINAR

Kısacık yanıtlamak istediğim birkaç konu var ve eklemek istediklerimi çok hızlıca, biri son derece altını çizmek istiyorum. Köken olarak ben iktisatçiyim ve sorunların temelinde çok da ekonomiyi arayan bir kişiyim, ama bunu benim bireysel olarak sorunların kökeninde ekonomik nedenleri aramama yeterli olmadığını yaşamdaki deneyimlerim bana öğretti. Yetmiyor, ama sebeplerin en önemlilerinden biri ve de başlarken hatırlarsanız aile danışma merkezleri, yaptığımız çalışmalar 94'te önce kadının eğitim, sağlık, meslek edinme ve istihdam gibi konularda güçlendirecek aile danışma merkezleri şeklinde yaptığımız çalışmaların içinden farkındalık olarak şiddetin çok yüksek oranda olduğunu ve çözüm bekleyen, ama çözümlenmeyen bir sorun olduğunu fark ettiğimizi dile getirmiştım.

Bu nedenle İstanbul'da yalnızca Küçükçekmece'de, Eyüp'te ki, Eyüp'tekinın tamamen danışmanlığını yapmışımdır bir başka siyasi partinin güdümünde olmasına rağmen çok önemli sosyal konu olduğu için, Beyoğlu'nda Mor Çatıyla Kaymakamlığın yürüttüğü, Kadıköy'de belediye olarak bizim yürüttüğümüz, bir de Kartal'da, fakat inanın bunların hepsinin her zaman tadilatla olduklarını çoğu zaman Vildan Hanımla beraber yaşıyoruz ve İstanbul Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğüne bağlı 20 kişilik bir kapasiteyle bir merkezdi. Toplandığında tümünün kapasitesi 15 milyona yakın olan İstanbul'daki çok

ciddi şiddet sorunlarında gidecek yeri olmayan, gece parkta veya tren garında yatmaya mecbur kalan kadınlarımız için yetmemekte. Benim söylediğim tabii ki çok haklısınız, sığınma evinin modernini yapmak gibi bir düşünmemalı, o günleri yaşamalıyız. Hiç sığınma evi diye bir olay olmamalı, şiddet olmamalı, ihtiyaç olmamalı. O hayal edilecek bir şey değil, öyle bir ihtiyaç kalmamalı, o ihtiyacın kalmamasını hayal etmek çok güzel, ancak şu anda ihtiyaç varsa o ihtiyaca çözüm üreten çağdaş, modern yapılarda kadınların barınma ve can güvenliğinin en azından korunduğu ortamların var olması gereğinin altını çizmek istedim. O nedenle Viyana gibi bir yerde yerel yönetim belediyenin yarı giderleri sosyal işlere ayrılıyordu ve bunların en büyük payını da sığınma evleri alıyordu. Demek ki, ihtiyaç hâlâ her yerde var, yani Avrupa'nın önemli bir ülkesinde.

Ben size kısacık şunu söylemek istiyorum; tabii ki, feodal yapı bütün bu masada ve salonda bulunan herkes için 2007'de milletvekilleri seçimi sırasında bir hanım ağa olayı vardı. Bilmiyorum dikkatinizi çekti mi? Televizyon programlarında güneydoğudan bir hanım sürekli televizyonda köşeden köşeye gazetelerde rol model olarak farklı bulunmuştu ve onun üzerinde siyasi olarak medyada, basında resmen bir örgü örüyordu. O hanım ağa tiplerinde benim çok dikkatimi çeken, televizyonlarda çok beraber program yaptık, dedim ki, peki, bir demokrasiden yola çıkıyoruz, bir seçim; burada siz "*köylerim var*" diyorsunuz. Gerçekten devamlı konuşuyoruz, görüşüyoruz "*köylerim var*" kadınlar için de erkekler için de düşünebiliyor musunuz? Bir

milletvekili adayı olarak bir kadının “*benim köylerim var*” dediğindeki mantıkta sizin bireylerin vatandaş kimlikleriyle veya birey kimlikleri seçme haklarından söz edebilir miyiz? Bu yapı feodal yapı, hani altını ısrarla çizdiğimiz, eğer 85 yıllık Cumhuriyet’te değişmesini sağlayamadıysak tabii ki hepimizin günahı var, ama buradaki en az günah -çok büyük bir günah- herhalde mücadele etmeye çalışan bizlerde, ama hiç mücadele etmeyen, besleyen yöneticiler için ne diyeceğiz? Ondan fayda uman siyasetçiler için ne diyeceğiz? O yapının kalmasına bütün varlığıyla sürdüren ve oradan nemalananlara ne diyeceğiz?

O nedenle bir başka şeyi hemen kısacık ekleyeyim; bakın, yıllarca kadınları bize gönderirken önce karakola kaçıyorlar, karakoldan da bize yönlendiriliyorlar. Arkadan kocası karakola gittiğinde polis “*İnci abladan git karını al*” diyor. Yıllarca polis bu yönlendirmeyi yapıyordu bilinçsizliğinden, ama son yıllarda yaptığımız toplumsal çalışmalar çok büyük fayda getirdi. İnanın polisin eğitilmesi de artık “*git, İnci abladan al*” demiyor, “*bilmiyoruz, savcılığa başvuruda bulun*” diyor. Bir başka 1.5 sene öncesinde yaşadığım bir örnek; İstanbul İl Jandarma Komutanlığı eline yazı vermişti, resmi yazı, hâlâ dosyalarımnda fotokopisi durur. “*Karınız şu kişi Pendik Jandarması tarafından Kadıköy Belediye Başkanlığına teslim edilmiştir*” diye kocasının eline vermiş, koca gelmiş, omzunu çıkartarak daylanıyor: “*Bak elimde yazı var, bana karımı var*” diyerekten ve başbakanlığa kadar şikâyet etti “*karımı bana vermiyorlar*” diyerek. Demek istediğim İnternet sayfala-

rında hakkımda ne yazılar yazdı. Bu işler dışarıdan inanınız, çok haklısınız keşke kurutabilsek bataklığı, ama bataklığın kurutulmasını çok istiyoruz, mücadele ederek kurutacağız.

Bir de sayılarda o bölgedeki oranla ilgili belki faydalı olur diye kısacık vereceğim; Güneydoğuda bütün kalan kadınların ortalama, yüzdesini aldım istatistiksel olarak, Güneydoğudan yüzde 10, Doğu Anadolu'dan yüzde 20, yani Doğu ve Güneydoğu Anadolu toplamı yüzde 33, 1/3, yani Kadıköy gibi İstanbul'da bulunan, Anadolu yakasında bulunan bir sığınma evinde yüzde 30'u kalanların doğu ve güneydoğu toplam kökenli ve oradan gelen, İstanbul'a hiç kalmadan direkt olarak otobüse biniyor, oradan geliyor, yüzde 20 de İç Anadolu'dan gelen var, yüzde 18 de Karadeniz'den gelen var. Kalanların yüzde 24'ü Marmara Bölgesinden, yüzde 6'sı Ege'den, yüzde 2'si Akdeniz'den. Bu tablo bize olayın eğitimle ve ekonomiyle ne kadar iç içe olduğunu hemen hissettiriyor. Çünkü Ege'de kızının eve dönmesinde bir tabak yemek konmak ekonomik olarak fazla problem olmuyor ve töreler dediğiniz gibi alışkanlıkları sorgulayamadığımız töreler her ne demekse kültürel direnç de biraz önce Vildan Hanımın çok güzel söylediği gibi karısını gönderip bu beladan kurtulmak kültürel olarak doğal geliyor, onu rahatsız etmiyor. Bu çok önemli tabii ki, yine çok minicik eğitimle ilgili de söyleyeyim, bu da önemli olur diye düşündüm. Üniversite mezunu yalnız yüzde 2, okuma-yazma hiç bilmeyen yüzde 10, ilkokul mezunu yüzde 52, yarıdan fazla, yüzde 14 ortaokul mezunu eski tabiriyle

öyle olduğu için öyle söylemişler, yüzde 22 de lise mezunu, yani eğitim olayıyla alakası açısından da bu istatistiği vermek istedim. Çok hızlıca yararı olur diye düşünerek yüzde 30'u çocuklarını getirmiyorlar, yüzde 70'i çocuklarıyla geliyorlar. Böylece yapılacak olan biraz önce çağdaş, modern sığınma evleri dememdeki sebep buydu, yapılacak sığınma evlerinin imar planında, projelerinde çocukları için olacak bölmenin çok ağırlıklı olması gereğini öğrendik bu uygulamalarla 7 yıl içinde yaptığımız çalışmayla. Onların oyun odaları, bakım odaları, birinci aşama 0-1 yaş için ayrı, 1-3 yaş için ayrı, 3-6 yaş için ayrı şeklinde eğitim alabilecekleri ve çocuk psikologlarının da bulunduğu ortama ihtiyaç olduğunu dile getirmek istedim.

Av. NİHAL GÜNDOĞAN

Töreyi kadının bedenini kontrol etme yasası olarak tanımladık. Bunun feodalizmde nasıl karşılık bulduğunu açıkladık, inançlarda nasıl karşılık bulduğunu kısmen açıkladık ya da yaşadıklarımızdan ötürü biliyoruz. Benim sorum Sayın Narlı'ya olacak. Aslında bu bir istek, hem soru, hem istek. Gelişmiş ekonomiye sahip olan Batı ülkelerinde de cinsel sömürü çok yaygın. Örneğin, Ortadoğu'da kadınların çocuk yaşta evlendirilmelerine karşı çıkarken İngiltere'de hızla çocuk anne ve babalar çoğalıyor. Bu açıdan cinsel sömürünün töresel anlamda liberal ekonomilerde nasıl karşılık bulduğunu açıklar mısınız veya bu konuda bir araştırmanız var mı?

Prof. Dr. NİLÜFER NARLI

Bakın; İngiltere'de çocuk anne ve babaları Amerika'da görüyoruz. Kişiler kendi rıza-

larıyla ilişkiye girmişler. Ben bunu tasvip ediyorum anlamında demiyorum ve ondan sonra ortaya çıkan sorun yine anne, baba, sosyal hizmet uzmanlarıyla çözümlenmeye çalışılıyor. Onları kimse öldürmeye kalkmıyor. Tabii ki o kişiler çocuk yaşta anne, baba oldukları için çok büyük sorunlarla karşı karşıya kalacaklar, o çocukların büyütülmesi çok büyük sorunlarla çözülebilecek belki, bilemiyorum. Fakat burada bir kadının veya kadın dediğim zaman lütfen Türkiye’de bu kelimeyi de kullanmak biraz zor, ben 12-13 yaşındaki bir kız çocuğu hakkında bir dedikodu çıktı diye veya evli bir kadın hakkında bir dedikodu çıktı diye ölüme mahkum ediliyor ve hunharca öldürülüyor. Burada bir insanın yaşam hakkının elinden alınması, ondan bahsediyoruz. O yüzden İngiltere’de veya Avrupa’daki başka ülkelerde çocuk yaşta insanların anne-baba olması ayrı bir sorun, birbirinden ayırmamız lazım. Yani bir yerde bir kişinin öldürülmesi yaşam hakkının elinden alınması ve bunun bir töre adına, bir gelenek adına yapılması, o yüzden belki bunları birbirinden ayırmamızda çok büyük bir yarar var. Liberal ekonomilerin, neoliberal ekonomilerin ben de karşıyındayım diyeceğim, her zaman güçlü bir sosyal devletten yana olmuşumdur. Daha başka bir sorun da var; çok küçük yaşta kızlar 12, 13, 14 yaşında kızlar bakire ticareti adı altında satılıyorlar. Yalnız Türkiye’de değil, farklı ülkelere getiriliyor. Kadın ticareti üzerine yaptığım çalışmalarda da bunu gördüm. Bir yerde tsunami oluyor, deprem oluyor, oradaki çocuklar çalınıyor, getiriliyor, çocuk tacirlerine, yani bu çocuk tacirlerine cinsel istismar

için satılıyor veya organları satılmak üzere, yani dünyada o kadar korkunç sorunlar var ki, küresel eşitsizliğin yarattığı çok sayıda sorun var, ama ben yine o sorunlardan ayırarak bugün ele aldığımız sorunu bir insan hakları sorunu olarak ele almakta yarar olduğunu düşünüyorum.

ELÇİN KİREÇOĞLU

Bahçeşehir Üniversitesi Sosyoloji 1. sınıf öğrencisiyim. Sayın Nilüfer Hocamın da öğrencisiyim. Benim merak ettiğim ya da bir televizyonda haber izlerken ya da gazete okurken sorguladığım şu; töre hakkında ya da kadına şiddet hakkında bir haber okuduğumda genellikle zaten İnci Hocamın ya da Vildan Hocamın verdiği örnekler ve istatistiklere de bakarsak güneydoğu ve doğuda oranın fazla olduğunu içimde şöyle bir düşünüyorum; neden insanlar böyle yapıyor acaba, onların kültürleri mi, inançları mı, din mi etkili yoksa kültürlerin normları mı etkili diye, ama bir sonraki sayfayı çevirince de batıdan bir haber geliyor. Okumuştum bunu da Bursa'dan Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Profesörü Doktoru kız çocuklarının 9 yaşında evlendirilmesi gerektiğini söylüyor. Tabii ondan sonra soruşturma açılıyor hakkında, ama yine de böyle bir düşünceye sahip olmak, daha da kötüsü böyle bir düşünceyi sözlü olarak ifade etmek bence gerçekten kötü bir şey, kötü bir şeyden de öte anlatamayacağım bir şey.

Prof. Dr. NİLÜFER NARLI

Yine insan hakları sorunu, o kız çocuğu kendi rızası dışında ve henüz evlenebilecek fiziksel ve psikolojik olgunluğa ulaşmadan

düşünün bir köle gibi evlendiriliyor. Yine bu bir insan hakları sorunu, çok teşekkür ederim.

Av. FİLİZ SARAÇ

Öncelikle gerçekten somut hususlara, somut sorunlara değinilen bir panel olduğu için kendi adıma da çok keyif aldım, çok faydalı buldum. Sanırım 8 Martların en önemli özelliği bu konudaki devlet politikalarının, bu konuda çalışma gösteren, çaba gösteren sivil toplum örgütlerinin, baronun, biz hukukçuların ferdi olarak neler yaptık, neler yapamadık diye bir sorgulama günü de olması açısından önemli diye düşünüyorum.

Devletin politikalarının geldiği noktaya bakınca acaba önce bir eğitim noktasında nereden nereye geldik? Benim ilk çocukluğum Urfa Kız Öğretmen Yatılı Okulunun lojmanında geçti. Babam Urfa Kız Öğretmen Okulunun müdürüydü. Şimdiki, o zamanki ilk çocukluğumdaki bakış açımda tek hatırladığım şey, hepsi devlet tarafından giydirilen, yedirilen, içirilen ve son derece çağına göre modern yapılanmış, şu anda da Harlan Üniversitesi olmuş burası, görmedim, bir yatakhane, bir lise, lojmanlar öğretmenlerin kalacakları ve gerçekten keyifle mutlu doğudan, güneydoğudan gelen fakir ailelerinin kız öğrencilerinin son derece modern davranışlar içerisinde yetiştikleri bir ortamdı. Bugünlerde İstanbul'da zaman zaman onlarla karşılaşıyoruz. Karşılaştığım zaman bugünkü deneyimlerimle baktığımda hepsi gerçekten background olarak çok fakir köy çocukları olarak gelmişler kız çocukları ve kurtulmuşlar hep, ama şimdi bakıyorum, hiç

duymuyorum, üstelik öğretmenlik hakları da daha sonra ellerinden alındı, bu şekilde bırakıldı kız öğretmen okulu sistemi, vesaire. Öncelikle bir eğitim sistemi sorgulanacak, ikincisi de hep etkin yaptırımlar noktasında bir sıkıntı olduğu anlaşılıyor. Hatta birilerine yardım ederken acaba biz hukukçu olarak bile zarar da verir miyiz bilmeden? Bu endişeleri taşıyoruz herkes gibi.

Aklıma geliyor, geçen sene palaskayla eşi tarafından dövülen ve en son başka yollara sevk edilmek istenilen, sürekli çalıştırılan, temizliğe giden bir kapıcının eşi en son temizlik yaptığı yerlerde de sığındığı avukat arkadaşımızın evinde de her yerde aranmaya başlayınca aşiret tarafından en son benim evimde sakladık, vesaire. Orada orada saklıyoruz, ama yemek parası bıraktığım zaman “burada otur, biz sana koruma kararı çıkartana kadar bir yere kıpırdama” vesaire diyoruz, ama yemek yemeye çıkıp bambaşka bir ilçede olmasına rağmen korkan gözlerle akşam geldiğimde bakan kadını anımsıyorum. Demek ki, koruma kararı aldırınca bile ne kadar koruyabiliyoruz bu kadınları? Hukukçu olarak bunun sorgulanması lazım. Savcılar, hakimler noktasındaki tabii ki hepsi öyle değil, ama bakış açılarını çok iyi sorgulamak lazım.

Yine geçen sene sabah 05.30 civarında çılgınlıklar üzerine uyanıp aşağıya indim. Bir polis sürekli dövülen bir kadını kocasının elinden alıyor. Sonradan öyle olduklarını öğrendim tabii, 2-3 adım atıyor, sonra dövmeeye tekrar polis ayrılınca başlıyor, tekrar polis “yapma” diyor, yolun ortasında parmaklıklara

yapışmış bir kadın. Neyse bu olaylar belki çok sıkça artık kanıksadığımız şeyler haline geldi, ama *"bu kadını niçin izin veriyorsunuz bu şekilde dövmesine üç katı iri yarılıkta birisi?"* Mantomu giyip çünkü aşağı indim. Onlar da *"şikayetçi olmuyor"* dedi. Nasıl olabilir? Eve gidip tekrar dayak yiyecek, *"ben şikayetçi oluyorum"* dedim. *"Tamam, bu bayan şikayetçi"* dedi. Meğerse gecedен beri yedi defa karakola getirilip götürülmüş, her defasında dayak ve çığlıklar üzerine *"şikayetçi değilim"* deyip Adli Tabibe gidemiyor bu kadın ve geri getiriliyor. Şöyle toparlamak istiyorum; kadına *"niçin Adli Tabibe gitmiyorsun?"* dedim. *"Nasıl gideyim? "Evde -o saate kadar polise söyleyemediği- ruhsatsız silahı var avukat hanım, annemi-babamı öldürür, beni de öldürür"* dedi. Babası uyuşturucudan hapis-hanede yatıyor, kendisi zaman zaman uyuşturucu kullanıyor, vesaire. Savcıyı aradım. Savcı Bey ben duruşmaya gerçekten de o sabah erken duruşmam da var, böyle böyle polis tutanak tutmuyordu, ikna ettim, Adli Tabibe gitti, vesaire, ama şöyle o silahtan kurtuldu: Ben duruşmadayken telefon etti, *"avukat hanım daha sonra hiç elini sürmedi bana, bir şey yapmadı, silahını aldı sizi arıyor"* dedi. Çok sorun değil, kurtulması orada önemli tabii, kalıcı çözümler açısından herhalde bundan sonra da biz hukukçular olarak korumayı nasıl sağlatmalıyız üzerindeki emin merkezimiz de bu çalışmalarını yapıyor, bir yaptırımların artması noktasında çalışmaların olduğu görülüyor.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

İşin aslında kadını bilinçlendirmek lazım, kadının eğitimi mutlak surette gerekli ve biz

de onlara destek vermeliyiz diye düşünüyorum.

Değerli dostlar, hepimiz gerçekten insanın insanca yaşayacağı bir dünyayı özlüyoruz diye başlamıştık ve de kadının insan olarak yaşadığı bir dünyayı özlüyoruz diye de bitirmek istiyoruz. Müsaade ederseniz size çok kısa bir şiirle kadınlar adına hitap etmek istiyorum:

Ne deliyim, ne körüm

Ne sağırım, ne sayrı

Mutluyum kısacası

Ve hiçbir şey istediğim yok

Senden felek,

Ama, yine de

Ucuz olsun ekmek

Ve pahalı olsun

İnsan hayatı...

Kapanış

Av. MUAMMER AYDIN

(İstanbul Barosu Başkanı)

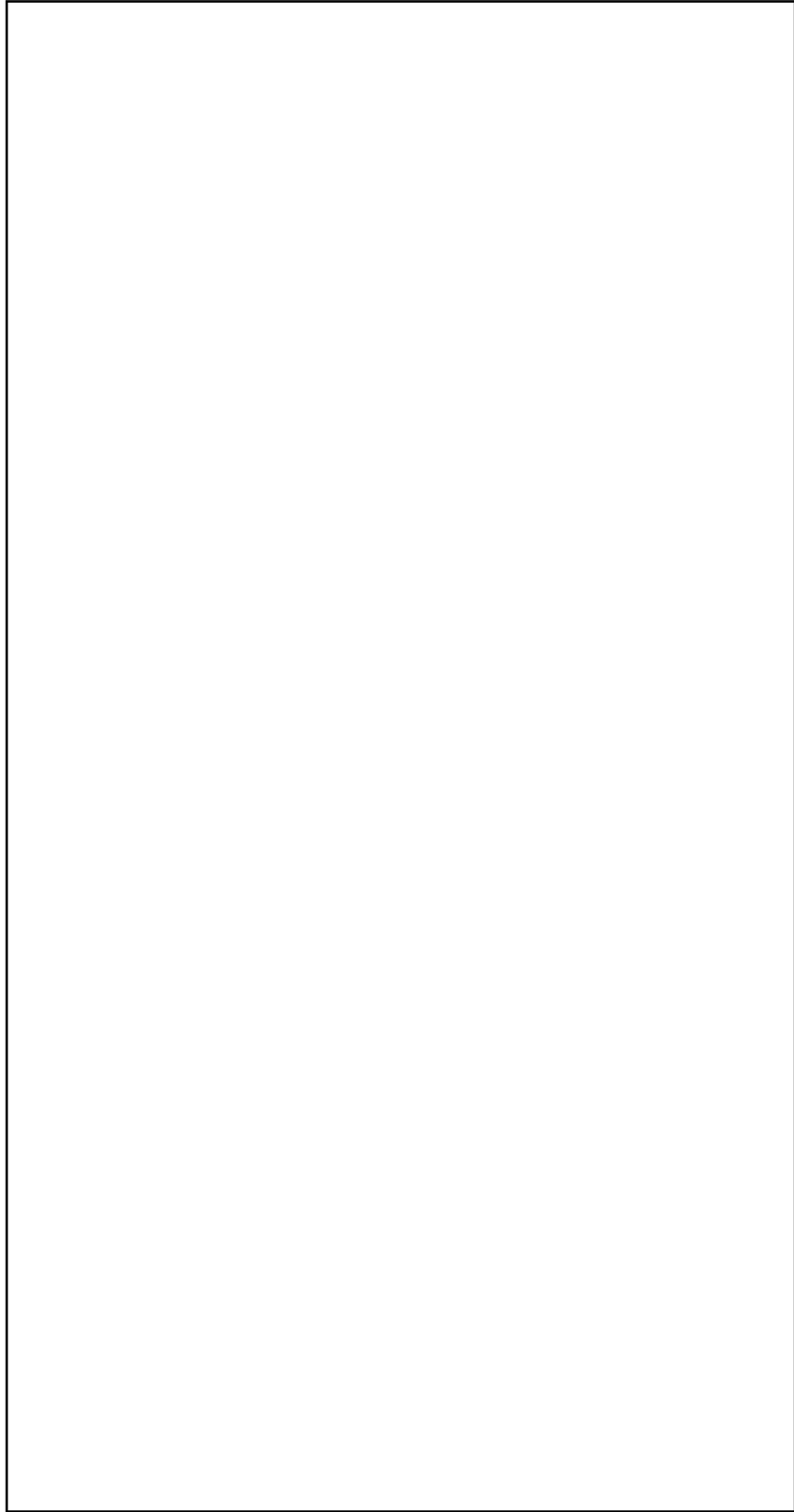
Değerli katılımcılara bizlere bugün sundukları değerli bilgilere ve içinde olduğumuz konunun özelinde konuya dikkat çektikleri için bir kez daha teşekkür ediyoruz, ama şunu biliyoruz ki, bu konu gerçekten toplumsal, sosyolojik, ekonomik, eğitim, bütün bu sorunları içerisinde taşıyan bir sorun. Biz İstanbul Barosu olarak Kadın Hakları Merkezi konusunda daima özellikle kadınlarımızın, ama temelinde de insan hakları sorunu olan her türlü sorunların üstesinden gelecek

çalışmaları yapmaya ve bu çalışmalara destek vermeye özen gösteriyoruz. Ne kadar sorunlar büyük gözükse de çağdaş Türkiye’de hepimizin ülküsü kadınlarımızın istenilen seviyede olmasıdır.

Bugün burada kadınlarımızı temsilen dört önemli kurumun dört önemli temsilcisi var. Birisi üniversitesi temsilen bir profesör hanım, yine biri bir yerel temsilcinin üyesi, Kadıköy Belediyesinin başkan yardımcısı, Özden Hanım çeşitli sivil toplum kuruluşlarında görev yapan ve bugün için İstanbul Barosunun Genel Sekreteri, keza Vildan Yirmibeşoğlu hem Baromuzun üyesi, hem de İstanbul Valiliği İl İnsan Hakları Kurulu üyesi. Tabii, hepimizin dileği ülkemizdeki herkesin istenildiği gibi, arzu edildiği gibi **Atatürk**’ün gösterdiği şekilde Türk insanının ve Türk kadınının olması gerektiği yerde olmasıdır ve dikkat çekilen bu sorunların ülkede en aza indirilmesi, hatta hiç olmaması yönündedir. Ben katılımcılara ve sizlere tekrar teşekkür ediyorum, özelde de şunu belirtmeden geçmek istemiyorum; bu dönemde Kadın Hakları Merkezinin bünyesinde görev yapan ve özellikle adli yardım talebinde bulunan 4320’den dolayı rahatsızlık çeken ve bundan sıkıntı duyan kadınlarımız ve yine diğer bazı sorunlarla ilgili merkezimize müracaat edenlerle ilgili özel görevlendirmeler yapılıyordu. Biz bu dönemde adli yardım bünyesinde o görevlendirmeleri birleştirdik, ama bugün özellikle Kadın Hakları Merkezinin kapatılmadığını, çünkü bununla ilgili olarak çok fazla spekülasyon yapıldığı, Kadın Hakları Merkezi hiçbir zaman İstanbul Barosu bünyesinde

kapatılmadı, hiçbir zaman da kapatılmayacak ve İstanbul Barosu öncelikle insan hakları için, özelde de kadın hakları için, çocuk hakları için her zaman mücadele edecek, bu uğurda kendine düşeni yapacaktır.

Tabii bu mücadelede özellikle erkeklerin yer alması gerekiyor, bu tek başına bir kadın sorunu değil.

**İSTANBUL BAROSU
KADIN HAKLARI MERKEZİ
PANEL
“AVRUPA İNSAN
HAKLARI
MAHKEMESİ KARARI
ve
ŞİDDET”
07.07.2009
Orhan Adli Apaydın
Konferans Salonu**

Giriş

Av. BİRGÜL SÖNMEZ

*(İstanbul barosu Kadın Hakları Merkezi
Başkan Yardımcısı)*

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi olarak düzenlediğimiz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve şiddet konulu panele katıldığınız için ve sunacağınız katkılar için şimdiden teşekkür ediyoruz. Kadının insan hakları alanında vermiş olduğu mücadele özellikle son dönemde verilmiş olan bu kararlarla bir kez daha gündeme gelmiştir. Bu karar kadın hakları mücadelesinde önemli olmakla birlikte bu kararın muhatabının ülkemiz olması hepimiz açısından üzüntü verici bir durum yaratmıştır. Yasal düzenlemeler ne kadar iyi olursa olsun uygulama, altyapı oluşturulmadığı sürece bu düzenlemelerin kağıt üzerinde kaldığı bizim gibi kanun uygulayıcısı olan avukatlar, vatandaşlar tarafından sıklıkla görülmekte ve yaşanmaktadır. Kadının hak ve özgürlüklerden erkekler kadar eşit biçimde yararlanacağı bir düzene kavuşabileceğimiz, insan haklarının etkin, amacına uygun bir şekilde işlediği bir toplumda yaşamamız umuduyla toplantıyı açıyorum.

Şimdi katılımcılarımızı değerli konuklarımıza takdim etmek istiyorum. Oturum Başkanımız İstanbul Barosu Genel Sekreteri Sayın Avukat **Özden Gönenli**. Bahçeşehir

Üniversitesi Anayasa Kürsüsü Anabilim Dalı Başkanı Sayın **Prof. Dr. Süheyl Batum**. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doktor Sayın **Burak Gemalmaz**. İstanbul Barosu Yayın Kurulu Başkanı Avukat Sayın **Celal Ülgen**. İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi Başkanı Avukat Sayın **Aydeniz Alisbah Tuskan**. Saygıdeğer katılımcılar, değerli konuklar; açılış konuşmasını yapmak üzere İstanbul Barosu Başkanı Sayın Avukat **Muammer Aydın**'ı kürsüye davet ediyoruz.

Av. MUAMMER AYDIN*(İstanbul Barosu Başkanı)*

Değerli meslektaşlarım, sevgili katılımcılar; hepiniz İstanbul Barosu'nun şiddet konulu bu paneline hoş geldiniz. Öncelikle sizi çok sıkıp şiddete uğratmayacağız, bunu önceden söylemek istiyorum, ama ülkemizde şiddet o kadar önemli ki daha önce de yine başka bir komisyonumuzla yaptığımız yine şiddet konulu bir panelde de öne çıktığı gibi toplumda özellikle küçüklüğünden beri hayvanlara, daha sonra da insanlara karşı şiddet uygulayan ve bunu gerçekleştiren insanın ileride yaşamında özellikle insana karşı yöneldiği ve gerçekten de hiç ayırmaksızın insanı acımasızca dövdüğü, zaman zaman hunharca öldürdüğü hepimizin bildiği bir gerçek. Bütün bunların toplumun her kesiminde, ülkenin her yanında, her gün onlarcası gerçekleşmekte, belki medyaya hiç yansımamakta kapalı toplum nedeniyle, ama bir kısmı da işte böyle medyaya çarpıcı biçimde yansımaktadır.

Gün geçmiyor ki gazete sayfalarında ya da televizyonlarda şiddete yönelik olarak yayınlar yapılmasın ve şiddete uğramış insanlar, şiddete uğramış hayvanlar gösterilmesin. Bununla ilgili görüntüler hepimizi son derece üzen, 21. Yüzyıldaki Türk toplumuna hiç yakışmayan bir gerçek. Evet, değerli meslektaşlarım; özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin aile içi şiddetin önlenemediği için Türkiye aleyhine verdiği karar bizi de bir kez daha şiddet konulu ve Kadın Hakları Merkezinin önderliğinde böyle bir gündem maddesiyle bir panel yapmaya sevk etti.

Ancak bu gündemin tartışılması sırasında ardi ardına benzer şiddet ve öldürme haberleri hepimizin de bildiği gibi gazetelerde ve televizyonlarda yağmur gibi yağmaya başladı. Bu arada görevini yapmakta olan bir meslektaşımız silahlı saldırıya uğrayarak yaşamını yitirdi. Yine İstanbul'da bir başka meslektaşımız haciz sırasında ayaklarından vuruldu. Bir başka meslektaşımız yine haciz sırasında borçlu tarafından önemli oranda darp edildi ve ağzına, yüzüne dikişler atıldı. Bunlara baktığımız zaman ortaya çıkan bu toplumsal şiddeti anlayabilmek mümkün değil. Yine Kartal Koşuyolu Hastanesinde bir doktor görevi başında bir milletvekili tarafından dövüldü. Milletın vekili asilini dövüyor, şiddetin geldiği boyuta bakın!

Cinnet geçiren geçirene, tüm ailesini yok eden, kızını, küçük yaştaki oğlunu, annesini öldüren öldürene... Tüm ülke üçüncü sayfa haberleriyle çalkalanıyor. Dünya salt üçüncü sayfa haberi izlemek istese sadece Türkiye'yi izlese yeterli. Nedir bu, nereden çıktı bu vahşet, nedir bu şiddet dediğimiz zaman bir tarafında aile içi şiddet, diğer tarafta aile dışı şiddet, yani her tarafta şiddet, tepeden turnağa şiddet. Dediğim gibi 21. Yüzyıl Türkiye'sinde, üstelik Müslüman olan, onun verdiği değerlerle hareket eden böyle bir toplumda bunun olmasını anlayabilmek mümkün değil... Tabi bozuk düzenin, eğitimsizliğin, insanları hiç saymanın sonuçları tüm bunlar. Önce insana değer vereceksiniz, kadını, çocuğu kutsal sayacaksınız, sevgi toplumu yaratacaksınız, bunun temeli ekonomik düzenden geçiyor tabii, insanlara iş ve aş olanakları tanıyacaksınız, eğitim fırsatı vereceksiniz,

insanları yitirince üzüleceği yaşam biçimleri oluşturacaksınız ki bu değerlerin ne olduğu bilinebilsin. Böylece ancak o zaman şiddet kaynağında kurutulabilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararı haklı gerekçelere dayanan ve ülkemiz gerçeklerini yansıtan gerçekten önemli bir karar. Çünkü ne kadar tepki gösterirsek gösterelim bir tarafında gerçekleri görmezden gelemeyiz. Aile içi şiddeti toplum olarak birçok nedenle kanıksamışız. Polisimiz, savcımız, yargıcımız kanıksadığı olayları es geçiyor, bunlar her gün yaşanan hadiseler. Mağdur olarak mahkemeye çıkıyorsunuz, ifade ediyorsunuz, polis beni dövdü diyorsunuz, hâkim dinlemiyor dahi. Çünkü ön kabulleri var, polis adam dövmez. Oysa biliyor dövdüğünü, ama o ön kabullerden kendini sıyramıyor bir türlü ya da sanık ifade ediyor, *“ben bunu zor altında imzaladım, bu konuda önemli oranda baskı gördüm”* diyor eğer avukatı yoksa, altında avukatın imzası yoksa, ama yine ne savcı, ne hâkim hiç bununla ilgili olarak gerçekten bu üzerinde durulması gereken bir konu, araştırılması gereken bir konu deyip onu araştırmıyor. Yani herkes önüne gelen olayda görevini savsaklıyor, yapmıyor. Her gün yaşanan, binlerce yaşanan olaylardan örnekler bunlar, hepimiz biliyoruz. Böyle bir düzen olmaz tabii, hukukun gücü yerine gücün hukukunun egemen olduğu bir düzeni kabul edebilmek mümkün değil ve kim kimden güçlüyse onun kuralları geçerli olmuş.

Aslında modern toplumlar kurallarla yaşarlar, ama ülkemizde kuralsızlık kural olmuş. O nedenle de herkes birbirinin önüne geçebilme, adına belki kaba tabiriyle

uyanıklık dediğimiz kimse hakkını beklemiyor, kimse hakkını alabilmek için düzenin kurallarına uymuyor. Tam tersine kural-sızlıkla hareket ediyor, eğer siz hakkınızı kullanmaya kalkarsanız küçükten başlayarak şiddet görmeye başlıyorsunuz. Önce bağıyor çağırıyor sanki haklıymış gibi, biraz daha olursa dayılanıyor sizi şiddete maruz bırakıyor. Oysa ülkemizin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne imza atarken üstlendiği yükümlülükleri var. Bunlar için söz vermişiz, yani demişiz ki bu sözleşmede yer alan maddeleri ve yükümlülükleri ihlal etmeyecek bir düzen kuracağım demişiz, ama buna karşın bu düzeni kurma konusunda zorlanmışız ve hâlâ da zorlanıyoruz.

Şiddet salt gözlerin morarması, ellerin kanaması şeklinde de ortaya çıkmaz. Günümüzde kadına yapılan şiddeti Ortaçağda hayvanlara dahi yapmamışlardır. Yani Anadolu'da, bazen İstanbul gibi, büyük kentlerde de karşı karşıya kalıyoruz, öyle aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet örnekleri görüyoruz ki gerçekten bundan insan olarak utanç duymamak mümkün değil. Kadın hem kutsal, hem de hepimizin değerli olan varlıkları, eşimiz, kızımız, annemiz. Yani böyle bir varlığa insan olarak şiddetin uygulanabilmesini kabul edebilmek ve anlayabilmek mümkün değildir. Ülkemiz aslında sadece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi istedi diye değil, Avrupa Birliği istedi diye değil, bize yakışan o olduğu için bütün bu kuralları hayata geçirmek zorundadır. Çağdaş bir ülke olmak için şiddeti mutlak suretle toplumun her kesiminde yok etmeliyiz ve şiddeti mutlaka kaynağında kurutmalıyız. Gençleri, yetişkinleri, kamu

düzenini sağlamakla görevli olanları mutlaka ve mutlaka eğitmeliyiz. Bizde bir kimsenin bir başka kimseye tokat atması bile normal karşılanıyor. Oysa bu bir insan hakları ihlali, bir yönüyle şiddet tabii, bunun normal karşılanmasını anlayabilmek de mümkün değil. Ancak bu eğitimle sağlanarak kökten silinebilir, başka türlü sağlanması da mümkün değil gerçekten. Bunun için de eğer yaptırımlar gerekiyorsa gerçekten ağır yaptırımlar getirmeliyiz. Yok, televizyonlardaki o her gün sabah başlayıp gece yarısına kadar süren ve hiçbir eğitici yanı olmayan programlar yerine aslında RTÜK bu tür eğitici programları devreye almalı ve bütün televizyon kanallarına özellikle bunları görev olarak, yerine getirilmelidir. Eğitimle ilgili önceliğin, görevin yapılması gerekiyor, ama hepinizin bildiği gibi laylaylom programların hiçbir eğitici yanı yok. Kim ne demiş, kim ne yapmış, yani bunu anlayabilmek mümkün değil. Toplumda şiddetin bu kadar yoğun olduğu yerde, televizyonlar bu kadar izlenirken izlenen programlar hiçbir şekilde hiçbir eğitim amaçlı değil.

Evet, sizi daha fazla yormak istemiyorum, ama **Konfüçyüs**'ün bir sözüyle bitirmek istiyorum. *“Siz halkı yönetirken adam gibi davranırsanız kim adam gibi olmazlık edebilir.”* Yönetenlerle yönetilenler arasındaki ilişki rüzgârla ot arasındaki ilişkiye benzer. Rüzgâr esince otlar eğilmek zorunda kalır, ama rüzgâr aralarından esip geçer, onları sökmez. Evet, ben ülkemdeki hukukun daima insan haklarına yönelik olarak, onları koruyup kolaylayan, insanın temel hak ve özgürlüklerini ön planda tutan, özellikle şiddeti toplumun her

seviyesinden, ama her seviyesinden ortadan kaldıran bir noktaya taşınması için hepimize önemli görevler düştüğünü düşünüyorum. Bunun geleceği günleri bir taraftan özlüyoruz, ama özlemekle kalmayıp bunun gerçekleşmesi için hepimiz ortak katkı vermek zorundayız. O nedenle de İstanbul Barosu bugün aile içi şiddet ve tepeden tırnağa şiddeti anlatacak şekilde her biri kendi dalında, farkındalık yaratacağı ve toplumda şiddet noktasında yarar sağlayacağını umarak hepimize sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

(İstanbul Barosu Genel Sekreteri)

Sayın Baro Başkanım, Sayın Türkiye Barolar Birliği Başkan Yardımcım, çok değerli meslektaşlarım ve değerli basın mensupları; hepimiz insanın insanca yaşayacağı, hak ve özgürlüklere saygılı insanların yaşadığı bir toplumu, erkekle kadın arasında hiçbir farkın olmadığı bir toplumu ve de ayrımcılığın olmadığı bir toplumu düşünüyoruz ve de özlüyoruz. İnsan hakkını güvence altına almış, yasalarla vatandaşın güvenliğini sağlamış bir devlet, hukukun üstünlüğü prensibi her boyutta birebir herkes için uygulanan bir ülke düşünüyoruz ve de değerli hukukçu arkadaşlarım; hep birlikte toplumdaki diğer kurumlarla birlikte biz bunun için çalışmaya gayret gösteriyoruz, başarmaya çalışıyoruz. Ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Nahide Opuz kararıyla Türkiye'nin şiddete uğrayanı korumada yetersiz kaldığı kabul edildi.

Evet, Türkiye kadına yönelik şiddetten mahkum olan ve tazminata çarptırılan ilk ülke oldu, ne acı değil mi? O halde değerli

dostlar; biz daha yolun çok başlarındayız. Özgürlükler için, temel haklar için, hukukun üstünlüğü için hepimizin yapması gereken çok işler var. Bunu başaracağız, mutlaka, mutlaka bir gün gerçekleşecek. Evet, şimdi huzurunuzda olan değerli konuşmacılarımız kendi alanlarında bilgilerini ve deneyimlerini 20'şer dakikalık sürelerle sizlerle paylaşacaklar. Tabiatıyla sonuçta da soru ve cevap haklarımız olacak. Diliyoruz ki panelimizin sonunda da hep birlikte daha huzurlu bir şekilde buradan ayrılalım. Evet, çok Değerli Avukat Sayın Aydeniz Alisbah Tuskan; bizi kadına şiddet konusunda aydınlatır mısınız?

Av. AYDENİZ ALİSBAH TUSKAN

(İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi Başkanı)

Hepinizi İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi adına saygıyla selamlıyorum.

Yurttaş kadın ve şiddet diye ben konuşmama bir başlık attım. Çünkü AİHM kararı aile içi şiddet konusunda hakikaten bizim önümüze yapamadınız, bunu da başaramadınız diye konulan büyük bir cezaydı. Halbuki bizim Avrupa'da olmayan, bazı ülkelerde olmayan yasalarımız, bu konuda yönetmeliklerimiz olmasına karşın, bu yasanın gerektiği gibi uygulanmadığı, buna toplumun sıcak bakmadığı, hâkimlerin bile bu konuda değişik kararlar verdiğini görüyoruz. Bazı hâkimler hiç bunu önemsemiyor ve Yargıtay tetkik hâkimiyken 2007 Temmuz kararnameyle Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesine atanan Hâkim B. S. 06 Mayıs 2009 tarihinde Mersin 3. Ağır Ceza Mahkemesindeki ifadesinde şöyle diyor: "Aile için şiddet

diye bir suç olmaz” Bu hakim, Kuran’dan alıntılar yaparak kendisini şöyle savunuyor, “*zaten eşim olan müştekinin benden herhangi bir şikayeti yoktur. Ne Amerikan, ne Avrupa Birliği, ne de dünyanın başka bir hukukunda böyle bir suç düzenlenmemiştir*” İşte bir ağır ceza mahkemesi hâkiminin aile içi şiddetten dolayı yargılanırken söylediği sözler. Bu çok önemli bir konu, burada işte biz bir anlayış değişikliğini getiremediğimizi ortaya koyuyoruz.

İşte bu nedenle daha önce Kadın Hakları Merkezi olarak gündem çok sıcak ve çok çabuk geliyor, biliyorsunuz Türkiye Büyük Millet Meclisinde Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kuruldu, onun da ismini değiştirerek kurdular, oysa kadın erkek eşitliği komisyonu olmalıydı. Burada da işte biz şunu gördük, kadın erkek eşitliğini bu toplumda sağlayamamışız. 1926’dan beri Medeni Kanunda kadın yurttaş olduğu halde, bu yıl 86. yılındayız, 86 yıldır biz hâlâ kadını yurttaş olarak görmemişiz. Bir mal olarak görmüşüz, aile içerisinde ezilen, varlığını gösteremeyen, sadece erkeğine hizmet eden, ailenin sorumluluklarını, yükünü üzerinde fazlasıyla taşıdığı halde malı bile eşit paylaşamayan, ekonomik olarak güçsüz, zavallı bir insanla karşılaşıyoruz. İşte biz bu nedenle aydın kadınlar olarak barolarımızda kadın hakları merkezlerini de kurarak özellikle şiddete uğrayan kadınların bu konuda haklarından yararlanabilmelerini sağlamak, onların ücretsiz savunmalarını yapabilmek, onları bilgilendirmek için çalışıyoruz. Biz yıllardır, yani 4320 Sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun çıktığından beri bu çalışmaları

mahalle bazında da yürütüyoruz. Hukukçu arkadaşlarımız İstanbul'un da, Anadolu'nun da dört bir tarafına giderek kadınların bilinçlenmeleriyle ilgili konuları gündeme getiriyor. Ancak hâlâ birçok eksikler var, devlet bu konuda belirli bölgelerde özellikle önlem almıyor.

Şiddet Gören Kadınlar

Bu yasayı ilk uygulayan 1998 yılında Devlet Bakanı Işıl Saygın'dı o zaman, birlikte yaptığımız bir çalışmayla bu yasayı erkekler fark etmeden, yani sonradan Sayın Bakan dedi ki, "*ne yasası olduğunu pek anlayamadılar, anlayamadan Meclisten geçirdik*" ve bu yasa çıkarıldı 98 yılında. İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonuydu o zaman, ilk uygulayan komisyon olduk. Hatta bu konuda görev yapan arkadaşımız da İnci Göktepe de, avukat arkadaşımız da aramızda. Hemen bu yasa çıkmıştı, İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırma Merkezinde, başkanı şimdi milletvekili olan Sayın Necla Arat, orada bir kadının parmağının kırıldığını, eşi tarafından dövüldüğünü söyledi. Hemen bu yasayı uygulayabileceğimizi söyledik ve kadına hemen biz sana destek oluruz dedik, sakın korkma dedik ve hâkimi bu konuda bilinçlendirdik. Gittik hâkime, duruşma yapmadan acil buna böyle bir karar vereceksiniz dedik. "*Hayır, duruşmasız olmaz*" dedi. Peki, 15 gün sonraya gün verdi ve sonunda parmakları kırılan kadın, kursa niye gidiyorsun, senin dilin çok uzadı diye evde dayak yemiş ve parmağı kırılmış, kursa da gelemiyor. Bu kadının savunmasını yaptık, bir 15 gün hâkim şiddet uygulayan eşe evden uzaklaştırma cezası verdi. Bir hafta sonra adam yalvararak eve

gelmeye çalıştı, ne olur benim gidecek yerim yok, kahve köşelerinde kaldım, ne olur beni affet diye. Tabii biz takip ettik ve ilk uygulama böyleydi, gerçekten çok başarılıydı.

İşte uygulanan güzel kararlar, güzel emsal kararlar da var. Ancak burada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği kararda aleyhe deliller olmasına karşın, raporlar olmasına karşın hâkim delil yetersizliğinden karşı tarafa şiddet uyguladığı halde ceza bile vermiyor. Yani işte burada bölgelere göre, duruma göre, zamana göre anlayış değişikliği var. Tabii ki dünyada kadınlar bu hakları elde etmek için çok büyük çaba sarf etmişler. Biz de bu çabayı belki bu işlerle uğraşarak veriyoruz ve vermemiz lazım. Şimdi ilk insan hakları bildirisi olan Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisinde, Fransız Devrimiyle açıklanan bildiride kadınların bu bildirinin içinde olmadıkları söylendiği için devrimci kadınlar 1791 yılında tekrar kendileri için eşit olduklarını belirten bir beyanname yayınlamışlar ve giyotine gitmişler. Yani bu demek ki insan hakları bildirisi erkekler için yapılmış, kadınları yok farz ediyorlar. O zaman bizim tabii ki zorlaşıyor, ülkemizde de aynı olay, kadınları yok farz ediyorlar. Aile içindeki kadına şiddet uygulamayı erkek hakkı olarak görüyor. Canım diyor, babam da annemi dövüyordu, ne var bunda. Tabii bu uluslararası belgelerde sadece fiziksel şiddet değil, artık Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinde de şiddetle ilgili bir şey yok. 1992 yılında Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge yayımlanıyor Birleşmiş Milletler tarafından ve bu bildirmede şiddetin fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik boyutları dile

getirilerek sadece fiziksel boyutunun dışında bu baskıların, bu yapılanmanın, ekonomik baskının, psikolojik baskının, her türlü cinsel baskının da şiddet olarak görülmesi ve bu konuda devletin önlemler alması isteniyor. Biz de bu bildirgeye, sözleşmeye, hepsine imza koyuyoruz, ama gelin görün, yasaları da yapıyoruz, fakat bazı yerlerde tabii ki uygulamada çok büyük aksaklıklarımız, eksikliklerimiz ve anlayış değişikliğine ihtiyacımız var.

Mesela bu yasa Almanya'da çıkarıldığı zaman burada bir pilot bölge oluşturulmuş ve burada şiddetle ilgili, aile içi şiddetle ilgili yasanın uygulanması konusunda ne eksiklikler var, neler var, neler yapılabilir ve bu yasa çıkarıldıktan sonra şiddet ne kadar azalmış, bu konuda tespitler yapılmış ve devlet tarafından bu yayınlanmış. Ancak bizlerde tabii ki mesela 2006 yılında çıkarılmış bir Başbakanlık Genelgesi var, burada bütün bakanlıklara, İçişleri Bakanlığı'na, Adalet Bakanlığı'na, bir sürü bakanlığa çeşitli görevler veriyor. Diyor ki, bu konuyla ilgili bunu yapacaksın, şunu yapacaksın, ama Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı gerçekten bu konuda çalışamaz halde, bu konuda bir istatistiki bilgisi bile yok. Ankara'da bu konuyla ilgili Birleşmiş Milletlere hazırlanan bir raporda, kadın konusundaki raporda bir tek ben İstanbul Barosu olarak istatistiki bilgi verdim. Bir de emniyet ölen kadınlarla ilgili bir bilgi verdi, bu kadar, İstanbul Barosu olarak biz istatistiki bilgi sunabildik. Yabancılar bu istatistiklere çok önem veriyorlar, mutlaka bu bilgileri istiyorlar ve bu konuda biz hatta o zaman Baronun Dergisinde de yayınlanmıştı, orada mesela nedenleri, boşanma, nafaka,

4320 Sayılı Yasa, aile konutu, aile hukukuna ilişkin diğer konular. Bu konuda mesela bu başvuruların 1567 tanesi ilkokul mezunu, 290'ı hiç okula gitmemiş, 502'si lise mezunu. Başvuruların, 8500 tane başvuru yapılmış, telefonla danışmanlık yapılan başvuru 4440, hukuksal destek amacıyla yapılan görevlendirme 4200. Bu rakamlar iki yıl içerisinde, bu rakamlar gerçekten çok önemli, kadının yurttaş olması, aydınlatılması ve hukuki haklarını bilmesi. İnanın biz bu mahallelere gittiğimiz zaman kadınlar hiçbir şey bilmiyorlar. Avukat hanım; tamam siz bunları bize söylüyorsunuz, ama biz bunları uygulamıyoruz. Akşam eşimize söylesek yeniden dayak yeriz diyorlar ve değerli arkadaşlarım; kadınların hepsi belki bir şeyler biliyor, belki bir şeyler yapmak istiyor, ama ellerinde imkânlar yok. Onun için hakikaten daha çok üzülüyorsunuz. Bir kere hiçbirisinin ekonomik bağımsızlığı yok. Bazıları belirli bölgelerde dinsel baskı altında. Kadınların hep önüne din diye getirilen, örf diye getirilen, adet diye getirilen, hep kadınların önüne konulan engeller. O zaman biz bu toplumda eşit oluncaya kadar eşitlik mücadelesini vermek durumundayız. Yasalarda eşitlik olabilir, ancak bunların yaygınlaşması, geliştirilmesi ve uygulanmasında sorunlarımız var. İşte bir hâkim, bu devirdeki bir hâkim bunu söylüyorsa gerçekten diyecek başka bir şey bulamıyorum ben.

Kadının kimliği ve namusu başkasına bağlı, önce babasına bağlı, sonra eşine bağlı. Biz bu namus anlayışından kurtulamıyoruz. Her kadın kendi namusunu koruyamayacak durumda mı? İşte bu anlayışa eşitlik

anlayışını getirdiğimiz zaman her erkeğin, başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır, niçin yanında değil? Bunu hepimiz ağız alışkanlığıyla da söylüyoruz, artık biz bu tabirleri de, bunları da, bu atasözlerini de, kadının aleyhinde olan bu konuları da geride bırakmamız, daha ilerlememiz için eşitliği her konuda gündeme getirmemiz gerekiyor. Barolar Birliği Genel Kurulunda da barolarda, Türkiye Barolar Birliğinde konuyla ilgili bir eşitlik komisyonu kurulmasını, yasalardaki, Anayasadaki, Meclisteki durum gibi aynı şekilde Barolar Birliğinde de bunun takip edilmesini istiyoruz. Bizler bunları başara-bilirsek belki bir şeyler yapabileceğiz. Artık valiliklerde de kadın erkek eşitliği merkezleri kurulması lazım. Şimdi bu kadınlara karşı şiddetin önlenmesi, durumlarının iyileştirilmesi, barışın gerçekleştirilmesine de belki bir umut sağlayacaktır. Kadınlara karşı eşitlikçi olmayan güç ilişkileri gerçekten tarihsel süreçte de, bizim tarihimizde de çok acı bir şekilde devam etmekte. Bakın; Anayasa değişikliği gündemde, Hocamla da bu konuda çok çalışmalar yaptık ve Anayasada bile 10. maddede bugün vurgulanan eşitlik anlayışı yeni Anayasa tasarısında yaşlılar, kısıtlılar, hayvanlar, işte gördükleri seviye bu şekilde. Kadınları bu şekilde görüyorlar, yani kısıtlılar, yani kadın erkekle hiçbir zaman eşit görülüyor. Bu yeni yapılan yasalarda, anayasa tasarısında böyle ve biz kadınlar olarak, bütün kadın örgütleri olarak bu konuya da şiddetle hakikaten karşı çıktık.

Şiddete Karşı Önlemler

Şimdi şiddetle ilgili ulusal stratejiler ne olmalı? Bunlar koruma emri, işte bunun gibi

yasalar, 4320 Sayılı Yasa gibi koruma emri içeren yasalar olmalı. Evden uzaklaştırma, geçenlerde Kastamonu'da kadın bir hâkim arkadaşımız ne cezası verdi? Erkeğe dedi ki, elinde pankartla dolaşacaksın, ben eşimden ve halktan özür diliyorum şeklinde. Bu çok güzel bir karardı ve gene örnek bir karar söyleyeceğim ailenin korunması hakkındaki yasanın hakikaten uygulanması açısından. Ankara Aile Mahkemesinin verdiği bir karar, dış ve beden temizliğine dikkat edecek, kararlara aykırı davranan koca tutuklanacak. İşte üç ay ailesinin yanına götüremeyecek, 15 günden fazla götüremeyecek. Bayağı çok güzel, yine aile mahkemesi hâkiminin verdiği bir karar var. Bütün bunlar varken bizim böyle bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden bu şekilde bir yöntemle ceza almamız gerçekten çok üzüntü verici diye düşünüyorum ben.

İkinci olarak kadın polis merkezleri veya işte barolarda kadın hakları merkezleri, bütün meslek kurumlarında kadınlarla ilgili, onların durumunu iyileştirecek merkezlerin kurulması, aile içi şiddete müdahale, eğitim programları, bütün mahallelerde bu eğitim programlarının yapılması, halkın bilinçlendirilmesi, eşitlik anlayışına özellikle değerli katılımcılar; bu konuda farkındalık yaratılması için erkeklerin eğitimi çok önemli. Dördüncü olarak da kadın konukevi projeleri, işte bizim İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezinin son projelerinden bir tanesi. Bütün İstanbul'da kaç belediye varsa hepsine tek tek genç arkadaşlarımız giderek burada konukevi yapmalarını, kadın sığınma evi yapılmasını, şiddete uğrayan kadınların orta-

da kalmaması, mağdur olmaması için onlara çeşitli önlemler, tedbirler alınması ve sığınma evlerinin açılması. Bu çok önemli, ama bakıyorsunuz, belediyeler siyasi görüşleri nedeniyle bu konuda konukevlerinde yetersiz ve bunları benim bölgemde ben kendi bölgeme hitap eden bir konukevi açarım, bunun dışındakiler beni ilgilendirmez anlayışını hakikaten biraz kırmak gerekiyor diye düşünüyorum.

Şimdi tabii sadece kadınlar aile içinde şiddete uğramıyorlar. Dayak, hakaret, cinsel istismar, evlilik içi tecavüz, bunun dışında toplum tarafından da şiddete uğruyorlar. Eğitimde, işyerlerinde daha çok kadınlar uğruyorlar, fakat kadınlar kime şiddet uyguluyorlar? Daha çok kadınlar çocuklara şiddet uyguluyorlar. İşte kuvvetli olan zayıfı eziyor. Bir de devlet kaynaklı şiddet var, tabii ki gözaltındaki işkence, gözaltında kadınlara yapılan cinsel saldırılar özellikle hakikaten çok yaygın bir vaziyette. Biz bütün bunların üstesinden gelebilmemiz için hakikaten var gücümüzle çalışmamız gerekiyor. Ben Türkiye Baroları Kadın Hukuku Komisyonunun son yaptığı bir çalışmada, komisyonların ağı var, bütün Türkiye barolarındaki arkadaşlar zaman zaman birleşip çeşitli çalışmalar yapıyoruz. Bu son çalışmamız, 21.02.2009 tarihinde 4320 Sayılı Yasanın uygulanmasındaki eksikliklerle ilgiliydi, burada tekrar yeni bir değişiklik yapılmasını önerdik maddeleriyle ortaya koyarak. Toplumsal ve geleneksel öğretilerin terk edilmesini, erkeklere yönelik farkındalık eğitimleri düzenlenmesini önerdik. Yasa konusunda ilköğretimden başlamak üzere kız ve erkek öğrencilere

yönelik bilgilendirme toplantıları yapıyoruz. Mesela üniversiteli kadınlar Bahçeşehir Kolejinde bu çalışmalara başladılar, bayağı bir eğitim programı var. Yazılı ve görsel medya kullanılarak aile içi şiddetin önlenmesine yönelik spot program yayınlarına yer verilmesi. Bizim Hürriyet Gazetesi ve diğer bazı medya kurumlarının ortak olduğu “Alo Şiddet” hattı var 656 96 96 diye, bu alo şiddet hattında da bizim bir avukat arkadaşımız görevli. Biz bu projelerde hiçbir karşılık almadan, hiçbir şey yapmadan gönüllü olarak bu projelerde hukuki yardım konusunda hizmet veriyoruz.

Yargısal uygulamaların iyileştirilmesi amacıyla meslek içi eğitim programları, bunu özellikle tabii ki baro merkezlerinde avukat arkadaşlarımızın eğitimi, polis eğitimi, hâkim eğitimi olarak düzenlenmesi, takip merci olan polis ve jandarma karakollarında da bu eğitimin yaygınlaştırılması, yasa ve yönetmelik uyarınca görev yüklenen sağlık birimleri görevlilerine eğitim uygulanması, Sayın Nevzat Alkan Hocam burada, Adli Tıpta o da şiddete uğrayan kadınlarla ilgili neler yapıldığını biliyor. Şiddetin önlenmesi konusundaki sorumluluğu bulunan tüm kurum ve kuruluşların işbirliği yapması, bu konuda polis jandarmaya atıyor, jandarma savcıya atıyor, savcı diyor ki, işim çok. Valilikte yaptığımız bir toplantıda aynen böyleydi, savcı diyor ki, benim işim çok, başka işlere bakıyorum. İnsan öldürme, vesaire var, bunlar basit işler, bunlarla uğraşacak vakitimiz yok. Yani bu anlayış içerisindeyiz, ama belki onlar da kendi açılarından haklı, o zaman değişik birimler kurmamız gerekiyor.

İlk başvuru sırasında sığınma ve barınma ihtiyacını karşılayacak sayıda mekânların olması, mesela İstanbul Valiliğinin böyle bir uygulaması var. Dışarıda kalan kadınları arabayla alarak bir otelde birkaç gece misafir edebiliyor sonra sığınma evine yerleştirene kadar. Şiddet mağdurlarının başvurularında 24 saat hizmet verecek işte bu "Alo Şiddet" hattı gibi birimlerin olması, denetimli serbestlik müessesesinin işlerliğinin sağlanması ve şiddet mağdurlarına sağladığı olanaklar konusunda toplumun bilgilendirilmesi. Bizim son yaptığımız çalışmada saptadığımız noktalar bunlar.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

Evet, çok teşekkür ediyoruz. Dileriz ki tüm istekleri gerçekleşir, kadın erkek ayrımcılığı kalkar, sığınma evlerimizin sayıları artar ve de kadınlarımız şiddetten korunurlar. Evet, şimdi **Prof. Dr. Süheyl Batum** Hocamız Nahide Opuz hakkındaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı iç hukuktaki eksiklikleri bize gösterdi mi, eksikliklerimiz nerelerden kaynaklanıyor ve de olayın anayasal boyutu hakkında bizleri bilgilendirecekler. Buyurun Hocam; söz sizin.

Prof. Dr. SÜHEYL BATUM

Biz herhalde burada da çoğunluğu hukukçu olan bir kesimiz, biraz kadına karşı şiddeti veya genel olarak şiddeti tartışıyoruz. Yani hukuk devletinin çok önemli bir boyutunu tartışıyoruz. Şimdi ilkönce belirli şeyler üzerinde mutlaka hemfikir olmamız lazım ve bunu bıkmadan, usanmadan sürekli olarak topluma söylememiz ve kabul ettirebilmemiz lazım.

Ben hukuk fakültesinde ders verirken hep şöyle bir şey yapıyorum. Hukuk devletinin ne anlama geldiğini Anayasa Mahkemesinin kararından ki son derece güzel bir karardır, hukuk devleti nedir diye, ama altı satırlık bir karar, bunu hızlı hızlı okuyorum, son derece hızlı. İşte hukuk devleti her türlü eylem, işleminde yöneticilerin hukukla bağlı olduğu, bu hukukla bağlılığın şöyle şöyle olduğu diye altı satırlık bir karar. Ne anladınız diyorum, herkes bakıyor. Diyorum ki, bunu açalım, yani ne demek istiyor, bu ne anlam ifade ediyor, efendim her türlü eylem, işlemlerinde hukukla bağlı olduğu, vesaire, ne demek bu, yani bu nasıl olacak? Kim, güvencesi ne olacak, nasıl bir güvence olacak? İşte Sayın Tuskan çok güzel söyledi, yargıcın bizzat vermiş olduğu, kendi yargılanırken vermiş olduğu ifadeyi söyledi. Benim de elimde bir karar var, birazdan onu ben de sizlerle paylaşacağım. Dolayısıyla hukuk devleti şudur, budur demek yeterli değil. Yıllardan beri hep biz hukukçular aramızda bir konuyu anlatmaya çalışıyoruz, işte başka boyutları da olacak, ama örneğin bu hukuka bağlılık dediğimiz unsur sadece yöneticilerin iyi niyetine, kişilerin vicdanına bırakılmayıp yargı organları tarafından denetlenecek deriz. Peki, bu yeterli midir? Değildir. Aynı zamanda ne lazımdır? O yargı organlarının bağımsız olabilmesi lazımdır.

Anayasal Güvence

Şimdi biz çok mutluyuzdur hukuk devletinden, yani biz derken genelde, biz hukukçular haricinde. Hukuk devleti Anayasamızda yazıyor, peki, Türkiye gerçekten bir hukuk devleti mi? Hayır, yargısı

bağımsız değil, maalesef veya en azından bağımsızlığını engelleyen unsurlar var. Aynı zamanda bir hukuk devletinde de kuralların hukuk güvencesini getirmesi lazım, bir güvence getirmesi lazım ve bu güvencenin etkin olması lazım, etkili olması lazım. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi defalarca bunu söyledi, etkin olması lazım. Bir yerde kuralın olması önemli değil, etkili olması lazım, yaşama geçirilebilmesi lazım. Biz bunun üzerinde durduk, ama hukukçular durdu, toplum bunun ne anlama geldiğini belki anlamıyor. En azından iktidarlar anlamıyor. Fakat şimdi bence son dönemlerde gördüğümüz daha tehlikeli bir unsur oldu, şiddet de bu bağlamda muhakkak değerlendirilmesi gerekli bir olgu. Ben 1988 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi üzerine doçentlik tezini yazıyordum, o zaman Türkiye'ye yönelik kararı yok, Türkiye'de bu alanda çok az veya hiçbir şey yazılmamıştı. İki tane kitap yazılmıştı, biri çok eski tarihli, mahkeme daha sadece Lawrence kararını vermişti, bir de Ömer Madra'nın bir kitabı vardı, onda da kararlar yoktu, o karar da özellikle önemliydi, çok uzun bir süreye yayılması, Ömer Madra'nın o sırada eşini kaybetmiş olması, çok uzun sürede harika bir önsöz yazmış olması, önemliydi. Ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle ilgilenirken şuna çok inanıyordum. Diyordum ki ve o sırada İstanbul Barosuyla biz değişik adliyelerde Avrupa İnsan Hakları Mahkeme-sinin kararlarının uygulanması yönünde seminerler yaptık, Berra Hanım da bilir, hep böyle başladık. Bu sırada hâkimlerin bir bölümü bize diyordu ki, "yok ya, bunu uygulayalım da

şimdi daha sonra sicilimizde problem mi olsun?" "Olmaz, merak etmeyin, sonunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti bunu kabul etti, imzaladı, korkmayın derdik", ama bir şey inanıyorduk. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları da hukukun bir parçasıdır, uygulanmak zorundadır.

Şimdi dikkat edin; Nahide Opuz kararından bahsediyoruz. Bu karardan sonra hiç siz basında genel itibariyle ve iktidar kanadındaki yorumlara dikkat etiniz mi? Yorumlar şöyle oldu: Sana ne, sen nereden çıktın, münferit bir karar, utanç verici karar. Hatta Kadından Sorumlu Bakanımız da, kendisi de bir kadın, ne dedi, "itiraz edeceğiz, bunların bir şeyden haberi yok", doğru mu? Şimdi Türkiye'de biz hukuk devletinin çok önemli bir boyutunu tartışıyoruz, bunu tartışırken ilkönce hukuk kurallarının sadece yazılı olmasının, uluslararası hukuk kurallarının da orada olmasının tek başına yeterli olmadığını, ancak o hukuk kurallarının etkin ve etkili bir şekilde uygulanması suretiyle bir güvence oluşturabileceğine, ancak bu güvencenin sağlandığı ülkelerin anayasasında yazdı diye değil, uygulandığı için bir hukuk devleti sayılabileceğini bizler biliyoruz da, bunu topluma benimsetebilmemiz lazım. Görülen o ki yargıçlarımızın da bazılarının bunu anlatabilmemiz lazım, bu çok önemli bir boyut.

Şimdi Türkiye'de dikkat ederseniz bir sürü karar vardır da 2000'lerin başında işte bu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları uygulansın, o sırada Avrupa Birliğine giriyoruz, Avrupa Birliği üyesi oluyoruz, vesaire heyecanı başlamış, polislere, vesairelere gidi-

yoruz. O sırada bu kararları onlarla konuşuyoruz. Çünkü iç hukukun bir parçası olarak diyorduk ki, ne yapıyorsunuz? O sırada savcılarla da hep şeyi konuşuyorduk, mesela beni çok etkileyen üç karar vardır, bir sürü karar vardır, ama mesela Kaya kararı. Adamı çatışmada öldürmüşler, üstünden 50 kurşun, 60 kurşun, 30 kurşun çıkmış, bizinkiler demiş ki “PKK’yla çarpışırken öldü” Peki, sonunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2,5-3 yıl sonra soruyor: Buna otopsi yaptınız mı, yaptığınızda şuna baktınız mı, ne kadardan atılmış, kendisi kullanmış mı, ne yaptı, bu adam ayakta mı duruyordu, 30 kurşun da hep aynı zaviyeden aynı şekilde gelmiş. Yani 30 kurşun, 40 kurşun yiyene kadar adam hep aynı şekilde duruyor muydu? Bunların hiçbirine bakılmamış ve Türkiye yaşama hakkını ihlal etmiştir, çünkü buna yargısız infaz diyemem, ama etkin soruşturma yok diyordu. Ancak biz o sırada çok mutluyduk, hukuk devleti var, neden? Anayasamızda yazıyor ya, biz derken biz hukukçuları kastetmiyorum. Şimdi Kaya kararı, Berktay kararı, Akdeniz kararı, birçok var da, yüzlerce var da ev yakmalar, vesaire, hukukçu arkadaşlar bunları biliyor, bunlar çok çarpıcı kararlar, soruşturmanın hiç yapılmadığı kararlar, ama biz çok mutluyuz, neden? Hukuk devletimiz var, Anayasamızda yazıyor.

Opuz Kararı

Şimdi etkin, etkili bir hukuk devleti korumasını, mutlaka bu güvencesini sağlayabilecek bir devlet. Şimdi bizim hakikaten yasalarımız var, bakıyorum, işte genel hükümler var bir, eski 188’ler, vesaireler vardı, o belli şeylerde birleşti. 456 vardı

meşhur, bu Opuz kararında da bizi biraz mahveden madde o, şikayete tabi olduğu için, bunun yerine şimdi getirdik 82'yi koyduk, 86'yı koyduk, hayata karşı suçlarda birtakım düzenleme var. İşte Sayın Tuskan da anlattı, Uluslararası Sözleşmeler de var. İşte 2002'de Avrupa Konseyi de bir bildirge tekrar yayınladı, 30 Nisanda şiddetin önlenmesine karşı tavsiye kararı verdi. Şimdi peki, birtakım mevzuat var, ama bunu nasıl uyguluyoruz? Benim de elimde bir karar var, iyileri de var, ama karar korkunç. Bu kararı siz bir hukukçuya verdiğiniz zaman hukukçunun, bunu Avrupa'ya, vesaireye vermeniz gerekli değil, ben okuduğumda dehşete düşüyorum. Bunu da Yargıtay belki bozmuştur, bilmiyorum, ama nereden verildiğini söylemeyeceğim, kadın evli, sonunda büyük bir kavga oluyor, kavganın sonunda kadına karşı şiddet kullanılıyor. Şimdi mahkemenin kararında söylüyor, suç tarihi itibarıyla tartıştıklarını, ama kadın diyor ki, “silahla et-kili eylemde bulundu, kafama vurdu”, ancak adam “ben böyle bir şey yapmadım diyor” ve hâkim karar veriyor. Yaralandığı anlaşılmaktaysa da bu yaralanmanın sanığın eylemi sonucu meydana getirilip getirilmediğinin tespit edilemediği, Türk toplumunca kabul edilen ve kuşaklar boyu aktarılan doğru özlü sözlerin başında karı koca arasına girilemeyeceği, karı koca arasına girmek gafletinde bulunanların sonunda kötü duruma düştükleri, bir Fransız atasözüne göre de aynı yatakta yatan çiftlerin arasına ve bunların ilişkilerine girilmemesi gerektiği, vesaire gibi sözlerin neden hiç eskimediğini düşünmeleri gerektiği, sanığın resmi nikahlı eşine etkili eylemde bulunduğu

yolundaki iddiaların yan delillerle desteklenmediği, doktor raporunun da tek başına resmi nikahlı eşe etkili eylemde bulunulduğunun delili olamayacağından toplanan deliller çerçevesinde aşağıdaki şekilde hüküm, işte atılı suçtan sanığın beratına, delil yokluğundan... Şimdi dikkat edin; Allah'tan bu gitmemiş, keşke gitseydi, yoksa karşımızda Karaaslan kararı diye Opuz kararından sonra da bu olurdu.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu Opuz kararını verirken esasında bizim Türk hukukunun çok önemli bir boyutuna dikkat çekiyor. Tabii ki burada konumuz kadına karşı şiddet olduğu için, aile içinde şiddet olduğu için biz bu boyutuyla ilgilenmek durumundayız ve onunla ilgileniyoruz, şimdi hep o konuda konuşuyoruz. Ancak Türk hukukunun, hukuk devletinin, o kuralların, yapılan yasaların, işte Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun, vesaire, insanlara o kuralların etkin ve etkili bir şekilde güvence getirmesini sağlamamız gerekir. Aksi takdirde bu kuralları koyduğumuzun hiçbir anlam ifade etmediğini görüyoruz. Peki, bugün şiddette böyle de, şimdi okuyacağım korkunç bir şey, diğer konularda böyle mi? Hayır. Biz 2000'lerde çok mutluyduk, umutluydum, bir hukukçu olarak çok umutluydum. İşte CMUK'da o zaman değişiklikler yapıyorduk, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu değişiyordu, polislerle bunu tartışıyorduk, bugün oradan şuraya geldik: Biz ilkönce CMUK'u değiştirdik, sonra CMK'yı yaptık, bugün hâlâ tutuklama kararında hâkimlerin şöyle dediğini görüyorum: Suçun katalog suçlardan olması, bu ne demek? Orada bir kuvvetli suç şüphesinin

olduğunu söyleyeceksin, neden olduğunu söyleyeceksin, yoksa bu katalog suçları birine uydur at ve tutuklama sebebidir demek değil bu. Eğer bunu böyle uyguluyorsak kadına karşı şiddetle beraber bizim hukukun bütün alanlarında sorunumuz var demektir. Var mı? Var.

Şimdi değerli arkadaşlar; sadece Sevgili Gemalmaz veya Hocam kararın geniş boyutlarıyla da açıklamasını yapacaklardır. Ben sadece bir süreci size çok kısaca anlatacağım. Şimdi olayın vahametinin farkına varalım ve bunu insanlara anlatalım, hâkimlere anlatalım, savcılara anlatalım, vahametini görsünler. Yoksa Anayasamızda yazıyor, çok güzel, 2. madde, hukuk devletiyiz. Hiçbir şey ifade etmiyor, benim çocuklara, birinci sınıf öğrencilerine, pırıl pırıl genç hukukçulara altı satırlık Anayasa Mahkemesinin ve çok önemli bir karar, güzel de bir karar, ama o karardaki hukuk devleti tanımını verip ne anladınız çocuklar, şimdi anlatın dediğimde "*vallahi bir şey anlamadık Hocam*" demeleri gibi bizim için de çok önemli bir güvence teşkil etmediğini gözlerimizle görürüz. Şimdi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi esasında bu kararı verirken bunun öncelini gösterdi, vereceğini söyledi. 2007 yılında Slovakya'ya karşı Kontrova kararında söyledi. Orada da adam karısını dövdü, sonra gittiler barıştık dediler, ikinci kez dövdü, kadın şikayetçi oldu, ama evine döndü. Sonunda tüfekte öldüreceğim seni diye şikayet geldi, bir adam burada tüfekte çocuklarını ve karısını rehin almış, öldüreceğini söylüyor diye şikayet geldi. Polisler gelmedi, adam çocuklarını öldürdü, kendisi de intihar etti, ama orada aile içi

şiddetten değil, daha doğrusu aile içi şiddetten de ilk defa Opuz kararında aile içi şiddet diye bunu vurgulayarak söylediği için önem taşıyor, ama 2'den, 3'den, 18'ten, 14'ten, 13/2 delaletiyle 13'ten mahkum etti Slovakya Devletini.

Son 2009'da da ondan önce, yani bu karardan önce Branko Tomosiç ve diğerleri kararında Hırvatistan'a karşı bunda da böyle aile içindeki şiddete yönelik bir şey vardı. Altı kişi bir evin içinde oturuyordu, karı koca ve dört tane çocukları, çocuklardan biri büyük, bir adamla beraber yaşıyor, hepsi beraber yaşıyorlar. Bu adamla kavgalar, ailenin bütün fertleri kavga ediyor. Önce sözle, ama beraber yaşıyorlar, sonra şikayetçi oluyor, adam polisler gidiyor, bu eve bomba koyacağım, uçuracağım bu evi diyor, polisler bir şey yapmıyor, savcılık yapmıyor derken, sonunda bu dava Hırvatistan'a karşı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin önüne gitti 2009 Ocakta ve 2. madde ve 13. maddenin ihlal edildiğini söyledi etkin bir soruşturma da yapılmadığı gerekçesiyle.

Şimdi Nahide Opuz kararıyla olay bizim önümüze geldi. Şimdi burada olay korkunç bir şey, yani bunu gördüğünüzde, karar ne zaman verildi? 9 Haziran 2009. Peki, olay ne gün başladı? İnanılması güç, bu 90'da bir kadınla bir adam beraber yaşamaya başlıyorlar, tanışıyorlar. 90'da beraber yaşamaya başlıyorlar, 93'de çocukları oluyor, 94'de çocukları oluyor, 95'de evleniyorlar. Arkadan üçüncü çocukları da oluyor ve 10 Nisan 1995 tarihinde, insaf, 10 Nisan 95 tarihinde kadın gidiyor ve diyor ki, "bu adam beni dövdü, tehditler savuruyor, dövdü" 10 Nisan, işte

meşhur o demin söylediğim maddeden dolayı, 456/4'den dolayı şikayetini geri alıyor. Sonra müteaddit defalar bu şikayeti yeniliyor, "beni tehdit ediyor, korkuyorum, sülalesi, babası" diyor da, ama savcılar ve hâkimler diyorlar ki, "şikayetini geri aldın, yapacağımız bir şey yok" Arkadan yaralamadan delil yetersizliğinden berat ediyor, 11.04.1996'da, tam bir yıl sonra, adam da Nisan ayında gece kurt gündüz insan gibi çıldırıyor mu, ne yapıyor, 11.04.1996, tam bir yıl sonra gene olay. Tutuklanıyor, hemen bir ay sonra tahliye ediliyor, 18 Temmuzda dava yine düşüyor. Şikayeti geri almış, delil yok. Üçüncüsü 5 Şubat 1998, bu sefer bıçakla yaralama, delil yetersizliği, yargılama düşüyor. 04 Mart 1998, ikisine arabayla çarpıyor. Anne komada, hastaneye kaldırılıyor, 05 Martta tutuklama, 02 Nisanda koruma tedbiri istiyorlar, 30 Nisanda mahkeme yetkisizlik kararı veriyor, Diyarbakır Ağır Cezaya gönderiyor. 11 Mayıs'ta "yok yok, yanlış söylemiştik, şikayetimizi geri aldık" diyorlar. Ancak sonra, "bizi devamlı tehdit ediyordu bütün sülale, o yüzden almak zorunda kaldık" diye söylüyorlar, küfürler, tehditler.

23 Haziran 1998'de delil yetersizliği. 29 Ekim 2001, kadının evinden bir şeyler geliyor, komşulardan, çocuklardan biri geliyor, annem öldü diyor. Koşuyorlar gidiyorlar, yedi yerinden bıçaklanmış. Sevgili arkadaşlar; en sonunda malum, 19 Kasım 2001, son savcılığa gidiyorlar, tehditler var diyorlar. Annesi çocuğunu yanına alıyor, İzmir'e taşınmak için arabaya biniyorlar, arkadan bir araba geliyor, sıkıştırıyor. Adam iniyor, o da zannediyor ki yol soracak, kadını vuruyor,

öldürüyor ve 13 Mart 2002'de dava açılıyor. Dava açıldıktan sonra 26 Martta karar. Şimdi bu da Türk hukukunun korkunç bir boyutu, ömür boyu verilen, tahrik ve mahkemedeki iyi halinden, hani hep söylüyoruz ya, bizde ne yaparsan yap, bir kravat tak, şöyle boynu eğ, bitti, iyi hal. Böyle bir şey var mı? İyi halden dolayı 15 yıla indiriliyor ve 2002'den 2008'e kadar da içeride yattığı süre göz önüne alınarak tahliye ediliyor. 15 Nisan 2008'de İzmir'de tekrar şikayet ediyor kadın, o sırada iki yıl olmuş Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde dava açalı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bizden şey istemiş, ne yapıyorsunuz bu kadar süredir, 96'da başlamış bir şey, kadın da ölmüş, annesi de ölmüş diye bizimkiler 2008'in Kasım ayında cevap veriyorlar. Biz güvenlik tedbirlerini aldık merak etmeyin, şimdi artık kadına bir şey yaptırmayacağız diyorlar ve 2009'daki bu karar geliyor.

Şimdi olayın vahametinin farkına varın, bu Opuz kararı bize karşı yapıldı, ayıp, vesaire, değil, ne güzel oldu, harika oldu. Türk hukukunun içinde olduğu bu şiddetin, nasıl polisler, emniyet güçleri, nasıl yargıçlar, nasıl savcılar, nasıl Türk halkının, nasıl bizlerin, hepimizin maalesef gözlerini önünde yapılabildiğini gösteriyor. Biz hukukçular bunu tartışarak bence önemli bir şey yapıyoruz, ama sadece bununla kalmamalı. Hâkimlere bunu anlatmalısınız, Kadın Hakları Merkezi bu yönde çok önemli bir girişim, ama şunu yapabilmeliyiz, bir sürü kadın haklarını koruyan örgütler, dernekler de var, şunu yapabilmeliyiz: Sonuç itibarıyla Türk hukuku şiddet bunun en korkunç boyutlarından biri,

çünkü çaresiz olan, kendisini tam manasıyla bu adama karşı, eli silahlı, vesaire, hangimiz koruruz, bırak ki karısı koruyabilsin adama karşı veya çocuk. Sayın Tuskan ne güzel söyledi, “ya da çocuklar” Şimdi burada korumanın salt ben kural koydum demekten geçmediğini, Türkiye’de eğer emniyet, kolluk güçleri, yargı, yargının bütün unsurları, hukukçular, siyasetçilere baskı yapmadan, siyasetçiler de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına “*bu karardan utanç duyuyorum, demokrasiye kurşun sıkılmış*” dediğinde bununla mücadele etmemiz gerektiğini bilerek bu kadına karşı şiddeti ve oradan giderek de Türk hukukunun bütün hukuk devletinin gerçekleşmesi, o güvencenin etkin ve etkili olması yönündeki bütün eksiklikleri bir bütün halinde gidermemiz gerektiği gerçeğini tam karşımıza vuruyor. Bunu kabul ettik mi, göreceksiniz ki o yüzden başta hukuk devletini bütünüyle söylemek istedim, yargı bağımsızlığından tutun, etkin ve etkili olmasını engelleyecek bütün unsurların ortadan kaldırıldığı anayasal düzenlemeleri yapabiliriz. Yasaları yapabiliriz, yasalarda önemli değişiklikler yaptık, daha da yapabiliriz. Ancak ilkönce şunu kabul etmeliyiz, son sözüm, hukuk devleti yasaları koydum, anayasayı yapıyorum demekle kesinlikle ve kesinlikle sağlanamayacak bir şeydir. Şu karar bir kez daha gösterdi, nasıl Kaya kararları, Berktay kararları, vesaire bunu açık açık gösteriyordu, şimdi de bu karar bize çok net olarak hukuk devletinin gerçek anlamda etkin ve etkili olduğu zaman korunabildiğini gösterecektir. Hepinize saygılar.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

Hocam; çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten iç hukukumuzdaki eksikleri giderebildiğimiz ve de mevcut yasaları birebir uygulayabildiğimiz zaman bu işten kurtulacağız. Bunun için de gerekli bir eğitim gerekiyor, hatta hâkimler, savcılar boyutunda da bilinçlenme gerekiyor kanısındayım. Çünkü kararı ilk aşamada verenler maalesef ki onlar. Evet, Avukat Sayın **Celal Ülgen**; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve de bu kararların Türkiye'yi bağlayıcılık vasfı, Nahide Opuz kararının nedenleri hakkında bizleri bilgilendirir misiniz? Buyurun, söz sizin.

Av. CELAL ÜLGEN

(İstanbul Barosu Yayın Kurulu Başkanı)

Şimdi öncelikle Hocamın bıraktığı yerden devam etmek istiyorum. Bir anlayış, Başbakan, "AİHM'in aile içi şiddetle ilgili Türkiye hakkında verdiği kararı utanç verici, tekil bir olayı Türkiye geneline fatura etmek çok yanlış. Bu olaylar onlarda da var, güvenlik güçleri bu işlerin üzerine gidiyor. Yasalarımız ortada, ABD'de ve Japonya'da da var" Bunu AİHM kararı üzerine bir Başbakan söylüyor ve verdiği örneğe bakar mısınız, ABD'de var, Japonya'da da var. Kararı veren neresi? Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, peki nereyi örnek veriyorsun? Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamı dışında olan ülkeleri örnek veriyorsun.

Opuz Kararına Yapılan Yorumlar

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Sayın Kavaf ne diyor? "Yeni yasalarımız var, ama uygulamada erkekleri koruduğunuz kadar koruyamıyorsunuz, eşit davranamıyor-

sunuz diye bir iddiaları varmış. Aslında yasal mevzuat açısından birçok Avrupa ülkesinden daha ileri sayılabilecek düzenlemeleri gerçekleştirdik. Ancak yasaların hayata geçirilmesi zaman alan bir şey, bu Türkiye’de değil, tüm dünyada böyle” Hocam söyledi. Meclis Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyon Başkanı Güldal Akşit ne diyor: “2002’den sonra ciddi çalışmalar yapıldı. Bir tek talihsiz olaya göre ceza öngörmek Türkiye’ye haksızlıktır”

Şimdi değerli arkadaşlar; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin görev alanında sadece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine imza koymuş sözleşmeciler devletler vardır. Bu sözleşmeciler devletlerin tümü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine imza atmakla şunu yükümleniyorlar: Biz bu sözleşmede yer alan haklara uygun bir yönetim kuracağız. Biz bu sözleşmede yer alan hakların ihlalini ortadan kaldıracacağız, biz bu sözleşmedeki hakların ihlalini sağlayan düzeni yok edeceğiz, tam tersine bunlara saygılı bir düzen kuracağız. Peki, siz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde gerek ana metninde, gerek daha sonra protokollerle eklenen haklarına uygun bir düzeni Türkiye’de kurabildiniz mi, böyle bir kaygınız var mı? Sizin bütün kaygınız sadece bir örtü, hep onun üstünden gidiyorsunuz. Siz özgürlükleri de ona indirgiyorsunuz, siz hakları da ona indirgiyorsunuz. Sizin çağdaşlaşma konusunda bir kaygınız yok, bir derdiniz yok.

Değerli arkadaşlar; hükümetin şikayetlerinden birisi de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararında iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması. Sayın Bakan bir de onu söylüyor, diyor ki, “canım iç hukuk yolları tüketilmeden sen de ne diye böyle zırt pırt

kararlar çıkarıyorsun, bırak hele biz ne yapacağız” Evet, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bir konunun götürülmesi için iç hukuk yollarının tüketilmesi şarttır, ama bunun önemli istisnaları var arkadaşlar. Bu istisnaların başında eğer ihlal, aykırılık o ülkenin bir yasa maddesinden meydana geliyorsa iç hukuk yollarının tüketilmesi beklenmez. Ayrıca eğer ihlal o ülkede genel bir uygulamayı gösteriyorsa yine iç hukuk yollarının tüketilmesi beklenmez. Sen ülkede kadına karşı uygulanan şiddeti yıllarca umursamamışsın, atlamışsın. Bırakın töre adına, gelenek adına, atalara saygı adına, birtakım sözlere saygı adına bunları hiç mi hiç uygulamamışsın. Şiddet sadece ve sadece gözün morarması mı demektir? Şiddet sadece bir insanın cebir ve şiddet görmesi mi demektir? Bunlar hiç senin kaygın olmamış.

Şimdi değerli arkadaşlar; Hocam yine söyledi, tehlike sadece bu mu Türkiye için? Bu daha okyanustaki bir damlanın göstergesidir, daha geride büyük tehlikeler var Türkiye için, büyük potansiyel ihlaller var. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gidilecek, Hocam söyledi, tutuklama, Avrupa'da bir insan tutuklanıyorsa onun beraat etme olasılığı sıfır denecek kadar azdır, ancak bu yollarla tutuklama olabilir. Ancak bizde tutuklandıktan sonra berat edenlerin oranını bir düşünebiliyor musunuz? Bir kimse için bir soruşturma açmak isterseniz yeterli bir şüphe olabilir yüzde 50 civarında, ama dava açmaya karar vererseniz yüzde 90 civarında bir şüphenin olması lazım. Eğer siz bir kişiyi tutuklayacaksanız yüzde 100 olması gerekir. Peki, sizin bugün uyguladığımız nedir? Bunlar bu ihlal-

lerin bir başka aşamasıdır.

Salt Eğitim Değil, Sorun Kültürel

Evet, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu kararında Türkiye'yi 2. 3. ve 14. maddeye aykırı davranmakla suçladı ve kararını ona göre verdi. 2. maddede yaşam hakkı, 3. maddede işkence ve kötü muamele, 14. maddede ayrımcılıktan ihlal saptadı. Özellikle kadına karşı şiddette şiddeti yapan kişi genellikle koca, bazen baba, bu suçları da şikayete bağlı olarak düzenlemiştir. Şikayete tabi olarak düzenlemekle kalmamış, bir de ailenin iç işlerine karışmamak lazım gibi bir ilke edinmişsin, bunun gölgesinde bütün ihlaller kadınların içlerine gömülerek batıp gidiyor. Bu karar sadece bütün kararların içerisinde belki milyonda bir olay olarak oraya gitmiş. Şimdi bizim Kadın Hakları Merkezimizin, bizim kadınlarımızın bu konuda daha çok çalışması gerekiyor. Bu iş sadece bir eğitim işi de değil. Bu iş yıllardan beri sürdürülen ve yıllardan beri yanlış yönlendirilen kültürümüzün, geleneklerimizin değişmesini de gerektiriyor. Türkiye'de kadına bakış açısındaki kültürel engellerin ortadan kalkması gerekir, bu da ülke çapında büyük bir eğitim seferberliği ve yeterli bir yasa ve etkin bir uygulamayla gerçekleşir. Bunu yapmadan hiçbir şeyi düzeltemeyiz. Ben kararın fazla ayrıntısına girmek istemiyorum, çünkü Burak Gemalmaz arkadaşımız o konuda ayrıntılı bilgi verecek, aynı şeyi yinelemek doğru değil. Saygılar sunuyorum.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

Evet, Sayın Burak Gemalmaz; konuyla ilgili kararları sizden alalım, buyurun.

Dr. BURAK GEMALMAZ

Ben konuşmamda daha çok Opuz kararının teknik analizini yapmayı planlıyorum, ama buna başlamadan önce şu hususu eklememde fayda var: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin aile içi şiddetle ilişkili olarak verdiği ilk ihlal kararı bu karar değil. Hocanın biraz önce verdiği örneklerin yanı sıra, onlardan yaklaşık bir 10 sene kadar önce Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi çocuğa karşı baba tarafından uygulanan şiddetle ilgili olarak babanın berat ettirilmesi üzerine sözleşmesinin 3. maddesinin ihlal edildiği kararını 1998 yılında Birleşik Krallığa karşı vermişti. Birleşik Krallık'ta biliyorsunuz çocukların dövülmesi yasayla tanınmış bir haktır ve olağan bir şeydir. Gerçi AİHM kararlarından sonra ufak tefek değişiklikler yapıldı. İşin ilginç yanı Birleşik Krallıkta kadınların eşleri tarafından terbiye amacıyla dövülmesi de bir zamanlar yasal bir haktı, ancak yüzyılın başında kaldırılabilmiştir. Dolayısıyla İngiliz geleneğinde güce sahip olanların, iktidara sahip olanların, Sayın Merkez Başkanının ifade ettiği gibi tahakküm sahibinin kendisinden aşağı seviyedeki kişiyi dövmesi yaygın bir gelenektir, ama AİHM bu geleneğe çocuklar özelinde ilk kez karşılık vermiş oldu.

Bireyler Arası İlişkiler

AİHM'in konuya ilişkin bir başka kararı da söz konusu, o da yine Birleşik Krallığa karşı şöyle: Birleşik Krallıkta evlilik içi ırza geçme suçu da yoktu bir zamanlar. Kadın erkeğe bağlı olduğu için evlilik rejiminde erkek istediği zaman kadın cevap vermek zorundaydı. Fakat daha sonra 90'ların başında,

80'lerin sonunda bir kanunla bu suç ihdas edildi Birleşik Krallık hukukunda. Bunun üzerine bu suçtan ötürü cezalandırılan iki erkek birey Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde dava açtı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde davayı kaybettiler. AİHM'nin kararlarından bir tanesi de kadına karşı bir tip bir cinsel şiddetin asla insan hakları çerçevesinde kabul edilemeyeceği, dolayısıyla suç ihdasının somut olayda uygulanmasının da hukuka uygun olduğudur. İşte 2000'li yılların başında özellikle Doğu Bloğunun çözülüşü sonrası görece liberalleşen devletlerin Avrupa Konseyi sistemine katılmasıyla aile içi şiddet konusunda yeni kararlar da ortaya çıktı. Süheyl Hoca bunlara değindiği için ben tekrar etmiyorum.

Doğrudan Opuz kararına gelecek olursak Opuz kararında dikkati çeken özelliklerden bir tanesi bu kararda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ikili bir ayırım yaptığı, birincisi Opuz'un annesi için yapılan bir inceleme, ikincisiyse Opuz'un kendisi için yapılan bir inceleme. Opuz'un annesi için yapılan incelemeyi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kadın öldürüldüğü için -Hoca olayları özetlediği için tekrar etmiyorum- sözleşmenin yaşam hakkını düzenleyen ikinci maddesi çerçevesinde inceledi. Hatırlayacaksınız yine gerek Celal Bey, gerekse Hoca örnek verdi, Başbakan kararın bu noktası üzerine aslında çok da yabana atılmayacak bir şey söyledi: "*Her vatandaşın başına polis mi koyacağız?*" Bu argüman elbette bir siyasinin ağzından çıktığı için biraz vulgarizasyon içerse bile aslında hukuki bir argüman, gerçekten de doğru bir argüman. İnsan hakları hukuku

bireyle devlet arasındaki ilişkileri düzenler, bireyler arası ilişkileri düzenlemez. Bireyler arası ilişkileri ceza hukuku düzenler, özel hukuk düzenler, vesaire. İnsan hakları hukukunda paradigma bireyle devlet arasında kurulmuştur. Yani insan hakları sözleşmesi çerçevesinde insan hakları sorumluluğuna gidebilmeniz için zorunlulukla ve mutlaka o devlete atfedilebilir bir tasarruftan mustarip olmanız gerekir. O devlete atfedilebilir tasarruf da prensip olarak kamusal makamların kamusal yetkileri kullandıkları sırada yaptıkları eylem ve işlemleri içerir. Bu insan hakları hukukunun varlık sebebidir ve 300 yıllık tekniği de budur.

Devletin Sorumluluğu

Gel gelelim nasıl 1789'da dışlandılarsa kadınlar insan hakları hukukunun 1959'den sonra kurumsallaşması, uluslararası kurumsallaşması aşamasında da dışlanmışlardı ve nasıl 1791'de Fransız Bildirisine tepki koydularsa 1980'lerin sonunda, 90'ların başında da klasik insan hakları hukuku paradigmasına feminist hukukçular tepki koymuştur. Bu hukukçuların argümanlarına göre insan hakları hukukunun birey devlet arasındaki ilişki şeklinde kurgulanması belki doğuşu itibarıyla yerindedir, ama 1990'lardaki gelişim ve toplumsal sorunlar itibarıyla yeterli değildir. Çünkü diyorlardı, kadına karşı şiddet, kadının en çok uğradığı insan hakları ihlalleri aile içinde olmaktadır kamusal makamlardan ziyade. Bu görüşler önce teorik doktrinel görüşlerdi, daha sonra içtihadi görüşler haline gelmeye başladı ve ilk olarak kadına karşı şiddet değil de, bireyler arası Osman davasında ki Opuz kararında sıkça atıf var,

göreceksiniz, Osman davasında iki birey arasındaki ilişkinin dahi eğer devletin bir ihmali varsa sözleşmesel sorumluluğun doğabileceğini kabul etti Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yanlış anımsamıyorsam bunun da tarihi 1998'di.

İşte başvuru Opuz'un annesine fail tarafından yapılan tasarruflar, en sonunda da öldürme, vurma Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bakımından bu çerçevede ele alınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi diyor ki, evet devletin sorumluluğunun doğabilmesi için kamusal makamların bir faaliyeti gerekmektedir, ama bu olayda göz göre göre gelen ölüm ve yapılan şikayetlerin sonuçsuz kalması, işte üzerlerine araba sürdüğünde, Hoca bahsetmişti, sadece 25 gün hapis yatması, vesaire gibi somut olayların dikkate alınmaması öldürülen kişinin yaşam hakkının devletin koruma yükümlülüğü açısından ihlal edildiği anlamına gelir. Bu devletin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 1. maddesinden kaynaklanan pozitif yükümlülüğünün bir sonucudur bu yükümlülük ve somut olay özelinde bu yükümlülüğün ihlal edildiği değerlendirmesi yapılmıştır. Oysa bu içtihadı, bu yolu açan Osman davasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yaşam hakkının ihlal edilmediği değerlendirmesini yapmıştı. Çünkü oradaki olayda verilere, daha doğrusu verilerin AIHM tarafından yorumlanmasına göre o olayda mağdurun öldürülmesinde devlete atfedilebilecek bir kusur yoktu, devlet bunu öngöremezdi. Oysa bizim şu anda ele aldığımız Opuz olayında annenin öldürülmesi devlet tarafından öngörülebilecek kadar barizdir ki

herhalde bu konuda şüphe duyan da olmasa gerek. Dolayısıyla bu yükümlülüğün ihlali sebebiyle Opuz'un annesinin öldürülmesi sözleşmenin 2. maddesinin ihlali olmuştur.

3. madde açısından, yani başvuru Opuz açısından olaya gelince; bu başvuru öldürülmediği için teknik hukuk bakımından yaşam hakkı kapsamına girmemekte, sözleşmenin kötü muameleyi düzenleyen, işkence, kötü muamele ve aşağılayıcı muameleyi düzenleyen üçüncü maddesi çerçevesinde ele alınmaktadır. Burada da olaylar seri bir şekilde zaten kayıtlarda geçiyor, üstelik de şunu belirtmek lazım, hükümet savunmasında maddi vakalara hiç itiraz etmemiştir. Sadece hukuki savunma yapmıştır, olaylar konusunda hiçbir karşı argümanı yoktur. Bunun sonucunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin tıpkı annenin öldürülmesinde olduğu gibi madde 3'ün ihlaline ulaşması çok zor olmadı. Fakat buradaki içtihatta da bu sefer aile içi şiddete ilişkin özellikle biraz önce örneğini verdiğim Birleşik Krallıkta çocukların dövülmesine ilişkin içtihatlara atıf yaptı ve Hocanın örnek verdiği Bulgaristan ve Slovakya'ya karşı içtihatlara atıf yaparak ihlali verdi.

Şimdi buradan çıkan sonuç şu: Devletin tek sorumluluğu can almamak veya kötü muamele yapmamak değildir madde 2 ve madde 3'e göre. Aynı zamanda bunları özel hukuk kişilerinden kaynaklanması muhtemel saldırılara karşı da engelleme yükümlülüğündedir. Bu devletin pozitif yükümlülüğüdür, ama bitmedi, bunu sağlayamazsa devletin bunu yaptığı iddia edilen kişileri ortaya çıkarma, faileri bulma, etkili bir

soruşturmayla caydırıcı bir şekilde cezalandırma ve bunları da etkili bir şekilde uygulama yükümlülüğü vardır ve bunların hepsine bir bütün olarak devletin pozitif yükümlülüklerinden kaynaklanan özen yükümlülüğü ya da *dulicins* denir. Aranızda birleşme ve devralma yapan avukatlar varsa bilirler, orada bir *dulicins* var, işte aynı şey, özeni göstereceksin, burada devletin üzerine düşen özen yükümlülüğü söz konusu. Bu yükümlülüğü Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bulmadı. Bu yükümlülüğü ilk kez 1989 tarihinde *Velasges Rodriges* davasıyla Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi buldu ki *Opus* kararında bu karara da atıf vardır. O kararda kayıp kişi olgusu söz konusuydu, biliyorsunuz darbe sonrası Türkiye'de de çok yaşandı. Darbe sonrasında çoğu insan hiçbir şekilde kayıt olmaksızın alıkonuldu ve işte orada denize atıldılar, burada ne yaptıkları belli değil, çeşitli şekilde kayıp kişiler hukuk dışı bir şekilde ortadan kaldırılıyor. Bunların araştırılması ve bulunmasıyla ilgili bir yükümlülük yüklemiş oldu İnter Amerikan Mahkemesi, ama İnter Amerikan Mahkemesinin açtığı bu yol feminist hukukçuların çalışmalarıyla birleştiğinde biliyorsunuz Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesiyle kurulan bir komite var. O komite 1992 tarihli genel yorumunda, o sözleşme çerçevesindeki yetkisi dahilinde yaptığı bir işlemdir, genel yorumunda kadına karşı aile içi şiddetin ister kamusal alanda olsun, ister özel alanda olsun, her türlü şiddetin ve aile içi şiddetin devlet tarafından sadece önlenmesinin yetmediğini, ayrıca ortadan kaldırılması için somut önlemler alınması

gerektiğini kabul etmiştir bu iki hukuki gelişmenin ışığında.

Daha sonra 1993 yılında, Sayın Başkan zikretti, Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirisini deklare etmiştir ve daha sonra 94 ya da 95 yılında Amerikalılar arası Velamdopores Sözleşmesi olarak bilinen kadına karşı her türlü şiddetin ortadan kaldırılması sözleşmesi ihdas edilmiştir. Dolayısıyla o içtihatlarla ve hukuki görüşlerle açılan yol bir süre sonra norma, metne kavuşmuştur. Devletlerin bu özen yükümlülüğü de bu metinlerden kaynaklanmaktadır. İşte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aslında önüne gelen bu olayı geniş değerlendirip ki daha önce Hocanın zikrettiği kararlarda aynı perspektifi göremezsiniz, bu olayı bu uluslararası hukuk bağlamına oturtmuş ve aslında daha kolay çözebileceği bir davayı, sonuçlandırabileceği bir davayı açıkçası sonraki davalarda emsal olması için genişleterek ortaya koymuştur. Çok hususta belirtiyim ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kadına karşı şiddetin önlenmesi Birleşmiş Milletler özel raportörünün raporlarına da atıf yapmıştır ki 93 bildirisini işlevsel kılan raportör odur. Şu anda bilmiyorum, ama uzun bir dönem başkanlığını da bir Türk Sosyolog, **Prof. Dr. Yakın Ertürk** yürütmüştür, onun raporlarına da atıf yapmıştır. Onun raporlarına gördüğümüz gibi internetten ulaşılabilir, bu devletin sorumluluğuna ilişkin bütün ilkeler ortaya çıkarılmıştır, AİHM de bu ilkeleri hem genel olarak almıştır, hem de somut olaya uygulamıştır. Yine Türkiye için, Türk kadını için gurur verici başka bir not da

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesinin başkanlığını da iki dönem boyunca yine ODTÜ'de Sosyoloji Profesörü olan **Prof. Dr. Feride Acar** yürütmüştü. Bunlar da uluslararası hukuk bakımından önemli aşamalar.

Bunların dışında bence kararın en büyük getirisi ve siyasilerin bozulmasının en büyük sebebi şudur. 14. maddenin ayrımcılık yasağına ihlal bulunmasıdır. AİHM bunu yaparken kadına karşı aile içi şiddetin Türkiye'de yaygın bir pratik olduğu genellemesini yapmıştır, yani somut olayı aşmıştır. Bunun önlenmesi için hiçbir girişimde bulunulmadığı tespitini yapmıştır ve bunların sonunda da 2 ve 3'le bağlantılı olarak 14. maddenin de ihlal edildiği sonuçlamıştır. Bu gerçekten çok ağır bir sonuçtur, ama bu ağır sonuca da AİHM kendi kendine varmamıştır. AİHM bunu yaparken Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesinin Türkiye aleyhine verdiği, daha doğrusu Türkiye'nin raporunu değerlendirdiği sonuç gözlemlerine atıf yapmaktadır. Bunun dışında yine karardan göreceğiniz üzere konu üzerinde uzman bir İngiliz sivil toplum örgütünün sunduğu raporu değerlendirmektedir. Yine Uluslararası Af Örgütünün Türkiye özelinde aile içi şiddetle ilişkili olarak ürettiği raporu göz önünde bulundurmaktadır ve KAMER'le KADER'in bazı raporlarını da dikkate almaktadır özellikle 4320 Sayılı Kanunun uygulanmasıyla ilişkili. Bu raporları değerlendirdikten sonra AİHM bu ağır ayrımcılığın da yapıldığı sonucuna varmıştır.

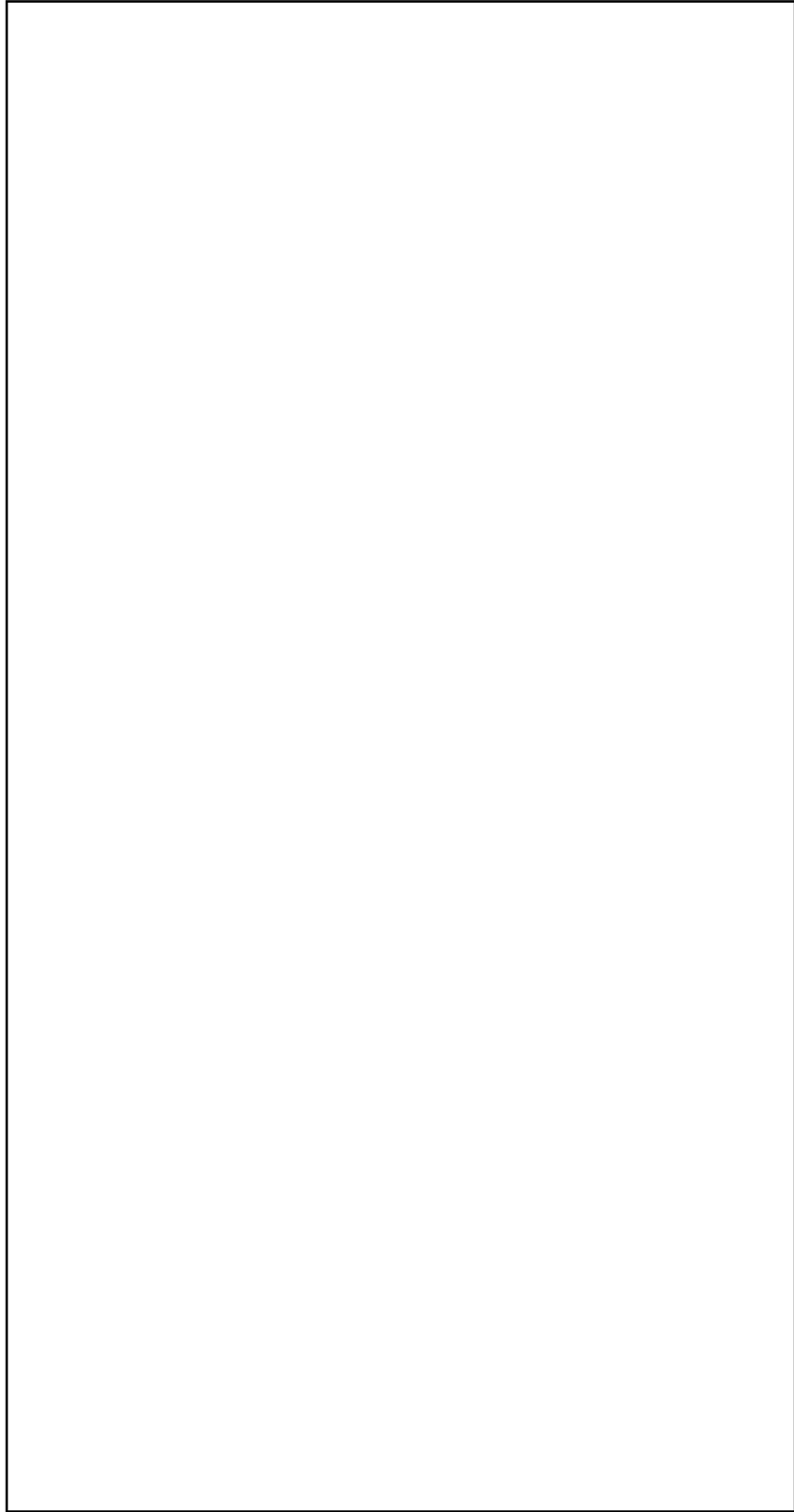
Şimdi bu ayrımcılığın yapılması sonucunun çıkması Türkiye aslında kararın tekil Opuz'un giderimi, o 35 bir Euro'luk giderimin ötesinde bir anlam taşıyor, o da şu: Her şeyden önce bu kararın sonucunda devlet genel önlemler almak zorundadır. Bunlar bugünkü toplantıda çeşitli şekilde ifade edildi, onları o yüzden zikretmiyorum, ama aynı zamanda bunlara ek olarak yasal önlemler de alınmak zorundadır. Örneğin 4320 Sayılı Kanuna ilişkin bazı eleştiriler burada getirildi, 4320 Sayılı Kanunda yazan sadece eşten kaynaklanan şiddet ifadesinin ve Anayasa Mahkemesi de yanlış hatırlamıyorsam bunu Anayasaya uygun bulmuştu, bunun da kaldırılması icap ediyor. Çünkü Avrupa insan hakları mantığına göre aile sadece resmi evlilikten ibaret değildir. Yeni koruyucu önlemlerin alınması gerekmektedir, bu koruyucu önlemler arasında yine bugün zikredildi, sığınma evlerinin ya da konukevlerinin artırılması, ama bu yetmez, bir de şiddet mağduru kadınların veya çocukların rehabilitasyon edilmesi gerekmektedir. Bu rehabilitasyon öyle sıradan bir psikolojik sohbet havasında değil, kadını topluma yeniden kazandıracak, o travmanın izlerini silmesini sağlayacak özellikte olmalıdır. Bunların başında da kadına bir iş sağlanması gelmektedir. Biliyorsunuz kadına karşı şiddetin süregitmesinin temel sebeplerinden bir tanesi kadının ekonomik olarak erkek eşe bağımlı olmasıdır. Dolayısıyla sebebi doğru teşhis ettiğinizde tedaviyi de buna göre kurgularsınız. Bunlardan bir tanesini, bu sebebi yok etmek için de devletin şiddet mağduru kadınlara iş bulma yükümlülüğü

bulunmaktadır ve bunların hepsi söylediğim gibi normlara geçmiştir.

Yine Sayın Komisyon Başkanı da örnek verdi, yine uluslararası hukuktan kaynaklanan bir yükümlülük, ama çok daha genel ve uzun vadeli bir yükümlülük, eğitim yükümlülüğü. Sayın Başkan örnek verdiği için bunların üzerinde çok daha fazla durmaya gerek yok, ama ilkokullarda da bu konuda eğitim verilmesi, uluslararası hukukun, özellikle SEDAV Komitesiyle, Çocuk Hakları Komitesinin aradığı yükümlülükler, yerine getirilmesi gereken yükümlülükler arasındadır. Şu hususu da ekleyerek konuşmama son vermek istiyorum, bu karar sonrası muhtemelen Avrupa Konseyinde bir sözleşme yapılması gündeme geldi. Aslında bunun da örneği var, daha önce çocukların cinsel istismarı konusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 90'lı yıllarda ve yine İngiltere'ye, Birleşik Krallığa karşı bazı kararlar üretmişti. O kararlar neticesinde 2005 tarihinde Avrupa Konseyinde çocuğun cinsel istismarına ilişkin, onu yok etmeye ilişkin bir sözleşme ihdas edildi. Yani büyük bir sürpriz olmayacaktır bu karar arkasından Avrupa Konseyinin bir de kadına karşı aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin bir sözleşmeye ilişkin çalışmalar yapacak olması diyerek sözlerimi noktalıyorum.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

Değerli arkadaşlar; şimdi öncelikle kendinizi takdim ederek hangi değerli konuşmacımıza soru sormayı tevcih ediyorsanız onun da ismini söyleyerek sorularınızı sorabilirsiniz.

SORU-YANIT

ZERRİN BAYRAKTAR

Şimdi benim sorum hem Celal Beye, hem Hocamız Süheyl Beye olabilir. Hukukçu değilim, önce onu söyleyeyim. Şimdi denildi ki tutuklamanın olabilmesi için yüzde 100 şüphe olması lazım. Oysa Silivri'de devam eden davaya ben gidiyorum, orada görüyorum ki yani şüphe yok, ama onlar içeride. Peki, bu dava dolayısıyla niçin AİHM'e gidilmiyor?

Av. CELAL ÜLGEN

Çok küçük bir parantezle söyleyeyim, çünkü o davada birkaç arkadaşın savunmasını da üstlendiğim için rahatlıkla söylüyorum. Başlangıçta biraz önce konuşmamın başında da söylediğim gibi tereddütler vardı, iç hukuk yolları tüketilsin sonra gidelim diye. Bunu aştık, o konularda Süheyl Hocamın da büyük katkıları oldu, bunlar anlatıldı ve sanıkların birçoğu bireysel olarak AİHM'e başvurdu. Şu anda AİHM'de başvuruları var ve gene Süheyl Hocama katılıyorum, o konuyla ilgili panelimiz sanıyorum ayın 13'ünde bu salonda olacak. CMK'da tutuklama kurumu ve makul süre diye bir panel yapılacak, Erdener Yurtcan Hoca yönetecek. Bugün Cumhuriyet Gazetesinde onun da duyurusu vardı, o nedenle bu ve bunun gibi soruları o güne bırakarak biz kendi gündemimize dönelim.

FAİK AKÇAY

Şimdi anlatılanlardan da ortaya çıktığı gibi şiddetin Türkiye'deki yaygınlığı yasal boşluklardan değil, uygulamadan kaynaklanmakta. Peki, yani bu şiddeti doğuranlar da aslında bizzat kamu kesimi ve uygulayanlar olduğu görülmekte. Şimdi resme böyle

baktığınız zaman bu işin falı kapalı gibi. Bunun karşısında şiddetin giderilmesi için bir biçimde sivil alanda farkındalıklar yaratılması, örgütlenmelerin olması gerekir bu işin önlenmesi için. Acaba sayın konuşmacıların bu konuda önerileri nedir?

Av. AYDENİZ ALİSBAH TUSKAN

Sivil toplum kuruluşları olarak mesela bizim İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi de bütün kadın örgütleri olarak kadın kuruluşlarıyla birlikte çalışıyor. Bu yılki programımız şiddetti ve bütün gecekondu bölgelerine giderek İstanbul içi ve İstanbul dışında, Düzce'ye bile gittik. Bütün oralarda bu bilinçlendirme çalışmalarına katılarak bu yıl bu programı uygulayacağız dedik ve bu konuyla ilgili 20'ye yakın toplantı düzenledik, hakikaten bilinçlendirme konusunda faydası olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca bazı sivil toplum örgütü arkadaşlarımız da genelde bizleri konuşmacı olarak çağırıyorlar hukukçu olduğumuz için. Yine okullarda bu tip çalışmaların yapılması, genelde okul aile birlikleri düzenliyor, ancak bunlar eskiden daha fazlaydı, şimdi biraz daha konuşmacının kimliği, özgeçmişinden tutun, ne konuşulacağına kadar hepsinin bilgileri istenilerek böyle programlar düzenleniyor. Bu konuda gençler de daha bilgili, ama orada gördüğümüz manzara da şu: Yine belirli engeller genelde kız çocuklarının önüne konuyor. Bunu aşmak lazım, tabii ki bu konuda sivil toplum biraz görevini yapıyor, fakat devletten konuyla ilgili hiçbir yardım yok, onu da belirtmek gerekiyor.

Av. BİRGÜL SÖNMEZ

Şimdi verilen bu kararı ben bu konuşmalardan sonra şöyle yorumladım: Bugüne kadar gazetelerde olsun, gündemde hukukçular arasında olsun, Türkiye Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde aile içi şiddetten dolayı ilk mahkum olan ülke denildi. Şimdi Sayın Gemalmaz ve Sayın Batum'un konuşmalarından ben bu yorumun doğru olmadığı sonucuna vardım. Bu karar ayrımcılık yasağı anlamında ilk karar, doğru mudur? İkincisi de Hırvatistan ve Slovakya aleyhine verilen kararların Türkiye aleyhine verilen bu karardan farkları neydi, kısaca değinmeniz mümkün müdür?

Prof. Dr. SÜHEYL BATUM

Şimdi bu önemli bir fark, tabii ki aile içi şiddete uygulanması açısından doğrudan doğruya Türkiye'ye karşı verilen karar bu boyutuyla ilk karar, ama tekrar söyledik, şimdi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir koruma getirdi. Bu korumanın bir boyutunu Sayın Gemalmaz söyledi. Şimdi eskiden insan hakları sözleşmeleri birincisi devletin kişilere yaptığı ihlalleri doğrudan doğruya etkilerdi. İkincisi sözleşmede, herhangi bir uluslararası sözleşmede açıkça tanınmamış hakları güvence altına almazdı. Üçüncüsü bazen belirli hakların güvence altına alınması şekillerini devlete bırakırdı. Şimdi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi hem sözleşmenin kendisiyle, hem de mahkemenin kararlarıyla bu boşlukları yavaş yavaş doldurmaya başladı. Bir kere tanırırlar, orada tanımayı üstlenirler, vesaire değil, aşağıda sayılan hakları tanırırlar ifadesinden çok önceleri demek ki devletin

burada bir yükümlülüğü var, tanımak zorunda. Ben ne yapayım kardeşim, işte yasaları tanıdım veyahut da ben sözleşme organı olarak ne yapayım, tanımayı o devlete bıraktık işte, sözleşmeye imza atmış, tanısın hükümünü, değerlendirmesini kabul etmedi. Dedi ki, “*sen devlet olarak imza attığın anda bunu objektif olarak yükümleniyorsun, oradaki tanıdığın hakların hepsini güvence altına almakla yükümlüsün*”, ihlal saydı.

İkincisi az önce söylediği gibi, etkin olarak korunmasını, kişiler yaptığında dahi, herhangi bir kişi yaptığında da koruma altına aldı. Devlet diyemedi, bana ne, benim herhangi bir kolluk gücüm mü bu işin içinde var, o mu kötü muamele yapmış, o mu adamı öldürmüş? Hayır, yapmamış, dolayısıyla karı kocanın kavgasından, iki arkadaşın kavgasından bana ne demesine izin vermedi. Üçüncüsü diğer bir boyutu ki, o da çok önemli, çünkü aile içi şiddete de oradan geliyor. Sözleşmede açıkça tanınmasa da, sözleşmede açıkça böyle bir hüküm yok, eşler arasındaki aile içi şiddet durumunda mutlaka sözleşme güvence getirir diye, böyle bir düzenleme olmamasına rağmen, daha önce bunu çevrede yapmıştı mesela farklı bir boyutta, çevrede hiç çevre diye bir şey yokken 8. maddeden çevreye gitmişti. Şimdi de burada işte o yaşamın korunması, işkence, kötü muamele yapılmasından bunu devlet önleme imkânına sahipken ve önlemek zorundayken bu eşler arasındaki bu olayları, bu kadar uzun sürede giden olayları devlet elindeki mevzuatı da sayıyor, önlemek için hiçbir yapmadığı için bu konuda devleti sorumlu tutuyor.

Şimdi öbüründe, öbür davalarda da doğruya 2. maddeyi ve 3. maddeyi kullandı. Çünkü orada ortada bir şey vardı, bu adam çocuklarını ve kendisini öldürmüştü. Orada 2'yi, 3'ü, 18'i, 13'ü 2 aracılığıyla, yani etkin bir soruşturma yapmamışsın, adam çocukları öldürmüştü demiş diye daha doğruya bir devlet o kişilerin yaşamını korumada yetersiz kaldığı için ihlal saydı. Buradaysa aile içi şiddete kadının muhatap kalmasını engellemediği için doğruya değerlendirme yaptı. Yani Türkiye'ye karşı ilk defa şu yönde demememizin nedeni daha önce bu kararların verilmesiydi, ama aile içi şiddeti engellemeye dolayısıyla devletin sorumlu tutulması bu açıklıkta ilk defaydı. Oradan bir hak çıkartması ilkti. Sakın buradan şöyle bir şey düşünmeyin, yani düşünmezsiniz, ama hukukçu olarak ben de son söyleyeyim, Burak da söylesin, bazen bizde şöyle bir algılama vardır: Mesela o Sayın Başbakanımızda da var, yani söylediğinden belli, canım bunlar kötü adamlar, bir tek bize geldiği zaman böyle davranıyorlar, başkasına geldiği zaman böyle davranmıyorlar. Bu sadece Başbakanımıza özgü bir şey değil, mesela bazı kararlarda İngiltere de çok şaşırmişti. Özellikle bir kararı vardır, meşhur Mc Cane kararı, Mc Cane kararında İngiltere de birbirine girdi nasıl böyle bir şey verirsin diye. O bakımdan belki sadece Türkiye'ye özgü değil, ama hukuk devleti açısından tehlikeli bir yol, yani sadece Türkiye olduğunda veriyor denmesi.

Dr. BURAK GEMALMAZ

Bu kararın ayırıcı özelliği daha önce de söylediğim gibi olayı ayrımcılık boyutuna taşınması, bunun Türkiye'de tekil başvuru- nun somut olay özelliklerinin ötesine geçerek yaygın bir pratik olduğunu ortaya koyması, daha doğrusu kabul etmesi ve aslında izole gibi görülen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin o somut uyumsuzluğa ilişkin ulusal üstü insan hakları hukukundaki diğer belgeler ve o belgeler çerçevesinde üretilmiş yargısal ya da yarı yargısal kararlarla bir bütün olarak okunması açısından bu karar bir ilktir ve çok büyük bir yolu da açacaktır, özellikle aile içi şiddet ve benzeri konularda. Bu tabii iki şey yüklüyor, devletin yükümlülüğünü biraz önce söyledik, ama bu avukata da bir yükümlülük yüklüyor. Bundan böyle avukatlar dilekçe yazarken böyle yaptılar, böyle yaptılar, bu sözleşmede şuna aykırıdır, buna aykırıdır, şu içtihada aykırıdır diye üç beş kitaptan koymakla yetinemeyecekler. Ayrıca Avrupa Mahkemesinin işini kolaylaştırması bakımından ki başka davalarda bu kadar uğraşmayacaktır mahkeme sekreteryası, o konuya ilişkin insan hakları hukukundaki diğer gelişmeleri de yansıtmak durumunda kalacaklardır.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

Evet, teşekkür ediyoruz. Buyurunuz.

Av. SAFİYE VARDARLI

Ben Süheyl Hocama bir soru yönetmek istiyorum. Hocam; şimdi kadınların öldürülmesi bakımından neredeyse kan gövdeyi götüreren bir ülkede devlet vatandaşını koruyamadın denilen bir Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesi kararına karşı bu münferit bir olaydır demekle -bana göre çok korkunç bir açıklama, size göre de öyle- sizce ne demek istedi? Yani ben bu sorunu görmüyorum, düzeltmeyeceğim, bundan sonra da korumayacağım mı demek istedi? Bunu merak ediyorum.

Prof. Dr. SÜHEYL BATUM

Şimdi şunu söyleyeyim, tabii ne demek istediklerini bilmiyoruz, ama bana göre de çok tehlikeli. Çünkü son dönemde gördüğüm bir uygulama var, anlayış var, bu anlayış bana göre çok tehlikeli. Örneğin 1,5 yılı geçti, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Zengin kararını da verdi. Biz yıllardır tartışırdık, din dersi zorunlu olmalı mı, olmamalı mı, işte kimisi derdi ki, din dersi ne var, her şeyi öğretiyoruz, ne var çocuklar hayır diyor. Şimdi Zengin kararında farklı bir boyut tabii, sakın ikisini bir tuttuğumu söylemeyin, ama Alevilerin zorunlu din dersinden ortaya çıkan mağduriyetlerine yönelik bir karar verdi. Şimdi bugüne kadar Türkiye'de genelde yöneticiler şöyle derdi, görmezden de gelseler mecburen bunu uygulama yoluna giderlerdi. Danıştay hemen arkasından benzeri bir karar vermesine rağmen bizde hükümette şöyle bir tavır oldu, istediğin kararı ver, beni hiç ilgilendirmiyor. İsteddiğimi yaparım, hatta Milli Eğitim Bakanı çok net söyledi, bunların dünyadan haberi yok, biz zaten içeriği değiştirdik dedi. Oysa karara baktığında Alevilere isterse katılmama hakkını veren, yani git imza at, katılmayı ileri sürdü bizimkiler, onu da geri çevirdi, reddetti. Biz Aleviliği de gösteriyoruz içeride dedi, onu da reddetti.

Kararın içeriğini belki okumadan, belki tam anlamadan reddetti.

Şimdi burada da herhalde büyük bir ihtimalle şöyle söylemek istedi, canım bu bir kere olmuş bir olay, yani bir adam karısını dövmüş, ne yapalım? Yani biz de hepsine polis bulup da, her evde bir polis tane polis tutup da her kadının dayak yemesini mi engelleyeceğiz diye. Oysa hemen anlaması gereken şeydi, o yüzden ben de sürecin uzunluğunu verdim. Şimdi Türkiye'de 13 yıl boyunca süren bir olay, arka arkaya, defalarca, şikayetlere, başvurulara, vesaireye sebebiyet veriyor. Adam arabasıyla eziyor, tanıklar görüyor, eziliyor arabanın altında, koma halinde hastaneye kaldırılıyor. Buna rağmen yapabildiğinin en fazlası 25 gün, ayın 5'inden 30'una kadar bir 25 gün kalması, sonra bir para cezasına çarptırılması, 839 milyon, 957 bin TL'ye çarptırılması 2002 yılında ve en sonunda tamam, ama işte o söylediğimiz cezayı çekmesi ve bunların devletin gözü önünde olması. Şimdi bana göre bu süreç küçümsenmek isteniyor. Esasında bana göre korkunç olan bu süreç, çünkü herkesin gözü önünde olan bir şey. Yoksa hakikaten birinin evinde bir anda bir olay olur, dünyanın her yerinde oluyor ve bir şiddet olayı olur, çocuklara karşı da olabilir, ama işte devlet bunu koruyan devlettir, kadını koruyan devlettir.

Sevgili Gemalmaz doğru söyledi, okulda dayak eskiden İngiltere'de de vardı, evde de vardı. Okuldaki dayığa İngilizler de diyorlardı ki, "ya bu bizim terbiyemizin bir parçasıdır, ne var? Yatırıyoruz adamı, kızılık sopasıyla poposuna poposuna vuruyoruz, kime ne?" O da

dedi ki, “böyle bir şey olmaz” O okullarında o dayanın olmasıyla gurur duyuyordu, şimdi Türkiye de bunu demek zorunda. Demek ki benim işleyişimde bir hata var ve bunu değiştirmem lazım. Bir şey söyleyeyim, eskiden işkence suçlarında da hatırlayın aynı bizim Memurun Muhakkemat Kanunu, izin alamazdı. Sonra yavaş yavaş 2000’li süreçte ilkönce Memurun Muhakkemat Kanunu değişti, sonra işkence suçları, kötü muamele suçları bunun dışında bırakıldı, vesaire. Şimdi buna benzer değişikliklerle bunu, aile içi şiddeti uygulanır halde olmaktan çıkartabiliriz ve çıkartmamız gerekli. Ancak ilkönce bunu hepimiz, hukukçular diyeceğiz ki, işte hükümete de diyeceğiz, başkasına da, bak bu gördüğün gibi münferit değil, bu gördüğün gibi yanlış bir olay değil. Bunu hukuken bir kişiye bile olsa olmuş, bunu giderebilecek hukuksal önlemler nedir? Bir kere buna yatırdıktan sonra bence bunların yasal tedbirleri bulunabilir. Zaten İstanbul Barosu olsun, o kararda da verdiği örgütler olsun bunların üstünde çok uzun süredir çalışıyor, ama böyle bunlara karşı bir tepki var bizde. Canım ne var?

Hatırlarsınız, ev yakmaya da böyle yaptık, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bazen belki bize göre acayip kararlar verdi. Mesela işkence davalarında ve kaybolma davalarında ilk başta biz derken şöyle düşünüyorduk. Kardeşim, bir tarafta devlet ben yapmadım diyor, öbür tarafta adamın biri gelmiş, benim çocuğumu devlet kaçırdı diyor. Tanığı yok, bir şeyi yok, bu ne biçim karar veriyor dedik. Hatta daha sonra böyle söylüyor ya, devlet d aksi güvencesini getirmemiş ya, devlet

haksızdır diye karar veriyordu. Biz de, “*canum münferit bir tane olay, ne alakası var*” diyoruz. İşte hukuk bu güvenceyi veren devlet ancak, o bakımdan ben bunun basit olduğu için söylediğini düşünmüyorum. Ben tam tersine şöyle düşündüğünü tahmin ediyorum: Ne var işte, bir kişiye olmuş, iki tane çarpmış, ne olur? Halbuki şu sürece baksa...

Av. SAFİYE VARDARLI

Hocam; burada devletin hiç gazete okumadığı da böylece ortaya çıkıyor, yani hiçbir gazeteyi okumuyor demek ki.

SERAP GÜNGÖR AYTAÇ

Efendim eğer çok ciddi bir soru kalmadıysa ben trajikomik bir şey anlatmak istiyorum. İsmim Serap Güngör Aytaç, Marmara Vakfının İnsan Hakları Platformundayım. Efendim tekrar sevgiler, saygılar tüm misafirlere ve sizlere de. Biz bir konukevini, Kadıköy'deki bir sığınma evini ziyarete gitmiştik, ama bu ara bunu söylerken tüm savcı ve hâkimlerin de bazılarını tabii ayrı tutuyorum. Burada gittiğimiz zaman köşede bir zavallı, kafasını örtmüş bir hanım kendini saklıyor ve diğer oradaki müdüre de bizlere onu göstermemek istiyordu. Çünkü çok perişan ve gördüğünüz zaman korku filmlerinde böyle bir şeye rastlayamazsınız. Biz titredik ve günlerce tesiri altında kaldık. Hatta Sayın Valimizin eşleri de vardı bizimle beraber. Daha sonra o hanımı merak ettik ve yanımıza çağırttık. Hanım hikayesini kendi anlatamadı, çünkü çok perişandı, oradaki arkadaşları anlattı. Kocasına ayrılacağı demiş, sen eve ekme getirmiyorsun, su getirmiyorsun, vesaire ve bir güzel sokakta

çağırılmış, gel artık, düzeldim, iyileştim, sana ev bark tuttum, vesairesiyle kandırıyor ve تنها bir yerde en yakıcı benzini, elindeki torbayı döküyor, hanımın da çocuğu elinde ve hanım yanıyor, resmen yanıyor, çocuk çığlık çığlığa bağıyor ve oradan hemen hastaneye kalkıyor. Daha sonra hastanede tabii hukuki işlemler başlıyor ve acı ve komik olan savcı ve hâkimler şöyle bir karar alıyorlar, bu arada bey tutuksuz yargılanıyor. Diyorlar ki, siz tedavilerinizi görün, işte bu bir yıl mı sürer, iki yıl mı, her neyse, size fiziken zarar verdiği şeklinde bir karar verip eşinize ceza vereceğiz. Acaba hukuk bunun neresinde ve bu nasıl bir hâkim ve savcı? Tabii bazılarını tenzih ederek söylemek istiyorum ve bu çok inanılmaz bir şey. Biz bu hanımı tedavi yaptırдық, biraz insan şeklini aldı ve daha sonra bir iş bulundu, vesaire, çocuğu yuvaya verildi. Şimdi bir yerde çalışmakta, kulak takıldı, yüz takıldı, vesaire, biraz daha insanlar onu görünce korkacak durumdan farklı duruma geldi. İşte bu çok trajikomik olayı hepimizle paylaşmak istedim.

Prof. Dr. SÜHEYL BATUM

Çok basit bir şey söyleyeyim, bakın; buna emin olun, 2004 yılında 10. maddede değişiklik yapılırken, şimdi bunu hepimizin algılaması lazım, yani hukukçular algılıyor, hanımefendi de söyledi, ama buradaki Sayın Başkan bunun için bütün zamanını ayırıyor, buradaki Baronun İnsan Hakları Merkezi, başka kuruluşlar, ama şunu algılatabilmemiz lazım: Yani bence bu algılatılabilir bir şey, ama çok çalışmak lazım. Özellikle hukukçuların çaba sarf etmesi lazım. 2004 yılında 10. maddede değişiklik yapılırken bizzat Sayın

Cemil Çiçek, Adalet Bakanıydı, o zamanlar bugünkü kadar çok nefret etmiyorlardı bizden, biz de onları çok fazla sevmemezlik etmiyorduk o zaman, hiç olmazsa bir şeyler yapılabileceğine inanıyordum o zaman. Onlarla bile yapılabileceğine inanıyordum. Gittik dedik ki, bakın; 10. maddeyi değiştiriyorsunuz, bunu bir program halinde, hüküm halinde koymak mümkün, ama program hükümlerden daha çok bunu doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesinin doğrudan kullanabileceği, bütün aykırı yasaları sadece buna dayanarak doğrudan iptal edebileceği bir hüküm haline dönüştürmek de mümkün. Bunun için Amerika'yı yeniden keşfetmeye de gerek yok, Almanya ya da İspanya'dakine benzer bir düzenleme yeterli olabilir. Bir de madem buna el attık, şöyle bir şey yapalım. İşte o meşhur kadın temsilinde işte Fransızların yerleştirdiği son 2008 değişiklikleriyle de tekrar bütün alanlara teşmil ettikleri temsili de bunun içine yerleştirelim. Ne var yapalım, madem böyle bir değişiklik yapıyoruz.

Şimdi bize şunu söyleyebilirdi: Hayır, biz böyle bir şey düşünmüyoruz. Olabilir, ama hadi getirin bakalım bir hüküm, çünkü onu bildiğim için söyledim de, Amerika'yı yeniden keşfetmeye gerek yok, İspanya. Bize ne dedi biliyor musunuz, şunu dedi: *"Boş verin şimdi-lik, Avrupa Birliğinin bizden istediği o değil, onların istediği bu kadar, o bize yeter"* Şimdi bir ülkenin insanlarında iktidar muhalefet, savcı hâkim, hukukçu avukat, mühendis doktor, işsiz işli, neyse; böyle bir zihniyet varsa zaten dinamikler yeterli değil demektir. Bizim hukukçuların en önemli çabası bu dinamik-

leri yaratmak yönünde olmalı. Yani artık insanlar şöyle bakmalı: Bunlar bizden ne istiyor, söyleyin de yazalım değil; bu işler bir hüküm haline gelsin. Çünkü amacımız etkili bir hukuk devletini bütün şekliyle kurmak olmalı diye düşünüyorum. Sizin trajikomik olaya ben de böyle bir örnek vereyim istedim. Kusura bakmayın Sayın Başkan.

Av. SELAMİ MELEMŞE

Ben az önceki konuya ilave olarak bir bakış açısını yansıtmaya açısından bir ilave yapmak istiyorum. Türkiye'nin savcılarının önünde Cumhuriyet ibaresi vardır. Bunun dünyada örneği olduğunu ben zannetmiyorum, bunun da bir sebebi vardır. Bunun sebebi de bence hukuka bakış açısidir, savcılığa bakış açısidir, ama onun koyulduğu dönemdeki bakış açısıyla şimdiki bakış açısının örtüşmediğini yeterince örneklendirdiler. Teşekkür ediyorum.

ŞENER KAYA

(Eğitimci)

Öncelikle sunumlarını yapan katılımcıları sunumlarından dolayı kutluyorum, saygılar sunuyorum. Bu yaz günü buraya katılan çok değerli konukları da kutluyorum. Ancak görüyorum ki gelenlerin çoğu avukat, bizim gibi birkaç eğitimci, bu kalabalığın daha değişken olmasını isterdim. Bu nedenle Barolar Birliğine bir öneri olarak sunmak istiyorum, bunu partilerin il başkanlarıyla diyalog kurarak il merkezlerinde yapılmasını, her partinin il merkezinde onların tabanlarına bu bilgilerin sunulmasında büyük yarar vardır. Çünkü o hanımlar yarının gençlerini yetiştirecek olan insanlardır. Ben bir partiyle

ilgili, ilgili olduğum partiye böyle bir teklif veya ben size böyle bir teklifi getirirsem il çapında yapılmasında büyük yarar var.

Bir de kadın sığınmacılar demek Türk kadınına çok büyük hakaret, aşağılama oluyor. O tabii literatürde de böyle geçiyor, yayınlarda da, konuşmalarda da böyle geçiyor. Kadın yerleşim yeri, konukevi, kadın güvence yeri gibi sözcükler kullanılırsa Türk kadını bu küçümsemeden kurtarmış olacağımızı düşünüyorum. Tekrar saygılar sunuyorum.

Av. AYDENİZ ALİSBAH TUSKAN

Efendim, belki haklısınız, bazen biz de konukevi diyoruz, çeşitli tabirler kullanıyoruz, ama uluslararası boyuttaki literatürdeki yeri sığınma evi, onun için bu şekilde ve sığınma evine sadece şiddete uğrayan kadınların konulması söz konusu. Yani bizde çeşitli şekilde de kullanılıyor, başka insanlar da barınabiliyor bazı sığınma evlerinde, böyle bir şey olmaması lazım, sadece şiddete uğrayan kişilerin barınabileceği yer sığınma evi. Bu terminoloji uluslararası boyutta da böyle olduğu için bizim de buna uygun olarak kullanmamız gerekiyor.

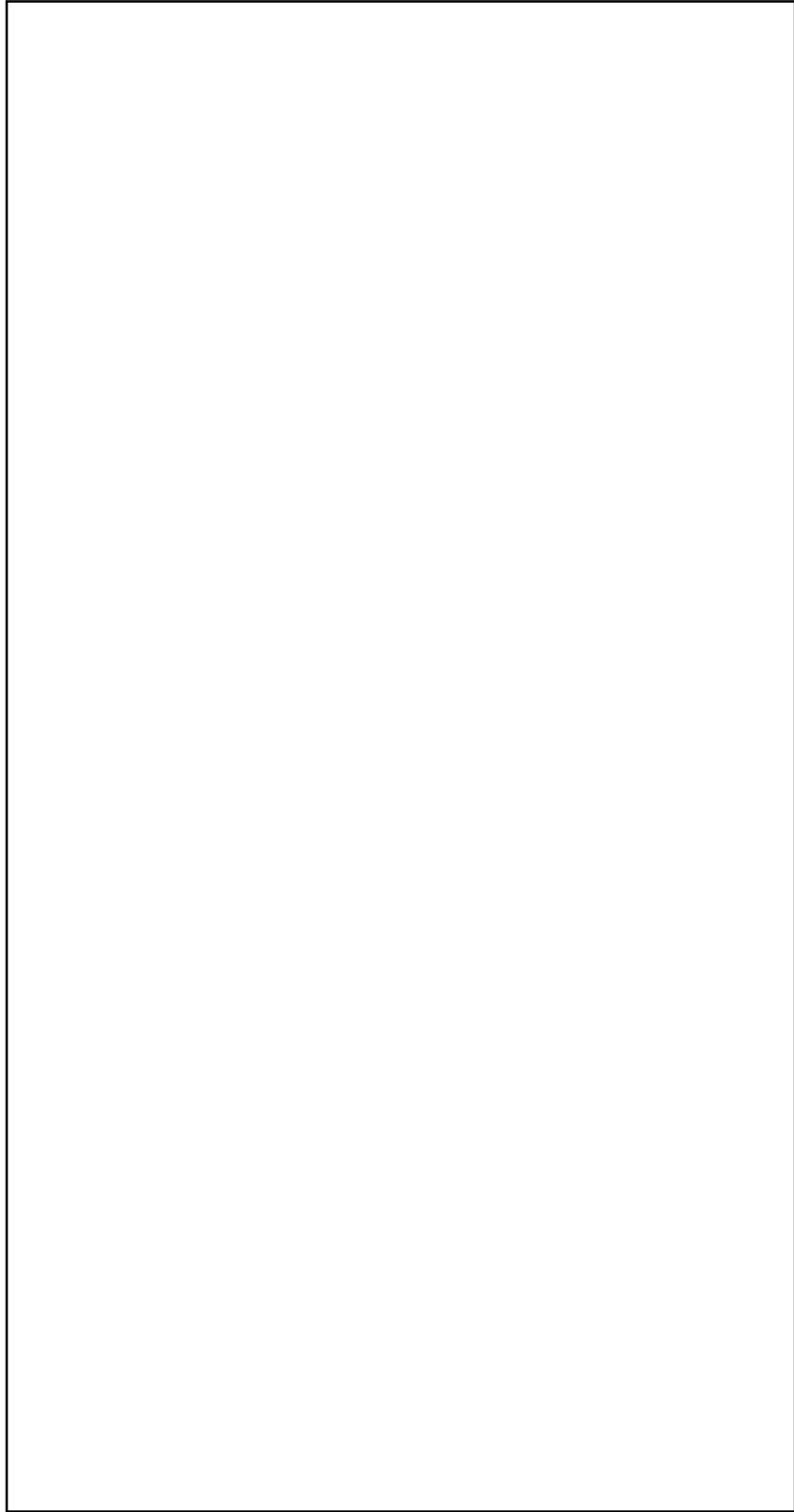
Ben bir de şunu söylemek istiyorum. Bakın; Türkiye'de geçen dönemde bir milletvekili eşini dövdü biliyorsunuz. Ancak burada işte o milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılarak o milletvekili konuyla ilgili yargılansaydı belki çok önemli bir örnek olurdu Türkiye için, diğer vatandaşlar için. Ancak bu olmadı, fakat bu konuda, şikayete bağlı suç konusunda Anayasa Mahkememiz çok güzel bir karar verdi, onu Hocam da biliyor.

Şikayete bağlı olmaması gerektiğini bu suçların, çünkü korkudan şikayetten vazgeçiliyor, ama 4320 Sayılı Yasanın uygulanması şikayete bağlı değil. Bir komşunun ihbarıyla, başkasının ihbarıyla da bu dava devam edecek ve devletin burada yönetmelikte polisler, güvenlik güçlerine çok önemli görevler verilmiş. Haftada bir kere evine gideceksin diyor, haftada bir kere takip edeceksin, komşuya soracaksın, muhtara soracaksın diyor ve il sağlık müdürlüklerine psikolojik tedavi konusunda görev veriyor, hem şiddet uygulayanın, hem de şiddet mağduru olanın psikolojik tedavisinin de ücretsiz yapılması, il sağlık müdürlüğü, yoksa ilçe sağlık müdürlüklerine bu konuda görev vermiş. İşte bu konuda devletin görevini tam olarak yerine getirmesi gerekiyor.

Av. ÖZDEN GÖNENLİ

Evet, bizler sizlere çok teşekkür ediyoruz. Katılımlarınız için teşekkür ediyoruz. Ancak kesinlikle haklısınız, beklerdik ve de umardık ki bu salonumuz tamamen dolsun, konuya ilgili arkadaşlarımızın hepsi burada olsunlar ve onlarla sohbetle konuyu daha da geliştirelim, daha ileri boyuta götürelim. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin aile içi şiddete yönelik ilk kararının getirdiği yeni sorumluluk ufkunu herkesin görmesini gözler önüne serelim. Evet, uygulama alanında da yapılacak işlemlerde yine hep birlikte tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla el ele kadına karşı şiddeti, ayrımcılığı önleyelim ve de siyasilerimize yol gösterelim, onların bu konudaki çalışmalarını ve uygulayıcı olmalarını da bir şekliyle sağlayalım.

Evet, şiddetin olmadığı güzel günler dileğiyle, hepiniz hoşça kalın.

B&M
Prof. Dr. ERDENER YURTCAN

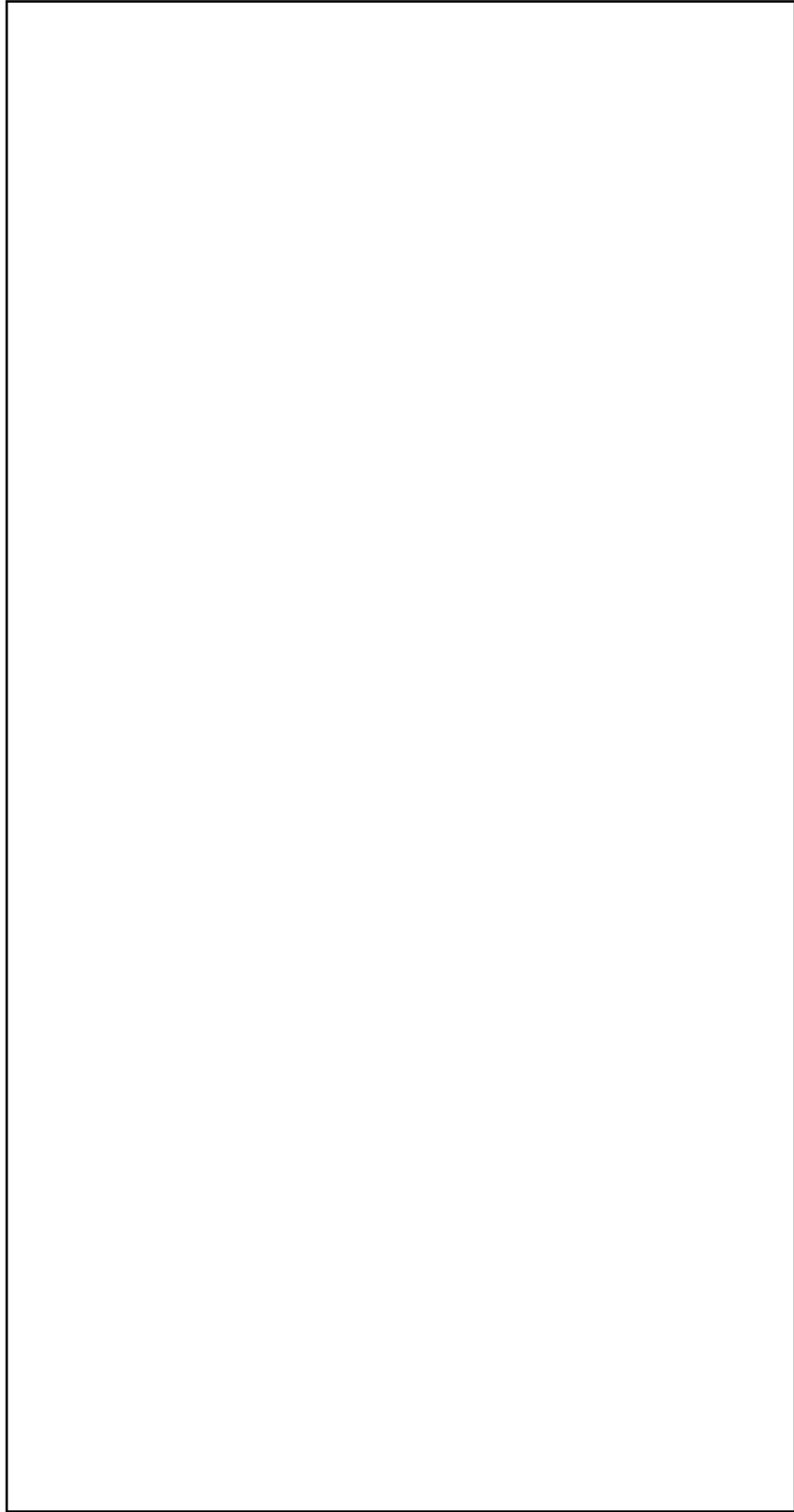
YARGITAY KARARLARI IŐIŐINDA

CİNSEL SUÇLAR

2009

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

B&M
Prof. Dr. Erdener YURTCAN

CEZA AVUKATININ EL KİTABI

1. D. BASKI

2018

GENEL BAŞKANI FATİHA

